MUHİT

Sene : 4 *AĞUSTOS 932* *Sayı : 46*

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Nushası 50 Krş.

Bu nushada:

Halit Zlya
(Uşşaki Zade)
Raziye Kadın

Cenap Şahabettin
Senbolizm

Mehmet Emin
(S. Mi. V. Müsteğarı)
Bedbinlik ve İzalesi

Pr. İsmail Hakkı
Orta - Zaman ve Meşrutiyet Terbiyesi

Orhan Seyfi
Fuzuli

Halide Nusret
Adnan Bahsi Kazandı
Vs. Vs.

EMEL

Zamanın zirvesinden hayal temaşa eder
Emelin derin, geniş, kenarsız enginini;
Açılan ufuklara dalar, uzağa gider,
Sükûnsuz gönül için arar tatlı bir ninni.

Emel, arzu, ihtiras... ruhu sarmış sımsıkı;
Dar bulur yeri, göğü, yıldızları, âfakı;
Sonunda bir kavsı-kuzah büyüler gözlerini:
Bir dostun kollarında avutur kederini.

Y. K.

Mürebbilik Mütevazı

Bir Meslek

Fakat Vazifesi

Ne Yüksek!

Neli Gardnet White den

Tercüme eden : Y. K.

Mürebbiye

Emili Wahlenberg sakin bir tavırla Coppard ve Şürekâsı yazıhanesine gelerek Mister Coppard'ı görmek istedi. Emili Wahlenberg basit bir kadındı, bunu inkâr eden yoktu, rengi kestirilemiyen koyu saçlarının bir fötr şapka altında manasız bir sırıtışı vardı. Oldukça iyi bir kumaştan elbiseleri onun giyinişile basitleşiyordu. Kemikli yüzü, iri dudakları, masum kırmızı benzi öyle bir kabalık teşkil ediyordu ki ancak sakin çakır gözleri sayesinde ondan biraz kurtuluyordu. Bürodaki kıza sükûnetle :

— Gazetelere verilen îlan münasebetile, dedi.

Kız ona pervasızca bakarak:

— "Ha, evet dedi. Şimdi meşguldür, biraz beklermisiniz„?

Emili Wahlenberg oturdu, fakat hemen derhal kendisine sağdan birinci kapıya gitmesini söylediler. O da ciddi bir yürüyüşle gösterilen kapıya gitti ve Mister Cappard ın yazıhanesine girdi.

Mister Coppard yalnızdı. Keskin bir bakışla baktı ve:

"Geliniz, dedi; mürebbiyelik için müracaat ediyorsunuz, değil mi?„

O sadece: "Evet„ dedi.

— Oturunuz.

Malî işlerde bir şahsiyet olan ve öyle görünen Mister Coppard keskin fakat mülâyim bir sesle sordu:

— İsminiz?

— Emili Wahlenberg.

— Mis Wahlenberg, benim gördüğüme göre, orman taşlamadan faide çıkmayacak . Siz bu iş için fazla basit görünüyorsunuz.

O kızarmadı, ancak hafifçe tebessüm etti: "Anlayorum„ dedi.

Coppard biraz hiddetle :

— Hayır, anlamıyorsunuz, ama hiç anlamıyorsunuz, dedi. Siz şimdi hiç şüphesiz, oğlumum mürebbiyelerini kendi zevkîme göre seçtiğime hükm ettiniz, fakat iş öyle değil.

— Hayır, öyle hükm otmedim, fakat ihtimal oğlunuz sizin düşündüğünüz kadar mürebbiyesinde incelik aramaz.

Mürebbiyeye mülâyım bir bakışla baktı

— Nasıl? dedi; o halde siz benim oğlumu bilmeyorsunuz.

— Hayır, bilmeyorum.

Coppard bir önündeki kâğıtlara, bir de karşısında, üslûpsuz gri elbisesile oturan ona baktı. Malûm bir şeydi ki kararlarının sebeplerini anlatan insan değildi, bununla beraber şimdi izah etti :

Her şey musikinin nüfuzu altında idi.

Mister Coppard: Beni yendi!.. dedi. Mürebbiye : Aferin, Louis!.

— Oğlum kanburdur, dedi bunun için hayatı biraz tahdit edilmiştir, ben az çok onu memnun edecek bir mürebbiye, arkadaş gibi bir şey, bulmak isteyordum.

Mürebbiye yine o hafif tebessümiyle tebessüm etti. Doğruca adamın gözlerine bakarak:

— Bir tecrübe etmek isterdim, dedi.

— Size doğrusunu söyleyim mi, mis Wahlenberg ? Ben oğlumu pek seyrek görürüm, dedi.

Daha fazla söylemek istediğini anlatan bir hareket yaptı, fakat mürebbiye buna mahal bırakmadan:

— Lütfen vesikalarıma bir bakarmısınız ? diye sordu.

— Tabiî. Fakat eminim ki bu işte uyuşamıyacağız.

Mürebbiyenin uzattığı iki mektubu aldı; birini sonra öbürünü açtı, ağır ağır süzdü, ve sordu:

— Garrestons un kıziyle mi bulundunuz ?

— Evet, yedi sene.

O mektupları katladı, tekrar zarflarına koydu. Mektupların tesirile birden fikrini değiştirmiş bir adam tavırile:

— Mis Wahlenberg, dedi, sizi kabul ediyorum. Ücret ayda 250 dolardır, mesken tedariki kendinize ait. Şartlar muvafık mı?

Mürebbiye sükûnetle cevap verdi:

— Hayır. Ben de evinizde ikamet etmeliyim.

— Buna imkân yok ! Büyük bir apartıman işgal ediyorum; iki kattır, fakat serbest olarak yalnız bir küçük oda vardır, o da *ders* odasına bitişik.

— Bu oda kâfi.. Buna mukabil ücretimden bir şey kesersiniz.

— Samimi olmak için söyleyeyim : ben geceleri evimde yabancı istemem. Fakat sorabilir miyim, dışarıda yatmakta ne gibi bir mahzur görüyorsunuz?

— Ben her zaman vazifeme yakın olmak isterim, Mister Coppard.

— Güzel ama buna ben lüzum görmüyorum Sizin vazifeniz sütninelik değildir, bilirsiniz!

Adam masanın üstünden eline bir kâğıt aldı. bu hareketle ona yol verdiğini îma ediyor gibi idi.

Mürebbiye bu şart ile vazife kabul edemiyeceğini gösterir surette, kalktı, mektupları çantasına koydu, sükûnetle "Allaha ısmarladık„ dedi ve kapıya döndü.

— Bir dakika!

Mürebbiye elini kapının mandalından çekti.

— İtiraf etmeliyim ki, Mis Wahlenberg, vesikalarınız beni hakkınızdaki ilk kanaatimi terk etmeye icbar ediyor, bir ay kadar sizi bu işte tecrübe etmek isterdim. Gayrımâkul bir insan değilim, öyle görünmek te istemem. Bizim apartmana bitişik evde sizin için kendi hesabıma bir oda bulabilirim; ne dersiniz?

Tavriyle şunu demek isteyor gibi idi: "Uzun etme, artık; bundan daha elverişli teklif mi olur?„ fakat mürebbiye buna karşı dedi ki:

— Hayır Mister Coppard, bunu kabul edemem. Ders odasına' bitişik küçük odaya razıyım, sizin ev tertibatınıza da hiç karışmayacağım.

Ona yalvarmayordu, sadece istediğini tesbit ediyordu. Konuşurken de doğruca yüzüne bakıyordu.

Adam kaşlarını çattı, çünkü kimsenin hususiyle kadınların karşılığına alışkın değildi. Şimdi de biraz sabrı tükenmekle beraber:

— Bu da mümkün, zannediyornm, dedi. Yalnız, tecrübenin bir ay için olmasına razımısınız? İkimizden biri nedamet ederse mukavele müfesih olsun.

— Hay hay, öyle olsun.

Adam kadına bir tuhaf baktı, sanki bu bakışla pazarlığın kendi protokolüne göre geçmediğini anlatmak isteyordu.

— Şimdi hemen eve gidebilirsiniz, dedi. Bir taksi almak istermisiniz? Eşyanızı da gönderip aldırabilirsiniz. Şu anda serbestsiniz, zannediyorum?

— Temamiyle serbest.

— Ben şimdi kâhya kadın Mis Hiçens e telefon ederim, o size her şeyi gösterir. Oğlumun ismi Louis dir. Tahsilce ne yapmış olduğunu anlamak isterseniz size malûmat verebilirim veya verdirebilirim.

— Teşekkür ederim, buna lüzum yok, ben kendim anlarım. Sokağınızın numarası 416, değil mi?

— Evet. İtiraf edeyim ki şimdiden sizi beğenmiye başladım, çünkü mürebbiyelerle uzun uzun mülâkatlardan hoşlanmam.

O yine hafifçe tebessüm etti ve çekildi.

***

Mis Wahlenberg i evin kâhyası olduğu anlaşılar yaşlıca, fakat enerjisi çok bir kadın üstten bir aşağıki kata çıkardı.

— Mister Coppard gelmek üzere yola çıktığınızı telefon etti.

— Çocuk beni bekliyor mu?

— Hayır, Mis. Biz oğlanı çok zaman yalnız bırakıyoruz. Sizin cesaretinizi kırmak istemem, fakat sebebini kendiniz anlıyacaksınız. Mister Coppard söyledi mi, çocuğun...

— Evet, söyledi.

— O halde, nasıl demeli, bu sizin için bir darbe olmıyacak. Fakat bundan başka, Mis Lonis, kullanılması çok güç bir çocuktur. Yakında görüp anlıyacaksınız, hem fazlasile! Odaları burası. Kapıyı çalayım. Böyle yapmadığım zaman öyle kızar ki... Köpürür.

Mis Wahlenberg, kâhya kadının elini vurmaktan menetmek istiyen fakat nazik bir sesle:

— Ziyanı yok, dedi, ben şöylece, vurmadan girerim. Beni takdime de hacet yok. Böyle daha iyi.

Misteres Hiçens kaşlarını kaldırdı ve "Peki, Mis!„ dedi, (mademki belânızı arıyorsunuz... Onunla ne haliniz varsa görün) demek istiyordu. Bunun üzerine kendi çekildi.

Mis Wahlenberg kapıyı açtı ve hem dershane hem oturma odası olmak üzere tanzim edilmiş, uzun, alçak tavanlı bir odaya girdi. Bir köşesinde ocak, öbüründe, tam karşısına gelen tarafta bir sıra alçak pencerecikler ve bunların altında yastıklı bir kanape vardı. Ocakta ateş yoktu, oda unutulmuş gibi, soğuktu. Mücessem küre, kara tahta, siyah talebe masası... Hepsinde dehşetli bir kasvet. Bu hüznün bütün fecaati pençere cihetinde oturan ve ufak, çirkin, dalgın bir *Gnom* halile bakan onbir oniki yaşlarında bir çocuğun çehresinde toplanıyordu.

Çocuk çabucak döndü. Narin, ihtiyara benzer bir yüzü, koyu siyah gözleri, gevşek.. sarkık bir ağzı vardı. Çirkinliğinin tamamile farkında olan bu zavallı çocuğun gözlerinde yaşından umulmıyacak derecede derin bir acılık okunuyordu. Sıska omuzları o derece ileriye doğru fırlayordu ki göğsü kısılıyor ve başı güçlükle dönebiliyordu.

Büyük bir azamet ve sertlikle sordu:

— Burada ne arıyorsunuz?

Mis Wahlenberg eldivenlerini çıkardı ve çantasile beraber siyah yazı masasının üstüne koydu. Sonra Nev-York'un o geniş ve dehşetli güzel manzarasına açılan pencereye yaklaştı. Çocuğun en münasip bir vaziyetini seçerek oturdu ve sıcak, müşfik bir tebessümle ona güldü. (Mister Coppard ın önündeki gevşek tebessümlerini gören onun böyle hararetli bir şefkatle gülebileceğine inanmazdı).

— Ben yabancı değilim, Louis, dedi.

Çocuk siyah gözlerini geniş geniş açarak sordu:

— Sizmsiniz?

— Evet, benim.

— Fakat *o* nerede? (çocuk mürebbiyenin daha evvel baktığı çocuğu soruyordu).

— *O* öldü, Louis.

— Demek o öldü; ah, benim ölmeme bir çare bulunmıyor!

— Sen ölmiyeceksin, elbet. Sen yaşayacaksın.. İhtiyar.. çok ihtiyar bir adam olacaksın. Ben şimdi senin mürebbiyenim, Louis, ve seni eyi çalıştıracağım.

Mis Wahlenberg çocuğu kolu ile sardı, zavallı başını göğsüne yatırıp ve büyük bir acıma ile: —Çocuğum, çocuğum! dedi.

Bir an zavallı mahzun yüzünde bir tebessüm ışığı parladı. Fakat mürebbiyenin önüne doğru bir hareket yapmadı, o da ona iliş-medi.

Çocuk: "Ben hiç zannetmiyorum„dedi. Mis Valhenberg: "Hemen çalışmağa razı olacağını ben de zan etmem„ diye cevap verdi. "Burada ateş yakılmaz mı?„

— Yakılır, zannederim. Zili çalarsanız Hiçi gelir.

Çocuk kâhya kadının ismini yaşına mahsus sevimli teklifsizlikle değil acı bir düşmanlıkla söylemişti.

Mürebbiye:

— Siz kendiniz çalınız, olmaz mı? dedi, ben de eşyamı şuraya koyayım.

Çocuk birden kımıldamadı, fakat mürebbiye ayağa kalkmış, başından mor şapkasını çıkarmıştı bile. Ona bakmıyordu, o da sakatlığını göstermek dehşetinden kurtulmuş gibi göründü. Mis Wahlenberg ceketini yazı masasının arkasındaki iskemleye asarken çocok şiddetle zili çalıyordu. Gelen kâhya kadına da âmirane bir tavr ile:

— Hiçi, biz buraya ateş isteriz; dedi.

Kâhya kadın bu tavrın kendisine dokunduğunu gösteren bir sesle karşılık verdi:

— Sabah size sormuştum...

[Devamı 71 inci sahifede]

Avcılık Kanunları

KONRAD BERCOVİCİ den *Nakleden: A. C.*

Ulahlar memleketinde, Tuna nehrinin dirseği Karpat dağlarının dirseğile birleştiği yerde, vaktiyle Romalı Markus Trajanus un yorgun, aç, pejmürde ordusunun dinlendiği vadide çeri başı Krepu nun çingeneleri kışlamıştı.

Çam ve meşe ağaçlarına öz suyunun yükselmesi ve ırmakta buzların çözülmesi, her bahar, Krepu ve kavmı için kışlaktan çıkmağa işaret olurdu. Kadınları çocukları çadır bezli arabaların üstüne yığan çingeneler saman örtülü kulübeleri bırakırlar ve yollara, panayırlara doğrulurlar; ilk dört yol ağızlarında arabalar birbirlerinden ayrılır ve sağa, sola dağılırdı. Her ailenin bir veya iki arabalık çingeneleri — örsleriyle, çekiçleriyle, bakır tencereleri ve çamaşır sepetleriyle — mallarını iç köylerde satmağa giderler; karagözlü, al entarili, küpeli bilezikli kadınları da her sarı ve mavi boyalı kapının önünde durarak inangaç köylü kızlarının falına bakarlar; apsunlarla hasta insan ve hayvanları iyi ederlerdi. Fakat meşelerin güneşten sararmış, kıvrılmış yaprkaları dökülmeye başlayınca bu vadi çingeneleri kışlaklarına, eski kulübelerine dönerler; yolda yeni bir çocuk

«Bu benim vurduğum ayıdır, sen de bunu pek eyi biliyorsun.» diye tekrar etti DAN.
Sipo alay etti:
«Kahraman avcıya bakın hele!»

doğmuş ise, annesi, kulübenin zeminini biraz daha oyarak ona da bir yer hazırlardı.

Altı aylık bir dolaşmadan sonra, Krepu nun adamları, ilk kışlama gecesinde, büyük bir kamp ateşinin etrafında toplanırlar ve birbirlerine rasgeldikleri başka çingenelerin isimlerini söylemeye, geçirdikleri acı tatlı her türlü vakaları birbirlerine anlatmağa başlarlar. Keman çalanlar yaylarını anlatılan hikâyelere göre çekerler: neş'eli şeyler anlatılırken şen nağmeler, talisizlikler hikâye edilirken hazin melodiler işittirirler. Onların kemanları sanki ağlarlar ve gülerler.

"Krayova da kimse durup eğlenmesin. Oranın yeni jandarma kumandanı cellat gibi bir adam.„

Bunu ihtiyar bir çingene bütün cemaata söylemişti.

Başka birisi haber verdi:

"Severinde bu sene kıtlık olacak, ekin işleri pek bozuk gitti."

Dino nun babası ise:

"Oğlumun öldüğü köyde, Ploiest de, bizi hapse attılar, dedi, başka bir çingene bir at çalmış diye„

Erkekler birbirlerine havadis verirken kadınlar ayrı b'r tarafa çekilerek pazar yerlerinden satın aldıkları şeyleri birbirlerine gösterdiler: cam boncuklar, gümüş küpeler, bakır ve altın bilezikler, ev dokumaları ve kocalarının verdiği daha başka hediyeler.

Sonra aile reisleri keselerini çıkardılar. Stan 200

altın kazandığını söylediği zaman kemancılar neş'eli bir hava çaldılar; Stepan üçyüz altınla dolu kesesini gösterdiği zaman ise çaldıkları hava çok daha şen ve şakrak oldu.

"Hurra! Stepan üçyüz duka altını getirdi!„

Başka bir çingene elini kaldırarak bağırdı:

"Susunuz. Siz de kemancılar, en şakrak havalarınızı çalmakta acele etmeyiniz. Çünkü ben size üçyüz altmış duka altını gösterdiğim zaman nasıl bir hava çalacaksınız? Stepan dan tam altmış altın fazla!„

Yaylar o kadar kuvvetle çekilci ki telleri koptu.

Bu neş'eler, böyle, günden güne, geceden geceye artarak devam etti. Ve o aralık bakır ve altın renginde yapraklar ağaçların dibinde kıvrılarak toplanıyor, dallar çıplak kalıyordu.

Kemancılardan biri, Türkü söyleyerek sordu:

"Deyin bana, insanla ağaç arasında ne fark var?"

Bütün cemaat yine türkü söyleyerek cevap verdi:

"Ağaç kışa girerken soyunur, insan giyinir.„

Bir hafta sonra kamp erkekleri ihtiyarlar ve gençler diye ikiye ayrıldı. Delikanlılar ertesi sabah ormana giderek postlariyle kürkleri kaplamak için ayı avına dağılacaklardı; buna ayılar kış uykularına çekilmeden evvel teşebbüs etmek lâzımdı. İhtiyarlar ise ondan sonra ayı inlerini bulacak, tüfeklerinin namlusuna yanmış mumlar yapıştırıp içine sokacaklar, dişi ayıları diri diri yakalayacaklar, köylerde panayırlarda oynatmak için terbiye edeceklerdi.

Delikanlılar ayı avına çıkacakları günden evvelki gece büyük bir kamp ateşinin etrafında bir şenlik tertip ettiler. Bu gençler gelecek baharda evleneceklerdi. Kızlar da bakır göğüsleri üzerinde gümüş gerdanlıklariyle, bileklerinde altın bilezikleriyle, umuzlarından aşağı uzanan parlak siyah saç örgüleriyle, delikanlılarla beraber gülüşüp şarkı söylüyorlardı.

Bu sefer her delikanlı avcılık maharet ve cüretini göstermeli idi: ele geçirebileceği şikârın istikbaline büyük tesiri olacaktı. Müstakbel karısı, bu muvaffakiyetine göre, onu sevecek ve sayacaktır.

Evlilerden de avcılık şerefine imrenenler, hevesleri tazelenenler vardı. Petru karısına yalvardı:

"Eh, kız, bırak ben de gideyim, şu toylara ayı nasıl avlanırmış, göstereyim.„

Karısı, "hayır, dedi: evli erkekler ayının izlerini koğalamaz, onu ininde diri yakalar.„ Çingenelerin avcılık kanunu böyle idi.

Dan, Sefka nın yanına oturdu. Bu onun ikinci ayı avı idi. İkisi daha geçen baharda evleneceklerdi, fakat oğlanın babası öldüğü için düğün bir sene sonraya bırakılmıştı. Bunun için Dan şimdi de delikanlılarla beraber ayı avına gitmekte serbest idi.

Uzun boylu, kuvvetli, yumuşak huylu bir oğlandı, Dan. Kabîlenin kadınları, hususiyle yaşlıları, hasta çocuklarına nazar ettirirler, bununla sıtmanın eyi olduğuna inanırlar; yumuşak, munis bakışlarında böyle bir hassanın mevcut olduğuna itikat ederlerdi; ve annelerin bu imanı o derece kuvvetli idi ki bazan sıtmalı çocukları eyi etmeye bile kâfi gelirdi.

Sefka onun hiç mücadelesiz elde ettiği bir mükâfat idi. Çeribaşının kızı olan Sefkanın talipleri çoktu. Dobrucalı bir tatar kızı almak için tam bin duka altını teklif etmişti, fakat babası kabul etmemişti. Kızın iri gözleri bakır yüzünün sıcak rengi içinde iki güneş gibi yanardı. Babası bu kızı kimseye layık görmeyordu.

Derken bir gün Dan çıkagelmişti. Sanki ilk defa görüşüyorlarmış gibi birbirine kaynaştılar. Lafı bile olmadan kız kısmetini bulmuş, kabul etmişti.

O gece ateşin etrafında toplanan delikanlılar Dan a takılıyorlardı:

"Ayıyı nasıl avlayacaksın, Dan, diyorlardı: ayının gözlerine bakarak onu önünde diz çökmeye ve çizmelerini yalamağa mecbur mu edeceksin?„

"Yoksa onu sesinle, şarkı söyleyerek mi büyüleyeceksin?„

Dan onlara cevap vermek üzre iken Sefka başını umuzuna dayadı ve sesinin üst perdesinden şöyle söyledi:

"Dan, bana en iri ayı derisini getir. Geçen sene verdiğin deriden ve bu sene vereceğin öbür deriden her ikimize iki sıcak kürk dikeceğim. Hem bak, Dan, vuracağın ayı ihtiyar olmasın, çünkü ihtiyar ayıların tüyü sert olur. Genç bir ayı, hem de erkek olsun; parlak esmer derisi geçen senenin postuna tam eş olur.„

Dan a gizliden tutulmuş bir kız alay etti: "Yakalanmayan ayının derisi satılmaz„ dedi. Çingeneler bu atalar sözünü ilk defa işitmiş gibi güldüler. Sefka, gözleri pürhiddet, atıldı, her şeyine bahse girişmeye hazırdı: onun Dan ı bu sene ayı postlarının en büyüğünü getirecekti!

Sefka bileziklerini, küpelerini ortaya attı; öbür kızlar da mücevherlerini onların yanına fırlattılar. Her kız kendi erkeğine mağrurdu.

Sefka îlân etti:

"Eğer benim Dan ın getireceği ayı postu hepsinden büyük değilse bütün bunlar sizin olsun.„

İhtiyar Krepu müdahale etmek istedi, fakat bir kadının mücevherleri kendi malıdır ve istediği gibi tasarruf etmeye hakkı vardır. Krepu kendi kavmiyle bahusus kendi kaniyle iftihar ediyordu. Kızının damarlarında kendisinin sıcak ve zengin kanı vardı.

Dan, Sefkaya baktı ve pek ileri varmanın akıllı bir hareket olmayacağını bir işaretle anlatmak istedi, fakat o onunla göz göze gelmekten çekindi. Delikanlı şarap şişesinden bir yudum daha içti: "Nasıl olacaksa öyle olsun, artık.„ dedi.

Geçen kış bir erkek ayı yavrusunu haçırmıştı, şimdi onu hatırladı. Ayıların âdetlerini eyi bilirdi.

"Demek, en iri ayının postunu bekliyorsun!„ dedi Sipo. "Bu akşam senin için, yalnız senin için türkü söyleyim mi? cevap ver, Sefka.„

Şimdi o yavru büyümüş, birinci boy bir ayı olmuştu; ve muhakkak ikinci kışı geçirmek için doğmuş olduğu yere gelecekti.

Tan ağarıncaya kadar çingenelerin şenliği devam etti; sonra, birdenbire, çeribaşının bir işaretiyle ışıklar söndürüldü. Karayağız, kara saçlı, uzun kollu, iri dudaklı yirmi çingene delikanlısı son defa nişanlılarını kucakladılar. Sonra torbalarını umuzlarına astılar ve her biri bir yol tutarak ormanın içine daldılar. Sefka Danın arkasından koştu ve onu kucak-

[Devamı 76 ncı sahifede]

CAMİ KAPISINDA

Ressam: *ELİF NACİ*

İSPANYADA

TORERO

Vasquez Diaz ın tablosu

Korkunç bir hasım ile döğüşecek olan Torero kat'î ve emin bir bakışa, müthiş bir cür'ete ve mutlak bir soğuk kanlılığa sahip olmalıdır.

Boğa güreşleri

Bu güreşlerde Torerolar çok büyük tehlikelere maruz kalırlar.

Ediplerimizin Edebiyat Telâkkileri

Genç muharrirlerimizden Hikmet Feridun Bey, bazıları MUHİT te intişar eden bir anket serisi yapmıştı. Bu ankette maruf edip ve şairlerimize edebiyatımızın muhtelif devirleri hakkındaki fikirlerini ve edebiyat hakkındaki telâkkilerini soruyordu. Hepsi " Bugün de Diyorlar ki (*) " namı altında intişar etti. Bu eserden aşağıdaki umumî mütaleaları iktibas ediyoruz.

Edebiyatta terakki yok, eskimek yok

Edebiyatta düne ve bugüne kail değilim. Edebiyat ilim gibi, meselâ tıp gibi değil ki terakki etsin.

Dünyanın ilk şafağı ile bu sabahki şafak arasında terakki var mıdır ? Siyah gözler diyoruz, bunlar eski siyah gözlerdir.. Bülbüller, güller, deniz, mehtap terakki edebilir mi? Etmez, tabiî. Bu değişmiyen şeylerin verdiği heyecan da aynı heyecandır.

San'atkâr nasıl görürse görsün, ben görüşünün yalnız kuvvetine bakarım. Meselâ Sadinin 500 sene evvel söylediği öyle kuvvetli şeyler vardır ki bize bugün de heyecan verebiliyor. Homer, Dante, Şekspir gibi büyük dahilerin bize verdiği heyecan seneler geçtikçe azalmak şöyle dursun ziyadeleşmektedir.

Şiirin, edebiyatın eskimiyeceği iddiasına bir misal aranacak olsa, evvelâ Şekspir hatıra gelir. Şekspir millî ve hususî bir şair değildir. Kâinat - şümul bir şairdir. Onun için *"Allahtan sonra Halik„* derler.

SAMİ PAŞA ZADE SEZAİ

Düne nazaran bugün diyorsunuz, ama güzelin eskisi yenisi olmaz. Güzel daima güzeldir. Meselâ "Baki kalan bu kubbede bir hoş sada imiş„ mısraının güzelliği ebedidir. Böyle, dünün güzelleri olduğu gibi bugünün de güzelleri vardır.

AHMET RASİM

Edebî eserlerimizin kusurları: İhtiras hafif, kültür az..

Bugün edebiyat âlemimizde bir kıtlık olduğuna kail değilim. Ne güzel, ne mükemmel yazanlar, hatta bunların arasında arkasına bir kitleyi takıp sürükliyenler bile var...

Ancak hislerimiz, fikirlerimiz engin değil. Daima geçtiğimiz yollarda yürüyor, yeni iskelelere uğramıyoruz. Dünyada ne büyük mes'eleler var ki biz bunlarla meşgul değiliz. Meselâ siz komşunun kızına âşıksınız, ben filan beye dargınım.. Bütün mevzularımız aşağı yukarı böyle... Engin duygu, engin nefret, engin düşünüş yok. İhtiras hafif, sathî. Bu da bizim sathiliğimizden ileri gelir. Kültürümüz az. Fazla okumayoruz, hiç seyahat etmiyoruz.

Fazıl Ahmet

Şuursuz şiir olmaz

Bugünkü edebiyatın şiarı: "Şîrin başladığı yerde şuur susar.„ Halbuki ben şuursuz şiir olacağına kail değilim.

Benim için en eyi şair mimara en yakın olan şairdir.

Nazım Hikmet

Cemiyet edebiyatı lâzımdır

Edebiyatı güveylik fotoğraf çıkartmak için kendisine çeki düzen veren ve objektif karşısında vaziyet alan adama benzetmek istiyenlerden değilim. Eli şakağında, şairane bir jestle aya bakan edebiyatın kızıl düşmanıyım.

Bence edebiyatın şimdiye kadar uğraştığı mevzular şunlardır: tabiat, insan, cemiyet. Tabiat ile insan mevzuları bizden evvelkiler tarafından eskitildi...

Bugünün edebiyatı cemiyet edebiyatı olmalıdır.

SADRİ ETHEM

Lirizim kuvvetini kaybediyor, Yeni bir cemiyet edebiyatı doğuyor

Büyük harp en derin yıkımını ahlâk itiyatlarından ve iktisat esaslarından ziyade insan ruhunda

[1] 230 sayfa — 100 kuruş — Remzi kütüphanesi.

yaptı... Geçici zevkler ruh isteklerini kolayca tatmin ediyor. Susamadan içmiş olmamak için "Bırak, bağrım biraz daha yansın!„ diyenler ancak ihtiyarlar arasında kaldı.

Lirizm bütün dünyada kuvvetini kaybediyor. Halbuki ruhlarda lirizm zayıflayınca şiir nasıl doğar?

Lâhzaların saadeti, dakikaların huzuru! İşte bugünkü burjuva gençliğinin felsefesi!.. Onun içindir ki bütün dünya edebiyatında büyük bir sarsıntı var diyebiliriz. Fakat buna mukabil yepyeni bir edebiyat, fertte ve cemiyette olan biten şeyleri gösteren bir edebiyat canlanmaktadır.

Hasan Âli

Eski ve yeni sanat telâkkisi içinde

Modern san'at klâsik ve müsbet şiirin geçtiği yoldan geçen, "eski„ yi cesedinden atarak bir ruh halinde süzen, onu arkasında bırakan ve eski unsurlarla yeni bir terkip yapan bir telekkidir. Yoksa "eski„ nin saçını, yüzünü tırmalamak, o ne yaptı ise aksini yapmak, ne yapacağını bilmemek, hücum eden şeye tabi bir aksülâmel mahiyetinde kalmaktır. Bu o kadar budala bir gayrettir ki gayesi şiiri ve sanatı inkâra gittiği halde tashihe ve tesbite gittiğini zanneder. Nitekim şimdi Fransada her mektebi içine almış geniş ve insanî bir nevklasisizm, tarlalara hücum eden sular halinde bedbaht dadaların kâğıt kayıklardan ibaret sefil tabutlarını bozduruyor.

NECİP FAZIL

Yeni cemiyete yeni edebiyat

Şair, ressam, musikişinas, umumî ismile san'atkâr çukur bir ayna gibidir. Muhitindeki dağınık şuaları ortasına toplar ve oradan yine toplu olarak geri gönderir.

Bu şualar dağınık ve zayıf olarak bulunmasaydı san'atkâr için kuvvetli ve hararetli bir terkip yapmak mümkün olmıyacaktı.

San'atkâr hem yaratılan hem yaratıcıdır.

Edebiyat hakkında hüküm verirken dikkat edilecek nokta şudur: San'atkâr hangi içtimaî zümrenin simalarının velev dolayısile, velev senbolik bir tarzda terkibidir?.. Tercüman olduğu hayatın nev'i?..

Asrî bir edebiyatın ilham menbaı halktır. İlmin işe tatbik edildiği tarihten beri âlemde büyük değişiklikler oluyor. Büyük halk kitleleri tarihte eşi görülmemiş bir kesafette iş başına toplanıyor.

Büyük sanayi hayatı cemiyetlerin bünyesini değiştiriyor, yeni ahlâk ve san'at telekkileri çıkıyor.

Damları kurumlanan, sokaklarında bile çarh sesleri işitilen bir medeniyetin içinde gül ve karanfil sayıklıyan şairi kimse anlamaz.

Yeni insan tabiattan kaçıcı, cemiyete sapıcıdır.

Edebiyatımız kıymetlerini işleyen halktan almalı.

İstiklâl harbini yapan, Anadolu toprağını kazanan, fabrikalarda çalışan iş Türkiyesi san'atkârlarına hareket verecek hayat menbaı olmalıdır.

Türkiyede istidadı kuvvetli san'atkârlar olduğuna kaniim. Lâkin san'atkârın içtimaîleşmesi, tekniğin asrileşmesi lâzımdır. Ben Türkiyenin fakru-zaruretine bakıp mana çıkaranlara şaşarım.. Yeni hayat Türkiyenin soğumuş kabuklarında değil içinde, ateş merkezindedir. San'atkâr canlı Türkiyeyi söylemek istiyorsa ilham kanallarını toprak ve su tabakalarından daha derinlere kadar kazmalıdır.

İSMAİL HAKKI

Edebiyat halkı ve memleketi aksettirmelidir

Maksim Gorkinin bir sözü zihnimi mütemadiyen kurcalayıp duruyor. İsmet paşa heyeti ile Moskovayı ziyarete giden Türk ediplerine bu meşhur edip şöyle bir sual sormuştu;

— Köylüyü, ameleyi, esnafı ve sair halk tabakalarını anlatmayı kendilerine ihtısas edinen muharrirleriniz hangileridir?

Bizde maalesef, henüz bu çeşit muharrirler zuhur etmedi. Köyümüz, kasabamız, hatta İzmir ve İstanbul gibi büyük şehirlerimizin bile bazı semt ve tabakaları edebiyatımıza aksetmemiştir. Halbuki bütün Türklerin yüzde sekseni sade köylüdür.

Damek ki, müstakbel edipler için yapacak pek büyük bir vazife var: Diğer milletlerdeki meslektaşlarının yaptıkları gibi memleketi öğrenmek, onu eserlerine aksettirmek!

Bu iş yapılmadan, tam manasile "Bizde edebiyat vardır„ demeğe imkân yoktur.

Türk edebiyatı, ancak bu vazifesini yaptıktan sonra bütün Türkiye deokunacak ve beynelmilelleşecektir.. Ancak bu işi yapan Türk edipleri Anadolunun ve dünyanın her tarafında şöhret bulacaklardır.

VÂ.-NÛ.

TARİH KONGRESİ

Ulu Gazimiz'n Yüksek Dehasiyle Aydınlattığı Eski ve Medenî Türk Dünyası Mevzuu Üzerinde Ankarada Açılan Tarih Kongresi Geceli Gündüzlü On Günlük Bir İçtima Yapmış ve Temmuzun 11 inde Dağılmıştır.

Son İçtimada Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti Reisi Yusuf Akçura Beyin Tarih Yazmak ve Tarih Okutmak Usulleri Hakkında Verdiği Konferanstan Ve Maarif Vekili Esat Beyefendinin Nihai Nutuklarından Aşağıdaki Bu Kıymetli Parçadan Sütunlarımıza Naklediyoruz.

On günden beri, hepimiz, sabahı akşamlı, hatta bazılarımız geceli gündüzlü çalışarak, bugün tarih muallimleri içtimaının sonuna geldik. Bu içtima, müderris arkadaşlardan birisinin dediği gibi, Türk tarihçiliğinde mühim bir tekâmül merhalesi olmuştur. Bu içtimaımız, bence yalnız Türk tarihçiliğinde mühim bir tekâmül merhalesi değil, Türk tarihinde de çok mühim bir hadisedir.

Başta Türk ırkının tarihten evvelki çağlarda bile, Asya'nın ortasında, dünyanın göbeğinde, medeniyet kurmağa başladığını, sonra buradan dünyanın her tarafına medeniyet götürüp dağıttığını, gördük.

Avrupalı müverrihlerin şu veya bu maksatla meydana çıkardıkları Ârî, Turanî tasniflerinin, hele bu insan nevileri arasında tebarüz ettirmek istedikleri farkların esassız olduğunu anladık.

Şimdiye kadar, samilerin ve unvanını yalnız kendilerine hasreden fürslerin ve Avrupalıların elbirliği ile örtmek istedikleri bu hakikatı meydana çıkardık.

Nihayet İslâm âleminde kalan Türk kavmlerinin birkaç yüz yıldan beri tekâmül ve terakki edememeleri sebeplerini araştırarak muayyen neticelere ulaştık. Ve bununla atide terakkimize mâni olabilecek engellerin yeni Türkiye devletinde izalesi hikmetini öğrenmiş olduk.

Sevgili kardeşlerim, yaşım altmışa yaklaşıyor. Şimdiye kadar, millî vazife saydığım bazı işlere karışarak, karınca kadar olsa da hizmet etmeğe çalıştım. Fakat, bana en çok sevinç ve şeref veren vazife, umumî tarihi Türk görüşü ile yazanlar arasında kabul edilmekliğim olmuştur. Bu sevinç ve şerefim beraberce geçirdiğimiz bu bir kaç gün, milletinin hocası Ulu Gazinin yüksek himaye ve irşadile Türk tarihine bir tekâmül merhalesi katettiren bu içtimaa iştirâk benim için, hayır yalnız benim için değil, çocuklarım ve torunlarım için bile büyük bir şereftir.

Ulu Gazi, sen bize hakikat yolunu gösterdin,

sen bize milletimizi, benliğimizi tanıttın, sen bize kendimizi öğrettin, Türk milleti sana minnettardır. Sevgili hamimiz; bunca muazzam işlerle meşgul kıymetli zamanından bir kısmını ayırarak Türk tarihçilerinin mesaisine de yaratıcı kanatlarını gerdin, içtimaları mızda bulunarak bizi tenvir ve teşvik ettin, burada toplananların hepsi bu lûtfunun yüksek kıymetini şuurla ve minnetle takdir ediyorlar. Türk tarihçilerinin ihtiyarlarından birisi sıfatile bütün meslektaşlarımın derin şükranlarını, tükenmez saygılarını, sonsuz sevgilerini sana sunuyorum.

Maarif Vekili Esat Beyefendi

Arkadaşlar; bu içtimaı Türkiye Cumhuriyetinin Maarif Vekâleti tertip etti. Cumhuriyetin muhterem ve faziletli Maarif Vekili Esat Beyfendi ilk ve son toplanmalarımıza bizzat riyaset ederek mesaimize iştirâk eyledi. Kendilerine teşekkür etmek benim için tatlı bir vazifedir.

Maarif vekili Esat Beyin irat ettiği şu nutukla kongre kapanmıştır:

"Birinci tarih kongresinden beklediğimiz ilmî ve müsbet neticelerin alındığına büyük bir memnuniyetle şahit olduk. Bu ilk neticelerin millî tezimize kuvvet vermesi iftiharımızı mucip olan sebeplerin birincisidir.

Muhtelif hatiplerimizin tarihî ve medenî davamıza delil olarak ilmî yollarda verdikleri mütenevvi ve mufassal izahat tarihimiz hakkındaki esaslı ve kat'î kanaatlerimizi bir kat daha kuvvetlendirdiği gibi bu münasebetle dinlediğimiz konferanslar ve konferans mevzuları üzerinde yapılan münakaşalı müzakereler her birimiz için çok istifadeli olmuştur. Arkadaşlarımı tebrik ve kendilerine teşekkür ederim. Bilhassa bizleri çok tenvir eden Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti muhterem azasının kıymetli konferansları ayrıca teşekküre şayandır.

Muhterem meslekdaşlarım; biz muallimler ve mürebbiler diğer her hangi bir vatandaştan farklı olarak bu tarihî hakikatleri yalnız öğrenmek ve bilmek değil, ellerimize teslim edilmiş olan memleket çocuklarına, memleket gençliğine ve hatta bütün vatandaşlara öğretmek ve millî, medenî vasıflarımızı kabiliyetlerimizi kendilerine millî mefkûre, millî şuur halinde yaşatmak ve yükseltmek gibi mukaddes bir vazifeyi ve mes'uliyeti omuzlarında taşıyan kimseleriz.

Yusuf Akçura Bey

Tarih tedrisinde birinci vazifemiz millî tezin mahfuziyetidir. Millî tezimizi çürütecek mevzulardan uzak kalmak, her birimiz, muallim için, talebe için millî ve vatanî bir mükellefiyettir. Hazırlanacak derslerin ve konferansların tetebbu ve mutalea ve ilmî, taharri, tetkik, tahlil, tenkit ve muhakeme esaslarına istinat edeceğini ve takrir edilecek derslerin ve konferansların da maksadı ve gayeyi istihdaf eden fikirleri, sami ve muhatapların noksanlarını telâfi ve tereddütlerini izale eder bir tarzda anlamak ve anlatmak gayesine matuf bulunacağı malûmdur. Bunun içindir ki ilk mektepten itibaren Darülfünuna kadar bütün mekteplerimizde müesseselerimizdeki çocuklarımızı ve gençlerimizi seviyelerine göre kendilerine ilmî zihniyet verecek olan fikir muhakeme ve her halde ilmî mefkûre ve çalışabilecek bir tarzda yetiştirmek mecburiyetindeyiz.

Aziz arkadaşlarım; bu feyizli günlere bizleri eriştiren Cumhuriyetimizin banisi ve Büyük Reisi Ulu Gazimize, milletine verdiği bu millî ve heyecanın zevk ve şevkile, Türk mürebbiliği namına yüksek hürmet ve tazimlerimizi tekrar arzedebildiğimden dolayı pek mes'ut ve bahtiyarım. Kongremizin içtimalarına büyük bir ihtimam ve her türlü teshilât ile yer vermiş olan millî hars müessesemiz Halkevimizin yardımlarından ve misafirperverliklerinden dolayı muhterem müessesemize samimî teşekkürlerimizi de arzetmeği bir vazife sayarım. Kongreyi kapıyorum. Cümlenize selâmet ve muvaffakiyetler dilerim, muhterem ve değerli meslektaşlarım.„

EDEBÎ MUSAHABE

Senbolizm Nedir ?

CENAP ŞAHABETTİN

Edebiyatımızın en füsunkâr levhalarını, en derin ve zarif sahifelerini, en veciz hikmtlerini, en ince psikolojik tahlillerini yaratmış olan Cenap Beyin kaleminden çıkan bu makale ilmin ve san'atın bir şaheseridir. Büyük edibimizin çoktan beri yazılarına hasret kalan edebiyat müptelâlarına ve san'at âşıklarına bu ruhî ziyafetin verilmesine ettiği vesatat şerefile MUHİT cidden mübahat hisseder.

Garbın san'at âleminden bizim diyara göçen tabirler ekseriyet itibarile yedeklerinde birer sürü hata getirirler. Zira onları herkesin kendine göre bir anlayışı, bir kabul ve telâkki tarzı var; ve her birimiz onlara anladığımız gibi mana veririz. Böyle muhtelif içtihatlar ve çeşitli tefsirler bir isabet ihtimaline karşı pek tabiî olarak sayısız zühul yolları açıyor. Müddeamıza delil olarak klasisizm, romantizm, natüralizm, realizm, idealizm, enpresyonizm, senbolizm gibi san'atta tarikat unvanlarını gösterebiliriz. Bunlardan her biri hududumuz dahilinde ne kadar sakat tariflere ve tefehhümlere mazhar olmuştur. Hele senbolizm mahiyetinden o derece uzaklara sürüklendi ki bir muamma siması almıştır, desem mübalâğa etmiş olmam; pek iyi hatırlarım: o, bir aralık elfaz gürültüsüne boğulmuş manasız neşidelerin umumî unvanı idi; bir aralık ta anlaşılmıyacak derecede muğlak yazılara yafta teşkil etti; hatta bir aralık eski şairlerimizin "Şah-ü Geda„, "Şem - ü Pervane„, "Hüsn - ü Aşk„ gibi manzumeleri üstüne de alem olarak yapıştırıldı. Halbuki senbolizm bunların hiç biri değildi.

Nefsülemri ararsanız "senbolizm„ fikirlerin tedaisi meselesine irca edilebilir. İzah edelim:

Tabiatta alaikten bütün bütün mücerret ne bir fikir mevcuttur, ne bir cisim... Bir taraftan her şey ve her hadise nihayetsiz bir zincirin sayılmak imkânı olmıyan halkalarından birini teşkil eder; neyi tasavvur etseniz bir ucunu zuhuruna bais olan sebepler silsilesine, öteki ucunu zuhuruna bais olacağı eserler silsilesine bağlı bulursunuz. Diğer cihetten eskilerin "araz„ dedikleri evsaf "cevher„ dedikleri maddeden ayrı kalamıyacağı gibi hiç bir araz ve hiç bir cevher de zaman ve mekân alâkalarından tecerrüt edemez. Bunlardan başka vukuat ve eşya arasında müşabehet, mücaneset, mücaveret, mukarenet gibi daha pek çok rabıta ve münasebet vardır. Dımağımıza her hangi bir vak'a veya şey "havas„ dediğimiz beş kapıdan bütün o alâkalarla birlikte dahil olur ve birlikte yerleşir; ve o alâkalardan her biri zihnimizde ara sıra diğerlerini celbe ve iadeye mêmur gibidir. Biz meselâ şu ve şu hassaları haiz bir ağacı ancak filan vakit, filan yerde, şöyle ve şöyle haller, vak'alar ve şartlarla birlikte görebiliriz. Ve artık mütekabilen o alâkalardan her biri diğerini veya o ağacı hafızamızda zaman zaman uyandırır. O ağacın zihnimizde bir kendisinden ibaret hakikî mefhumu, bir de saydığımız alâkalara nisbetle itibarî mefhumu vardır. İşte bu iki mefhum birbirinin "remz„i, yani "senbol„üdür; ve o alâkalardan her biri diğerine nazaran bizim müfekkiremizde bir "senbol„ teşkil edebilir.

Bazı alâkalar her yerde ve her zaman sabit bir surette tekerrür ettiği için herkesçe malûm ve müsellem mahiyetini alır: süte, kara ve kirece nisbetle beyazlık, yahut vüs'at mefhumuna nazaran umman ve gök yüzü gibi. Bunlara "sarih senbol„ ler denir. Hemen her zihinde bunlardan biri diğerini çağırır. Yine meselâ simanın bazı tahavvülleri ile korku, öfke, sevinç gibi o tahavvüllerin ifade ettikleri infialler arasındaki sabit alâka da sarih bir senbol teşkiline müsaittir. Her nerede ve her ne zaman bir adam görmüş olsak ki boynunun damarları şişmiş, yüzü morarmış, ateş saçan gözleri evinden uğramış, kulaklarına doğru çekilen dudakları dişlerini meydana çıkarmış, ve ağzında salyası köpürmüştür, hemen fikrimize

"hiddet„ mefhumu layih olur. Ve bilâkis her defa "korku„ mefhumunu düşünüşümüzde hafızamız korkak mahlûkların simalarını gözümüzün önünde canlandırır. Zira o simalarla o infialler bizim zihnimiz için mütekabilen birbirinin sarih remzidir. Sarih rümuzların hususiyeti şudur ki bütün fikirlere aynı mefhumu davet ederler.

Bir takım remzler de vardır ki onlara "müphem„ veya "izafi„ diyebiliriz. Meselâ denizin fırtına, seyahat, gemi kazası yahut yalı safasını zihne davet etmek suretile haiz olduğu remziyetler izafidirler; ululuk mefhumu gibi her deniz karşısında bulunanın fikrine doğmazlar. Ve zihnî hazırlıklarımıza göre her biri birimizin dimağında canlanır.

İşte san'atte "senbolizm„ odur ki size bir deniz tasviri ile ister yalı safasını yaşatır, ister gemi kazasını hissettirir, ve isterse san'ati müphemiyet içinde bırakarak sizi dimağınızın hazırlığına göre herhangi bir heyecan ile tahrik eder. Ve bu "senbolizm„ de sarih remzlerden ziyade müphem ve izafî remzlere müracaat olunur. Senbolizm "rümuz ile temsil„ demektir.

Cenap Şahabettin Beyin son bir resmi

***

Hepimiz biliriz : Her güzel sanat esasen "remzî„ dir, derler. Bu söz şu itibarla doğrudur ki her güzel sanat eseri zahiren ifade ettiği mefhumdan başka her birimizin zihninde kendi istidadımıza göre bazı hisler, hayaller veya fikirler daha yaşatmak şanile muttasıftır.

Filhakika dimağımızdan bu remzî tedaiyi kaldırınız : Güzel san'atlar temamile boşalır. Ben meselâ bir ağacı tasvir eden lâvhadan dimağî hisse olarak yalnız o ağacı alacak olduktan sonra o lâvha dediğimiz güzel san'at eseri ile her hangi bir ağaç veya bir ağaç fotografyası arasında ne fark kalır ?

Bir dakika tahattur edelim : Bir sanatkârın elinde reçine ile sıvanmış bir tutam at kılı gergin birkaç kirişe sürünerek çıkardığı sesle sinirleimizi öyle tahrik ediyor ki o anda rakit benliğimizden çıkıyoruz; yüreğimizin çarpıntısı artıyor, içimiz müstesna bir heyecanla doluyor ve hatta bazen ince bir baygınlık içinde gözümüze yaş bile geldiği oluyor. Bizi böyle mahiyetini temamile idrâk edemediğimiz fevkalade hislerle müteessir eden ne dir? Kurumuş bir kedi bağırsağının kulağımızdan giren gıcırtısı bu kuvvetli sarhoşluğu başlı başına îka edebilir mi? Eğer kemanın inlitisi ruhumuza hitap etmeyip te yatnız cismimizin maddî eczasından bir kısmını gıcıklamakla kalsaydı duyduğumuz heyecanları telkin edebilecek miydi ? Şüphe yok ki hayırl Aklî melekelerimizin müdahaleleri bertaraf edilince, köylü nakaratından Betofenin senfonyalarına kadar, bütün musiki akîm bir gürültü menzilesine düşer ve güzel sanatlarla hiç bir münasebet iddia edemez. Ona o müheyyiç hayatı iare eden bizim dimağımızın hayatıdır.

Denilebilir ki hissiyatınıza temasile sizi mesteden her güzel musiki kadehini kendi mizacınızın şarabı doldurur ve bundan naşidir ki beni hulyaya salan terane sizi ağlatıyor, ötekini raksa çağırıyor ve bir diğerine vuslat iştiyakı, sevinç, galeyan veya derin ve tatlı bir hüzün veriyor.

İntibalarımızı dikkatle tahlil edince anlarız ki bütün güzel sanatların ilk tesiri ruhumuza bir hususî ferahlık ve güya vicdanımızın kavsarasına gizli bir genişlik getirmektir. Vücudumuzun "havas" dediğimiz beş kapısından birini intihap ederek ruhumuza nufuz eden güzel bir sanat eseri bize öyle gelir ki def'aten hayatımızı ağır bir yükten ve boğucu bir darlıktan kurtardı ve şimdi onun ince, fakat yorulmaz kanatları üstünde sinirlerimiz kıvrana kıvrana o şahikalara varacağız ki orada bizi bekliyen kendi ruhumuzun his ve hayal istidadıdır.

Bir eski acem şairinin aşk hususunda dediği gib yalnız musiki değil bütün güzel sanat eserleri, herkese ayrı bir neş'e veren fevkalâde bir şaraptır. İşte sanatte "Senbolizm„ o şarabı süzer!

Raziye Kadın

Uşakî Zade
HALİT ZİYA

Edebiyat tarihimizin teknik itibarile en feyizli bir devri olan Serveti Fünun edebiyatının üç büyük rüknü merhum Tevfik Fikret, Halit Ziya (Uşşakizade), Cenap Şehabbetin Beylerdir. Çoktan beri hiç bir mecmua veya gazetede eser neşretmiyen bu iki edibimizin yazılarını okuyucularımıza müjdelemiştik. Bu nushamızdan itibaren, MUHİT için Halit Ziya Beyefendinin, lütfen yazdıkları makaleyi ve en güzel bir küçük hikâyesini okuyucularımıza takdim ediyoruz. Edebiyat âlemimizde bahtiyar bir hadise teşkil eden bu neşriyat mukaddimesine vesatette bulunmak şerefile MUHİT büyük bir iftihar duymaktadır.

Temaşalıkta iki oda ile bir çatı arasından, önünde boydan boya giden bır şehnişinden mürekkep bir evi vardı. Fakat İzmir'in yamaçlarından akarak, Kadifekalesinin eteklerinden boşanarak denize kadar dökülen mahalleleri hemen tamamile göz altında tutan bu evinde, evinin bir cihannüma vazifesini gören şehnişininde Raziye kadın nadiren otururdu.

İki minderle dört iskemleden, birkaç yorganla şilteden, bir de şuradan buradan verilmiş, henuz kullanılmağa fırsat bulunamamış, eskilerle dolu servi sandıktan ibaret eşyasını; evvelâ Allaha sonra komşularına emanet eder, iri anahtarile kilidi iki defa çevirdikten sonra arkasında cüppesi, başında ta dizlerine kadar dökülen beyaz hasadan örtüsü, yüzünde kıldan peçesi, şehre inerdi.

Komşulara veda ederken onların : "Uğurlar olsun! Bizi hatırdan çıkarma !„ deyişlerinde hem istihzaya, hem hasete benzer bir mâna olurdu. Bunun tercümesi : " E..! Raziye kadın demişler ona !.. Kibar konaklarında, zengin evlerinde alışmış, yavrum !. Burada beyaz peynirle, bir salkım üzümle vakit geçirecek değil a!„ kabilinden bir şeydi.

Raziye kadının ömrü o kadar dağınık da değildi. Yalnız bir ailenin muhtelif evlerine devam eder, ve evvelâ hangisinden başlıyacaksa, İzmirde gece yatısına misafirliğe gitmek pek âdet olmadığından, cüppesini çıkarmaktan, peçesini çözmekten çekiniyor görünmekle işe başlardı. O zaman evin hanımı: "A Raziye kadın, başını açsan a! Senin yerin uzak, bu yaşında o yokuşları nasıl çıkarsın ? „ der, Raziye kadın kendi kendine « Acaba bu teklifi kabul edeyim mi ? Daha başka mühim işlerim yok mu ? » diye düşünüyormuşçasına bir saniye gözlerini kapıyarak resmen bir naz ve tereddüt gösterişi yaptıktan sonra:

—"Doğru kızcağızım, bilmem dizlerimde bir kesiklik var. Hava da pek sıcak, — yahut mevsime göre — pek soğuk !.. „ der ve sırasına göre hem yaza kem kışa yakışan bu sebebi öne sürdükten sonra örtüsünü, peçesini, cüppesini pek alışkın bir hareketle çıkarıp onun bu dakikasını gülümsiyerek ayakta bekliyen kızlardan birisine uzatırdı: "Al yavrum Gülter, bak iyi bir yere koy da giderken aranmiyalım, olmaz mı kızcağızım „? derdi.

Onun, böyle, en gençlerden en yaşlılara kadar umumi bir hitabı vardı : Kızcağızım ! Bu gençlerin gönlünü aldığı gibi , ellisine henüz tamamile yaklaşmamış olan şu nispeten geçkince kadının ağzında da hususî bir haz, kendilerini daha küçük daha genç yapan bir hayal tatlılığı verirdi.

O zaman Raziye kadın başlardı :"Bilmem ikindi oldu mu? Evden çıkarken aptes almıştım. Namaz vaktini geçirmesem. Saat kaç oldu acaba? Bu sizin dıvar saatinin yazılarını da bir türlü gözlerim seçmez ki. Hoş seçse de zaten pek iyi anlamam ki!. Bir türlü şu saatleri layıkile öğrenemedim.»

Saatleri layıkiyle öğrenemediğinden bahs ederdi, galiba günlere de pek akıl erdiremezdi. Onun için hemen şöyle bir uğranılıvermişçesine girilen evden günler gelir geçer, o çıkmak-

ta gecikir dururdu. Nihayet bir gün, hanımın önüne hazırlanmış olarak çıkardı: "A... şaşırıvermişim, gayri kızcağızım!Dört gün oluvermiş!„ derdi, halbuki hakikatte müsafereti bir haftayı geçmiş bulunurdu.

"Neden acele ettin Raziye kadın ?„ sitemine : "A.. nasıl olur kızcağızım ! Ben saygıdan ayrılamam, doğrusu!Küçük yaşımdan beri öyle gördüm, öyle alıştım, siz hanımlarımdan örnek aldım. „ derdi. Bir saniye durduktan sonra ilave ederdi : — Zaten teyzene de uğramalı kızcağızım. Raziye kadın şehre inmiş te bana gelmemiş diye artık kabına sığmaz. Hele sende kaldıktan sonra ona gidilmezse, anlarsın a kızcağızım !...„

Uşşakizade Halit Ziya Bf.

Böylece yeğen ile teyze arasına, bir kıskançlık tohumu ekerken hatıra bir şey gelmesin ihtiyatile hemen: — A, Allah eksik etmesin, pek asil bir hanımefendidir. Senden iyi olmasın; beş vakitte hepinize ayrı ayrı dua ederim, der ve etekledikten sonra teşyi eden kızların hepsine ayrı ayrı iltifat ve aradı bir: "Seni unutmadım ! „ manasile gizli bir göz işareti dağıtarak çıkar giderdi.

Böylece yeğenden teyzeye, anadan kıza, gelinden görümceye fakat hemen hep aynı ailenin muhtelif kapılarına uğrar, en sonra etraftan alınacak havadisi, toplanacak malûmatı iyice biriktirdikten sonra, en dolgun sermaye ile ailenin en büyük hanımına, hanım ninenin konağına gider, ve sanki uzun bir memuriyet seferinin yorgunluklarını burada geniş bir dinlenme devresinde geçiridi.

Hanım nine onun bu usulüne birçok tecrübelerle vakıf ve kendisine diğer evlerin vakalarından, dedikodularından en bol ölçüde haber almak imkânını verdiği için bundan memnun olmakla beraber zahiren muahaze ederdi: "Aferin sana Raziye kadın! Yine nerelere saplandın kaldın? Yine en sona biz kaldık öylemi?„

O hemen eğilir, etekler, oracıkta hanım ninenin ayakları altına serilmiş kürsü seççadesinin üstüne diz çökerek nefsini müdafaaya başlardı:

— Kızcağızım, hep beni böyle haşlarsın, ben oralara resmen giderim, benim asıl evim, Allah ömürler versin burasıdır, sizin konağınızdır. Zaten senin kapında yetişmiş bir fakirim, ben burayı başka yerlere mi benzetirim ?

Ve ne olur ne olmaz, belki yerin kulağı vardır diye ilave ederdi: — Eh, ne olsa, onlar da efendi zadeler bulunmuş. Sen, bir ağaçsın kızcağızım, onlar da dalların budakların, elbette onların da hatırı sayılacak, o gene senin hatırın demek.....„

O zaman kendisi, güya mühim bir kabahatinden affettirmek için acele eder, karşıdan kahve getirerek sökün eden Melekpere gözünün ucile : — Bu gece yatsıdan sonra odama gel, sana hala hanımın arabacısından anlatacak şeyler getirdim.„ manasını yollıyarak dedikodusuna başlardı.

Bu, bir dedikodu tarzında değildi. Aptest namaz, oruç hikâyelerine karışarak nasılsa ağızdan kaçan, isteyerek söylenmiş havadis zannını vermeyen şeylerdi. Onun mükâlemesi yer yer gözleri delik deşik bir bostan kuyusu dolabına benzetilebilirdi. Sıra ile kuyudan çıkarılmış suları dereye boşaltan kovaların arasında deliklerinden şarşar yolda su akan bo-

[Devamı 70 inci sahifede]

Bedbinlik ve İzale Çaresi

Yazan: *MEHMET EMİN*

Sabık Maarif Müsteşarı Mehmet Emin Beyfendi bedbinliği ferdî ve içtimaî tezahürlerile tetkik ediyor, ve içtimaî bedbinliğin tedavisi hususunda şu neticeye varıyor:

İçtimaî bedbinlik maşerî vecdin yokluğundan ileri gelir. Mekteplere ve halk tabaları arasına maşerî heyecan verecek toplantılar yaratmakla tedavi olunur. Halk Evlerinin en mühim fonksiyonu bu içtimaî bedbinliği izale edecek maşerî heyecan müessesesi haline girmektir.

Her şeyde fena bir cihet bulan adama "bedbin„ deriz. Bu mizaçta bulunan insanlar ilerice vücuda gelecek herşeyin de fena olacağına peşinden inanırlar. Onun için bu mizaçta olan insanlar istikbali karanlık görürler.

Bedbinlik tabirinin bir de felsefe dilince manası vardır. O vakit bu isim bir mesleğin adı olur. Bu mesleğe mensup olan filosoflar yaşadığımız şu âlemde hüküm süren kuvvetlerde bir ahenk görmezler, kâinatı kör bir kudretin, veya kudretlerin idare eylediğinee kanidirler. O kör kudretin âlemde ve bilhassa insanda tezahur eyliyen şekillerini hoş ve iyi olmaktan ziyade elemli ve fena bulurlar. İnsanlığın günden güne iyiliğe doğru terakki ettiğini farzeylemeği safça inanılmış bir vehim addederler.

Bedbin bir mizaca malik olmak başka şey; uzun bir felsefî düşünce neticesinde bedbinlik felsefesini kabul eylemek başka şeydir. Bu ikisi yaşama ve iş görme itibarile ayni neticeyi vermez. Bedbin mizaçta olanlarda hemen daima enerjisizlik, hareketsizlik görünür. bunların duyguları ekseriya elemlidir; etrafı ve istikbali karanlık görürler.

Halbuki felsefî bedbinlik tecrübelerimizin bir terkibidir. Böyle olduğu için uzun bir düşünce neticesidir. Muhakkak buna inananları enerjisizliğe, etrafi karanlık görmeğe sevketmez; böyle bir felsefe ahenksiz olan bu âlemde san'at veya ilim sayesinde, yahut dinî kanaatlar ve bugünkü zamanda tanılan bazı kıymetler gibi yaşama kudretinin inkişafına mani olan engelleri temamen kaldırmak ile mümkün mertebe bir ahenk yaratılabileceğine inanmağa pek âlâ müsaittir. Onun için bu nevi filosoflardan bazısı san'atın ve ilmin inkişafına hizmet etmeği yahut insanlığın zararına olan kıymetleri yıkarak hayat kudretine mani'siz bir inkişaf vermeğe çalışmağı bir vazife olarak telkin ederler. Nitekim (pesimist) bazı filosoflar dahilerin eserlerini ahenk mahsulü görürler, o eserlerle hembezm yasamanın ahenksizliği, elemi unutmağa yarayacağına inanırlar. Hülasa bedbinlik mesleğinde olan filosofla, alelâde bedbin mizaçta olan bir adam arasında çok fark vardır.

Birincisi nazarî sahada muhakeme edilir bir meslektir, insan tecrübesinin bir nevi terkibidir. Kâinat hakkında bir görüstür. Bazan Şopenhur ve Niçe'de olduğu gibi hakikaten ustadça ve dahice bir âlem görüşü, tecrübelerin bir nevi terkibi de olabilir.

Alelâde bedbin mizaçta olmağa gelince bu bir nevi hastalıktır. Çünkü tabiî olarak mavcut olan yaşamak zevkini „Joie de vivre„ duymamaktır. Tedaviye muhtaçtır.

Bedbin mizacın sebebini ya ferdiyette, ya içtimaî muhitte aramak icap eder. Bazı fertlerde bedbinlik asap ve ruh rahatsızlıklarının neticesidir. Uzvî sebepten bedbin olanlar umumiyetle insandan kaçarlar. Bu hastalık çok ilerlerse melankoliye varır. Bazan melankolinin başlangıcı bize bedbin mizaç şeklinde gözükür.

Bazan cemiyetin bir zamanki hali bu nevi hastalığı doğurabilir. O vakit sebebi içtimaî olur. Bir içtimaî muhitin fertlerde bedbinlik tevlit etmesi cemiyet için bir tehlike başlangıcı olduğuna delâlet eder. Nasıl elem ve acı uzviyetin normal halde olmadığına delâlet ederse bedbinliğin yayılması da içtimaî muhitin normal halde bulunmadığına bir işarettir. Çünkü böyle bir bedbinliğin yayılması tesanüt rabıtasının gevşediğine fertlerin artık içtimaî bir vecit hayatı yaşamadıklarına delâlet eder.

Bazıları cemiyet dahilinde sıkıntının, buhranın, fakirliğin artmasını bedbinliğin tek sebebi olarak gösterirler. Buhran, sıkıntı, fakirlik kalkınca bedbinliğin hiç bir içtimaî sebebi kalmıyacağını ileriye sürerler. Eğer bu fikir doğru olmuş olsaydı harpler, inkilâplar zamanında insanların bedbin olmaları lâzımgelirdi. Halbuki umumiyetle inkılâplar insan ruhunda serinkanlılıkla muhakeme edildiği zaman aşırı görünecek derecede nikbinlik uyandırır. Harp zamanlarında vatandaşlar bütün mahrumiyetlere rağmen nikbindirler. Bir istatistik yapılmak kabil olsa fakirlerin zenginlerden fazla bedbin mizaçlı olmadıkları görülür.

O halde bedbinliğin içtimaî sebebini içtimaî vecdin yokluğunda aramak lâzımgelir.

***

İçtimaî vecit bir idealin tahassüsünden, yahut idealleri doğuran veya kuvvetlendiren toplu hayattan veya toplu hayatın hatırasından doğar. Bir fert ne kadar içtimaî hayat içinde yaşarsa yani ne kadar kendini bir zümrenin, bir mesleğin, bir milletin ferdi gibi hissederse, ne kadar kuvvetle o zümrenin, o mesleğin, o milletin idealini duyarsa o kadar vecitli olur; ne kadar içtimaî vecit duyarsa o kadar da bedbinlikten uzaklaşır.

Bu mütaleanın tabiî neticesi şudur: Bedbinliği kaldırmak mı istiyorsunuz? Fertlerde zümre, meslek toplantıları yaptırınız, millî ideali kuvvetlendirecek içtimalarda bulunmak zevk ve fırsatını veriniz. İbadetsiz hiç bir din yoktur. Çünkü ibadet olmadığı zaman itikatlar da yavaş yavaş ruhlarda zayıflar. Zaman zaman vecitli toplantılarla kuvvetlenmiyen idealler-de, ne kadar nasihat ve mantık kuvveti sarfetmeğe kalkarsanız kalkınız, kalpler de zayıflamağa mahkûmdur.

***

Sabık Maarif Müsteşarı Mehmet Emin Bey Efendi

İçimizde bir endişe var. Acaba gençler bedbin mi yetişiyorlar? Böyle bir endişe sahibi olanlar içtimaî muhitten şüphe ediyorlar, demektir. Çünkü içtimaî muhit kuvvetle nikbinlik verirken mektep gençleri bedbin yapamaz. Balkan harbinden sonra içtimaî muhitte kuvvetle hüküm süren milliyetçilik bazı muallimlerin, hatta bazı irtica devirlerinde nazırların emirlerine rağmen mektebin için girdi, talebenin ruhuna hâkim oldu. Buna mani olmak istiyen müdürlerin, muallimlerin tedbirleri fayda vermedi. Eğer hariçte hakikaten fertlerin içtimaî yaşayışı var ise mektepler gençleri bedbin yapamaz.

Yalnız şu vardır ki mektep te bir cemiyet olması itibarile o da kendi efradını, yani talebesini hakikaten içtimaî bir yaşayışa mazhar etmelidir. O da müşterek çalışmalardan alınan neticelerin zevkini çocuklarda duyurtmakla, millî hayatın idealini, o ideali kuvvetlendirecek vecitli toplanmaları mekteplere sokmakla yapılır.

Fakat asıl mühim olan mektebin içi değil, dışıdır. Mektebin herşeyi dışardan gelir. Çocuk mektepten ziyade hariçle temastadır. Müdür, muallim, hademe mektebin değil, hariç hayatın mahsulüdür. Talebe mektep kitabı gibi kontrol edilmiyen kitapları da okur. Hiçbir mecburiyet olmaksızın okuduğu bu nevi kitaplara çok zaman mektep kitaplarından daha ziyade alâkalar duyar. Binaenaleyh daha fazla dikkat eder, ders kitaplarından daha çok bu eserler kendi üzerine müessir olur. Hülâsa talebe mektep içinde de mektep dışının havası içinde yaşar.

O halde mektep dışı bedbinliğe müsait olmamalı ki mektepteki gençleri bedbin yapmamak kabil olsun.

Mektep dışını genç nesli bedbin yapmıyacak bir muhit haline getirmek için orada vatandaşlara hakikî bir içtimaî hayat geçirttirmeliyiz. Onun için zümre, meslek hayatını uyandırmalıyız. Onlara vecitli içtimalar, müşterek gaye için birleşmeler zevkinive fırsatını vermeliyiz.

Halk Evleri işte bu nevi toplantıları kolaylaştıracak ve idare edecek birer merkez olabilirler. O vakit hakikaten bedbinliği gidermeğe yarayan bir müessese olurlar.

Zeynebim

Yüz sürsem köyünün dağı taşına;
Sular yoldaş olsa gözüm yaşına,
Dalınca o senin kumral başına,
İçimi gölgeler bürür, Zeynebim!...

Basmadan entarin incecik belin,
Gözümü aldı kız, o al yemenin,
Özge ere deyse kınalı elin;
Gözüme kızıl kan yürür, Zeynebim!...

Yamaçta [çoban]ın yolunu bekler,
Sensiz kuzularım ağlaşır, meler,
Gelirken sanırım: renk renk çiçekler
İçimde açılır, büyür, Zeynebim

Kimseye benzemez çiçek takışın;
Saçların görmesin rengini kışın;
Göz yaşlarım gibi berrak bakışın
Ardından ömrümü sürür, Zeynebim!...

Fevziye Apdullah

Terbiye Usullerinin Tarihine Bir Nazar

— 1 —

Orta - Zaman Terbiyesi. – Meşrutiyet Pedagojisi

Pek kıymetli terbiye Müderrisimiz İsmail Hakkı Beyefendinin lütfen MUHİT için yazdığı (Terbiye ve Tarih) makalelerinin birincisini okuyucularımıza takdim ediyoruz. Metin bir ihtısas lisaniyle yazılmış olan bu makalelerin, okuyucularımızdan muallim ve darülfünun talebesi olanlara ve uzaktan yakından terbiye ile alâkadar bütün maarifçilere, terbiye meselesinin halliyle siyasî ve içtimaî gayelerle meşgul olanlara engin ufuklar açacağına şüphemiz yoktur.

Her milletin terbiye tarihinde Orta-Zamanı diğer devirlerden ayıran esaslı vasıflar vardır. Bu vasıflar beden terbiyesinde zühtî bir atalet, fikir terbiyesinde istintaç usulünün hakimiyeti, nass hürmeti ve istikra nefreti; duygu terbiyesinde şahsî kıymetlerin yokluğu, dinî bir sırrilik, sofiyane bir teheyyüç inhimaki, ahlak terbiyesinde haricî kuvvetlere karşı kör bir mutavaat ve teslimiyet an'anesidir. Bu vasıflar terbiyeye has olan münzevi kuvvetler değildir, Orta-zaman cemiyetine mahsus olan maşeri müesseselerin ruhlardaki zarurî akisleridir. Bütün bu zaruretleri Orta-Zaman medeniyetini mümkün kılmış olan maşercilik ve şahsiyet mefkûresinin noksaniyle izah etmek mümkündür. O devirde din bugün olduğu gibi hususî bir kıymet halinde değil, içtimaî bir kuvvet, ve bir devlet müessesesi olarak yaşamakta, milletin bütün fertleri üzerinde aynı suretle ve aynı şiddetle müessir olmakta idi. Bu yeknesaklık, bu benzerlik her türlü şahsiyet harsinin zuhuruna biaman bir düşmandı. Ferdin muasır cemiyetlerimize mahsus olan istiklâlini kazanması, bedende, fikirde, duyguda ve harekette hür ve serbest olması için bu maşeri çenberin genişlemesi ve ferde kâfi mesafe bırakması lâzım geliyordu. Halbuki din bütün mesafeyi, bütün hareket ve hürriyet mesafelerini hep birden işgal ediyordu, yalnız itikat sahasını değil, ahlak, hukuk, iktısat... bütün hayat sahalarını hep birden işgal ediyordu. İçtimaî iş bölümü bugüne nisbeten pek iptidai bir halde idi. Bu bölünmenin eserinden başka bir şey olmıyan hürriyet ve şahsiyet harsi de bizzarur gayet zaif bir halde idi. Avrupada on dördüncü ve on beşinci asırlar bu dini sultanın gevşediği, çözüldüğü asırlardır. Onun için bu iki asıra ne doğrudan doğruya Orta-Zaman asırları, ne de rönesans asırları demek mümkün değildir. Zira rönesans inkılâbından evvel gelen bu devirde hem Orta-Zamanın sönük ışıklarını görmek hem de doğmaya namzet olan yeni devrin nurlarını sezmek mümkün oluyordu.. Bizim tanzimat devrine takaddüm eden devir Avrupanın bu iki asırına çok benzer. Nasıl ki tanzimat Türkiyeye bir nevi rönesans getirmiş oldu. 1908 meşrutiyet inkılâbı da tanzimat inkılâbı gibi, Türkiyeyi Orta-Zamandan çıkaran mühim ve tamamlayıcı hamlelerden biri oldu. Ancak Avrupa mekteplerinde görüldüğü üzere bizde de bu yenileşme hareketleri eski kıymetleri tamamile imha edememişti.

Siyasî ve idarî teceddütlere rağmen Orta-Zaman kıymetleri ruhlarda yaşıyordu. Tanzimattan 1908 e kadar devam eden devirde cemiyetin asrileşmek hususundaki bütün mücahedelerine rağmen terbiye eski kıymetleri ruhlara ekmekte devam ediyordu. Tanzimat mekteplerinde aynı vücut sefaleti, aynı iskolâstik, aynı sırrilik, aynı şahsiyetsizlik yaşamakta idi. Bir tanzimat mektebi demek olan mahalle mektepleri ruhları itibariyle yanında yaşamakta olan medreseden pek farklı değildi. Meşrutiyet pedagojisinin en büyük ve en tarihî rolü bu eski kıymetlere karşı açtığı menfi mücadelede görüldü.

Pedagoji edebiyatı hep bir hücum ve taarruz edebiyatı idi. Bu devrin "talim ve terbiyede inkılâb„ ını 1913 de neşrettiğim zaman eserin yıkıcı mahiyeti üzerinde tenkit mütaleaları yürütenler olmuştu. Bu kimseler meşrutiyet inkılâbının yeniliğine ve zihniyetlerde talep ettiği değişikliğe rağmen terbiye müesseselerinin sefaletinden müteessir olmayorlardı. Mahalle mekteplerinin iradesi gibi onların da hüküm ve muhakeme kabiliyeti Orta Zamanın şuursuz tesirleri altında kalmış bulunuyordu. Mekteplerde bedenin şahsiyeti mevzuu bahs bile değildi. Beden terbiyesi gençlere mahsus olan alman cimnastiğine münhasır farz ediliyordu. Fikir terbiyesinde ezbercilik her şeydi. Kalb terbiyesi namına çocuklara verilen kıymetler dinî müstahaselere münhasırdı. Ahlakî şahsiyetin inkişafı hiç düşünülmeyordu. Bu günkü manasile ne fizikî tabiat ne de içtimaî tabiat fikrin teşekkülünde bir unsur olarak kabul edilmiş değildi. Halbuki meşrutiyet inkılâbı hürriyet, adalet, müsavat gibi mefkûrelerle birlikte ilim ve medeniyet kıymetlerini de getiriyordu. Siyaset adamlarının ağzında dolaşan bu kıymetlerin terbiyeyi alâkadar etmemesi mümkün değildi. Meşrutiyet inkılâbı sadece bir şekil inkılâbı değil, gerçi neticesi mes'ut olmayan hakîki bir ihtilâldi. Bu, bütün bir zihniyetin değişmesi demekti. Türk terbiyesi ve Türk mektepleri namına bütün tarihî ve mürteci zihniyete isyan etmek lâzım geliyordu. Her şeyden evvel ezberciliğin, telkin iptilâsının, nassî tefekkürün imha edilmesi lâzım gelecekti. Taarruz neticesinde bedende, fikirde, duyguda, fiilde hürriyetten ibaret bir şahsiyetçilik tesis edilmek lâzımdı. İşte meşrutiyet pedagojisi bunu yaptı. Ve her şeyden ziyade yıktı. İstintaççı ve ıskolâstik terbiye yerine istikraî ve ilmî bir terbiye temelini koymağa çalıştı. Tamamiyle muvaffak olabildi mi?..

Hayır, çünkü yıkılması lâzım gelen eskilik binası o kadar büyük ve temelleri o derece sağlamdı ki, buna ancak devlerin kuvveti yetişebilirdi!.. Bununla beraber senelerce devam eden derslerin, yazıların, konferansların,münakaşaların büyük hayırlı ve faziletli eserleri görüldü.1916 ya doğru Türk Maarifi de Avrupa milletlerinin maarifleri gibi müsbetçi,tabiatçı, şahsiyetçi bir maarif haline gelmek istidadını ve hattâ kudretini göstermişti. Bu tekemmülde İstanbul Darülmuallimininin rolü pek büyük oldu. Bu hizmete rumeli vilâyetlerinde çalışan merhum Ethem Nejat ve Sabri Cemil ve Mustafa Şekip beylerin bu yenilik hareketinde takdire lâyık hisseleri olmuştur. Meşrutiyet pedagojisinin bir hususiyeti şu noktada görülmüştür. Bu pedagoji terbiyesinde gayelerini mevzuu-bahs etmekten ziyade terbiyenin usulleriyle, pedagoji tekniğiyle meşgul olmuştur. Tedrisatı - İptidaiye mecmuası nushalarında her dersin tedris usulüne ait olarak yazılan birçok makaleler bu iddianın delilidir. Pedagojinin bu vaziyeti o devir için tabiî idi. Çünkü pedagoji harsinde en evvel dikkatı celbeden — çünkü en kolay anlaşılabilen — kısımlar bu teknik cephesine ait olanlardır. Onun için terbiye müesseselerinin asıl gayeleri ikinci plânda mütalea ediliyor, veya hiç mütalea edilmeyordu. Yahut terbiyenin gayesi "adam, vatandaş, kuva ve kabiliyatı mükemmel insan... yetiştirmektir„ gibi umumî ve mücerret tarifler maksat için kâfi görülüyordu.

Darülfünün Müderrislerinden İsmail Hakkı Bey

Pr. İsmail Hakkı

ESKİ ŞAİRLER ARASINDA

ORHAN SEYFİ

Fuzuli

— 3 —

Fuzuli nin "Benk-ü Bade„ sinden hoşlanmam. Fakat açıkca söyliyeyim: Bunu çok dikkatli okumuş ve iyice anlamış değilim. Bu "Benk-ü Bade„ de şair, ara sıra fıkralar naklediyor. Bunlardan bir tanesini dikkate şayan buluyorum:

Vaktile güzel bir delikanlı varmış. iş ve nuş ile zamanını geçirirken bir gün sofuların meclisine yolu düşmüş, bakmış ki bir âbit halka mahşeri anlatıyor. Hurîden, Kevserden bahsediyor. Delikanlı cennete girip hurîye, kevsere kavuşmak için dünya zevkından vazgeçmiş. Bir gün kulağına gaipten bir ses geliyor.

Gaypten geldi bir nidayı - lâtif
Kulağıma ki: Ey herifi - zarif
Tanrı bir padişahi - âdildir,
Feyzi mecmuu - halka şamildir.
Kereminden o kadiri - kayyum,
Eylemez hiç kimseyi mahrum.
Kimi dünyada şadman eyler.
Kimi ukbade kâmran eyler.
Sen ki dünyada ehli - işretsin,
Sakini - mesnedi - meserretsin,
İçtiğindir nişat ile meyi - saf,
Kevser ummak değil sana insaf.

Bu kadar hür düşünüş, o devir için şayanı hayret değilmi? Hayatın zevklerinden nasip alabilecekler için dünyayı ahrete tercih etmemek, cennetin nimetlerini bundan mahrum olanlara bir teselli olarak bırakmak; bu ne güzel bir akide, ne güzel bir felsefedir!

***

Hemen bütün divan şairleri gibi "Fuzuli„ nin de şahsiyetini anlamak için gazellerini okumak lâzım. Gazel, şairin asıl-san'at eseridir. Onda şairlikten başka bir endişe bulunmaz, san'atkâr hakikî hüner ve marifetini ancak gazellerinde gösterir. "Baki„ nin dediği gibi:

Baki nihali - marifetin meyvai - teri
Arif katında bir gazeli - abidarar.

"Fuzuli„ nin gazellerindeki aşk ve samimiyet taklit edilememiştir. Divan şairleri içinde hiç biri onun kadar derin sevmemiş ve bu sevgisini onun gibi candan anlatamamıştır:

Benden Fuzuli isteme eş'arı - methü - zem,
Ben aşıkım, hemişe sözüm aşikanedir.

Aşk onun için her şeydir:

Aşk imiş her ne var âlemde,
İlm bir kîlükal imiş ancak.

"Fuzuli„ aşkını, hayranlığını anlatıyor:

Leblerin tek lâ'l, lâfzın tek dürrü - şehvar yoh,
Lâ'lü - gevher çok, lebin tek lâ'lü-gevherbar yoh!

Canımın cevheri ol lâ'li - şekerbare feda,
Ömrümün hasılı ol şîvei - reftare feda.
Gözlerinden dökülen katrei - eşkim güheri,
Leblerinden saçılan lü'lüü - şehvare feda.
Can-ü dil kaydini çekmekten özüm kurtardım,
Canı cananeye ettim, dili dildare feda.

Hayret ey tüt, suretin, gördükte lâleyler beni,
Sureti - halim gören suret hayal eyler beni.
Ben geda, sen şaha yar olmak yok amma neyleyim,
Ârzu serkeştei - fikri - muhal eyler beni.

Canımın cismimle zevki - irtisali kalmadı,
Ah kim, sensiz dirilmek ihtimali kalmadı.

Uymuş cününa gönlüm ebruna der mehi - nev,
Ne itibar ona kim seçmez karadan ağı.

Her gören aybetti abı - didei - giryanımı,
Eyledim tahkik görmüş kimse yok cananım.
Hangi büttür bilmezem imanımı garet kılan,
Sende iman yok ki sen aldın deyim imanımı.

Her gören aybetti abı - didei - giryanımı,
Eyledim tahkik görmüş kimse yok cananımı.

Rengi-ruyundan dem urmuş sagari-sehbaya bah!
Afitab ile kılar dava tutulmuş aya bah.
Şem' başından çıkarmış dud, şevki-kâkülün, [1]
Böyle kûteh ömr ile başındaki sevdaya bah!

Şikâyetlerini, dertlerini, hicranlarını anlatıyor:

Olsaydı bendeki aşk Ferhadı - mübtelâda,
Bir ah ile verirdi, bin Bistunu bada.
Verseydi ahı - Mecnun feryadımın sadasın,
Kuş mu karar ederdi, başındaki yuvada.
Ferhada zevkı - suret, Mecnuna seyri sahra,
Bir rahat içre herkes ancak benim belâda.

Aşiyanı - murgü - dil zulfü perişanındadır,
Kande olsam ey peri gönlüm senin yanındadır.

Çekme damen naz edip üftadelerden vehm kıl,
Göklere açılmasın eller ki damanındadır.

Gamdan öldüm demedim hali - dili - zar sana,
Ey gülü - taze reva görmedim azar sana.

Oldu âlem şat senden ben esiri - gam henüz,
Âlem etti terki - gam bende gamı - âlem henüz,

Dost biperva, felek birahm, devran bisükûn,
Dert çok, hemdert yok, düşman kavi, tali zebun,
Sayei - ümmit zail, afitabı şevk germ, [2]
Rütbei - idbar âli, payei - tedbir dun,
Akl, dun himmet; sedayı-ta'ne yer yerden bülent,
Baht kem şefkat, belâyı-aşk gün günden füzun,
Her [3] sehikat cilvesi bir seyli - tufanı - belâ,
Her hilâl ebru kaşı bir serhadi - meşki - cünun.
Yerde berki - lâle tek temkini - danış bisebat
Suda aksi - serv tek tesiri - devlet vajgûn. [4]
Serhadi - matlûp pürmihnet tariki - imtihan,
Menzili - maksut [5] pürasip rahi - azmun [6]

Bazan "Fuzuli„ nin bu şikâyet sesi:

Beni karasım ile koymaz oldun ey gerdun.
Yeridir ahım ile versem inkılâp sana!

Diyecek kadar yükseliyor. "Fuzuli„ üstat bir divan şairidir. Eski edebiyatın bütün san'atlarını kullanıyor. Fakat bu san'tları o kadar karıştırıyor ki şiirlerini gökten gelen sesler halinde duyuyoruz. İşte "Fuzuli„ nin şiirlerindeki bu samimiyet onun sesini İrakın bin bir köşesinden asırları aşarak bize kadar getirmiştir.

Haziran 1932
Orhan Seyfi

---

[1] Kâkülünün şevki şem'in başından duman çıkarmış. (2) Sıcak (3) Düzğün endamlı (4) Tersine dönmüş (5) Musibetle dolu (6) Tecrübe yolu.

Heykel

Senin güzelliğini getirsin diye yada,
Hayalimin tasında kaynataraktan bunu
Bem beyaz vücudunun kıvrılan hududunu
Uzun yıllardan sonra işledim bu kayada..

Kederle beyazlaşan bütün saçları elim,
Gönlümün tezgâhında dokudu ince ince
En küçük bir fırtına baş ucumda esince,
Bu nadide örtüye bürünecek heykelim.

Korkma artık, sevgilim, gönlümde ölümünden;
Kalbimin mermerine kanla yazdım adını.
Haddeden çeker gibi düşünürken yadını
Gözümden kıskanırım seni o dakika ben..

Emin Halil

Eğlenceli Meşguliyetler

Herkese Böyle Bir Meşguliyet Lâzımdır.

İnsan yaşlanır, fakat gönül genç kalabilir. Atalarımız "gönlün ihtiyarladığını„ kabul etmezlerdi ve hakikaten ruh vekalplerile daima genç kalmağa muvaffak olurlardı. Şimdi de buna muvaffak olanlar vardır. Öyle yaşlı insanlar görürsünüz ki zihinlerinden vuzuh eksilmemiş, gözleri zekâ ile parlak kalmış, kalpleri hiç ihtiyarlamamış. Bunun sırrı o kimselerin çocukluk neşesini muhafaza etmenin yolunu keşf | edebilmelerindedir.

Çocukların şen ve neş'eli olması serbest ve eğlenceli meşguliyetlerinden, oyunlarından ileri gelir. Yaşlanan insanlar bu eğlence ve oyunlardan gönül bağını kesecek olurlarsa yavaş yavaş neş'eleri, şen olmak hassaları kaybolur. Uzun senelerle aynı ciddi işle meşgul olmak ruhun eğlence ve oyun kabîlinden olan işlerle alâkasını kesmek kadar insana zarar veren, neş'eliliğini kaybettiren, onu bir nevi makina haline getiren bir şey yoktur. Bu insanların kabiliyetleri azalır, titizlikleri ve sinirlilikleri çoğalır, şahsiyeteri fakirleşir.

Meşhur Darvin, uzun senelerle, yalnız tabiatın kanunlarını aramakla, ve yalnız bununla meşgul ola ola şiirden sıkılmağa, musikiden nefret etmeğe, insanların sohbetinden ve gürültüsünden bizar olmağa, adi hayat kendisine çekilmez görünmeğe başlamıştı.

"Şahsiyetimin daraldığını, küçül-

Kadın ve Kızlar için

Musiki
Örgü
Nakış
Dikiş - Biçki
Sulu boya
Kara kalem
Mutalea
Ev dekorasyonları
Tiyatro amatörlüğü
Estetik danslar
Ses terbiyesi
Ağaç işleri (kıl testere)
Çiçek yetiştirmek
Spor

düğünü hissediyorum. „ diyordu, ve "tekrar hayatımı yaşamak fırsatı elime geçmiş olsa mutlaka her gün biraz şiir okurdum, musiki ile biraz meşgul olurdum ve kendime bazı oyun ve eğlenceyi âdet edinirdim„ diye ilave ediyordu. İşte Darvin ruhun ve kalbin genç, şen ve neşeli kalması sırrını keşf etmişti amma çok geç!

Henuz gençliklerinden ayrılmadan kendileri için meslek haricinde eğlenceli bir meşguliyet keşfetmiş olanlar bahtiyardır ve bunlar dünyada az değildir. Bu adamlar istihzaya değil gıptaya lâyıktırlar. Bir Amerika mecmuasında okuduğumuz bir makalede her sene New Yorkta bir san'at sergisiinin açıldığını görcük, fakat bu san'at sergisi mesleğince san'atkâr kimselerin, ressamların, heykeltraş veya kuyumcuların eserlerini teşhir etmiyor; bu sanat sergisi hekimlerin san'at eserlerini teşhir eden ve New York tababet akademisinin binasında açılan bir sergidir. Büyük bir yevmî gazete bu sergiyi tetkik ederek şu malûmatı veriyor :

"Bu sergi her sene *New York hekimler san'at klübü* himayesinde açılır. Bunda hekimlerin elinden çıkmış tablolar, resimler, heykeller ve türlü türlü san'ateserleri gösterilir. Burada her nevi kara ve deniz manzaraları, tabloları görülür. Burada, sergiyi ve içinde teşhir edilen eserleri yaratan kimselerin insan hastalıklarile meşgul olduklarını gösterecek hiç bir şey yoktur. Anlaşılıyor ki bir dişçi her gün kabinesinden çıkarken sinirleri oynatan ve acıtan ameliyatlardan müşterileri kadar bizardır ve onlardan kurtulmağa, onları unutmağa muhtaçtır; ve bir cerrah eline fırçayı aldımı teşrih ile hiç bir ruhî alâkası kalmaz.„

Fakat edilen tetkiklerden anlaşılmıştır ki o san'at eserlerini yaratmış olan hekimler mesleklerini ihmal edenlerden değildi; bilâkis içlerinde en muktedir ve hazık olanları pek çoktu. Meslek haricinde eğlenceli bir meşguliyet aramış olmak ve bu amatörlükle hattâ nefîs san'at eserleri yaratabilmek mesleğe olan aşkı söndürmemiş ve devamlı çalışmayı ihlâl etmemişti.

Bir mecmuada bu mes'eleye dair enteresan bir makale neşreden New York kolleji reisi Mister Robenson diyor ki:"Dostlarımdan bir hekim eğlenceli meşguliyet olarak musiki ile edebiyatı seçmişti; bu dostum bir gün Einsteini evine davet etti. Hikmet âlimi mutad dalgınlığı ile davete yanlış saatte gelmiş ve doktor vizitelerinden kurtuluncıya kadar misafir odasında beklemeğe mecbur kalmıştı. Az sonra dostum doktor birinin piyanoda bir hava çaldığını işitti. Hastalarından böyle bir musiki zevkini haiz birinin bulunmasına hayret ederek kapıyı açtı, büyük âlimin piyanosuna oturmuş olduğunu gördü.„

Mister Robenson bu vak'ayı anlattıktan sonra, herkesi bir eğlenceli meşguliyet aramağa teşvik için diyor ki :

"İhtimal okuyucularımızdan kadın olanların bazıları derler ki: Büyük adamlar için böyle bir meşguliyet bulmak kolaydır, onların benim gibi görecek bin bir ufak tefekleri yoktur. Bu kadınların kocaları ise derler ki : Karım evde bütün gün boş oturur, hiç bir şey yapmasa canı sıkılır, onun için bir eğlenceli işle meşgul olmak mümkündür, fakat ben zavallı ne yapayım? Bütün gün muayyen ve mütemadi vazifemle iştigal etmek mecburiyeti vardır; vaktim yok ki bir eğlenceli meşguliyet arıyayım. Eve geldiğim zaman yorgunluktan hâlim kalmıyor.

Halbuki bu kadınlar ve kocaları, pek âlâ akşamları kâğıt oynamağa veya sinemalara gitmeğe vakit bulabiliyorlar. Hakikat şudur ki onlarda kendilerini yeni bir devamlı meşguliyete karar verdirecek ve alıştıracak ruhî kuvvet yoktur.

[Devamı 75 inci sahifede]

Erkekler için

Satranç
Musiki
Sporlar
Mutalea
Resim
Yağlı boya
Ağaç işleri
Maden işleri
Bahçavanlık
Fotograf
Sinema amatörlüğü
Eskişehir taşı işleri
Pul kolleksiyonculuğu
Para kolleksiyonculuğu
Radyo yapıcılığı
Model yapıcılığı
Ciltçilik
Doğramacılık
Matbaacılık

Nasıl Yazıyorsunuz?

AHMET RASİM BEY

Muhterem Şehir Mektubu Muharriri, Anketimize Cevap Veriyor.

Heybelinin en sessiz, en sakin yerindeyiz... Gürültü, patırtı, ses, hatta fısıltı buraya gelinceye kadar bir çok görünmez süzgeçlerden geçmiş... Uzakta öten vapurun düdüğü bile bu süzgeçlerden süzüle süzüle buraya bir son nefes hafifliği, bir son nefes yavaşlığı ile geliyor... Burada deniz tenbel mi tenbel... Ne küçük bir kımıldanış, ne küçük bir hareket, ne de hafif bir fısıltı... Güneşin altında sessiz, hareketsiz, sere serpe yatmış... Uzakta, Pendik, Bostancı epiyce koyu bir sis içinde hayal meyal görünüyor... Ahmet Rasim beye rast gelişimiz oldukça tuhaf oldu. Heybeliye çıktığımız zaman biraz dinlenmek için tenha bir bahçe aradık. Yukarıda tarif ettiğim sessiz yere oturduk... Biraz ilerimizdeki masada ipek gibi beyaz saçları ile, gözlüklerinin altından etrafı süzen sevimli gözlerile bir zat oturuyordu: Ahmet Rasim bey. Ustadı gökte ararken yerde bulmuştuk... Evvelâ uzaktan selâmlaştık...

***

Son olarak Ahmet Rasim beyi üç sene evvel Kadıköyünde, bakla tarlasının yanında, Şifa bahçesinde görmüştüm. O zamandan beri üstat bir haylı değişmiş... Ak saçları biraz daha ipekleşmiş... Yüzündeki hesapsız çizgiler büsbütün hesapsızlaşmış...

Matbuattan, Babı âliden, kitapçılardan, edebiyattan, Ahmet Mithat efendiden bahs ettik... Ben kendisine nasıl yazdığını sordum. Uzun bir yol yürümüş, senelerin arkasına dönmüş gibi yorgun bir sesle cevap verdi :

—Nasıl yazıyorum? Muharrirlik hayatım?.. Şimdi bunlar bana birer uzak hayal gibi geliyor... Artık yazmayorum... Mevzu gelirse reddediyorum... Hayalimden, başımın içinden en güzel mevzuu koğuyorum.. Bunun için "nasıl yazardım„ diye kendi kendime sorarsam belki içimden bir cevap almak kabil olur...

Uzun müddet durdu.. Hatıraları maden kuyusundan çıkan elmaslar gibi derinden geliyordu :

— Gazetecilik hayatı bende büyük tesirler bıraktı... Beni iyice yuğurdu... Bunun için gayet seri' yazardım. Müsvedde yapmağa vaktim müsait değildi... Hiç bir yazımı müsvedde ile yazmış değilimdir.. Benim yazılarım yerli tiplere, yerli hayata aittir. Bunun için küçüklüğümden beri etrafımda gördüğüm şahsiyetleri, hayatı, şayanı dikkat sahneleri, tetkika lâyık sahneleri başımın içinde uzun müddet işlerim.. Onların üzerinde uzun uzun çalışırım.. Bunun için yazı yazarken her zaman başımın içine bir çok şahsiyetler, bir çok vak'alar, bir çok sahneler, bir çok şayanı dikkat hayat tarzları vardır.. Bunları kullanırım.. Ve yazı yazarken hiç sıkıntı çekmem.. Daha doğrusu çekmezdim... Not almak adetim değildi... Vapurda, tramvayda, trende, eğlencelerimde, seyranlarımda her zaman etrafıma dikkat eder, yazılmağa değer, işime yarayacak adamları, kadınları, vak'aları başımın içine nakş ederdim.. İşte benim çalışış tarzım bu kadar basitti.

— Yazıda üstadınız kimdi?...

—Bu suale hiç tereddüt etmeden, hiç düşünmeden, bir saniye durmak ihtiyacını hiss etmeden derhal cevap verebilirim : Ahmet Mithat efendi... Ben tamamile Ahmet Mithat efendinin tarzını kaptım... Beni yetiştiren odur... Kendimi ona medyunum.. Ahmet Mithat çok büyük adamdı.. Yeni neslin tahmin edemediği, edemiyeceği kadar büyüktü... Gençtim.. Onun hocalığına, üstatlığına muhtaçtım.

Kendisine koştum... Beni yetiştirdi. Yolumu aydınlattı...

— Sizin ve Ahmet Mithat efendinin yazı tarzınızın hususiyeti nedir, beyefendi?.

— O da ben de hangi sahada eksikler gördü isek tamamlamağa çalıştık.. Bizim fennî yazılarımız da vardır, tarihe ait yazılarımız, lûgat, musahabe... Her şey.. Ben tarih yazdım. Çünkü mektepte doğru dürüst okuyacak tarih bulamamıştım.. Bu sahadaki büyük eksikliği görüyordum. Onun için mektepten çıkar çıkmaz tarihe başladım. Ahmet Mithat efendininde her sahada yazı yazmasının yegâne sebebi bu idi... Gördüğü eksikleri tamamlamak... Ahmet Mithat fevkalâde bir adamdı...

— Beyefendi.. Mithat efendi hakkında uzun bir eser, meselâ bir kitap yazmadınız. Halbuki Ahmet Mithat efendiyi sizden iyi tanıyan yoktur... Onu sizden iyi tahlil edecek kimse bulunamıyacaktır...

İşte o zaman hiç ümit etmediğim bir şey oldu... Ahmet Mithat efendinin hayatı hakkında büyük bir eser yazmadığından bahsederken Ahmet Rasim beyin gözleri bulutlandı... Birdenbire bu iki sevimli gözlerden iri yaş taneleri boşalmağa başladı... Bu ölen hocanın arkasından akıtılan iri göz yaşları Ahmet Rasim beyin uzamış ak sakalları üzerinden arkası arkasına süzüldü:

— Sus.. dedi, allâh aşkına sus.. Bu benim en büyük günahım... Hayatımda affedemiyeceğim en büyük günah bu... Onun hayatına dair bir eser yazmayayım... Ona dair yazmayım da her şeye dair yazayım!. Bundan büyük bir kabahat, bundan büyük suç olur mu?.. sus.. Hatırlatma...

Göz yaşları durup dinlenmek bilmeyordu... Bu, senelerden sonra üstadını hatırlarken göz yaşları döken kadir - şinas san'atkâra baktım.. Şimdi bana Ahmet Rasim bir iyilik ve kadir - şinaslık abidesi gibi görünüyordu. Karşımdaki ağlıyan bir ihtiyar değil, göz yaşı döken bir gök yüzü kadar muhteşem ve yüksekti..

Onu uzun uzun teselli etmeyi adi buldum... Yalnız:

— Sizi böyle üzdüğüme çok müteessir oldum... dedim. Fakat keşke her talebe üstadını böyle hatırlasa.. Siz Ahmet Mithat efendiden hemen bütün yazılarınızda bahs ettiniz... Mithat efendiyi sizin yazılarınızla yeni nesil çok iyi tanıyor. Onun kırmızı kuşağı, çıplak ayaklarile yazı yazışı daima gözümüzün önüne geliyor... Mithat efendiyi siz bütün eserinizde yüzünün en ince hattına kadar bütün hayatiyeti ile yaşattınız.. Müteessir olmanıza hiç te lüzum yok üstadım...

— Teselli ile uyuşamayacak kadar üzgünüm.. Ölürsem, bu dünyadan göçüp gidersem gözlerim açık gideceğim.. Onun için değil bir kitap, ciltler lâzımdı...

Teessür anları uzun sürdü... Zaman zaman tekrar yazı bahsına dönüyorduk.. Üstat anlatıyor:

— Yazı yazarken çok gittiğim, saatlerimin çoğunu geçirdiğim, çok bulunduğum yerler daima kalemin ucuna gelir... Onlardan daima bahs etmek isterim.. Meselâ mektep hayatım, sınıfım, sınıf arkadaşlarım, sıra refikîm.. Mektepteki yaramazlıklar.. Sonra gençliğim.. Gençlik arkadaşlarım... Direkler arası... Reşidin çayhanesi.. Daha bunun gibi bir çok yerler ve bir çok tipler ... ki şimdi bunların hepsi birer hayal oldu..

Bahis "Nasıl yazıyorsunuz?„ suali etrafında dönerken Ahmet Rasim bey bir aralık durdu.. Bana sordu:

— Siz roman da yazıyorsunuz.. Yeni şeyiniz var mı?.

— Çalışıyorum, üstat..

— Dikkat ediyorum.. Bizim romancımız çok genç.. Bence roman tecrübe ve uzun senelerin mahsulü olmalıdır.. Roman en güç yazılacak bir şeydir.. Roman yaşı "40-45„ dir.

Romandan bahs edilirken söz Hüseyin Rahmi beye intikal etti.

Ben:

— Artık komşu oldunuz beyefendi... Sık sık görüşürsünüz...

— Neredeeee?. dedi.. Ben o yokuşu tırmanamayorum.. O da aynı yokuşu inemiyor..

Bu esnada, Ahmet Rasim beyin oğlu yanımıza geldi. Bir müddet sonra üstada veda ettim..

Seyahat

Çınladı bir sevincin çığlığı uzun uzun,
Damarları gerindi, açıldı yolumuzun.
Vagonlar bir uykudan sıçradı birden bire.

Bir gök gürültüisyle çarptı herkesin kalbi,
Beyinler dumanlandı afyon içmişler gibi,
Hayallerin gölgesi düştü bütün gözlere.

Bir teselli verirken herkese esen rüzgâr
Başlara yastık oldu kuvvetten düşen kollar,
Alınları okşadı bir uyku hafif hafif.

Gece bağrına bastı her gurbete gideni;
İki uzun kol gibi raylar çekti tireni,
Ve bir yığın saç oldu ufukta lokomotif.

Vahdet Gültekin

Türkiyede Resim Cereyanları

Harpten Sonraki Ressamlar

Yazan: *Elif Naci*

Türkiyede resim san'atının geçirdiği safhalardan en mühimmi harpten sonraki neslin gösterdiği karakterdir. Sanayii - Nefise mektebi Türkiyede müze müdürü merhum Hamdi Beyin himmetile 1883 te tesis edilmiştir. Bu tarihten harbi - umumînin zuhuruna kadar geçen zaman içinde ecnebi ellerin tedrisî ehliyetine terk olunan Sanayii - Nefise mektebi, Çallı İbrahimin Avrupadan avdet edip mektebe hoca olduğu tarihten itibaren büyük bir inkılâp ve tekâmüle mazhar olmuştur ki, biz burada bu devirden ve bu devrin yetiştirdiği ehliyetlerden bahsedeceğiz. Şu halde harpten sonraki nesli yetiştirenleri, ve bu neslin üzerinde müessir olanları bir az tanıyalım:

Çallı İbrahim - merhum Ruhi Bey ve iki Ermeni mimar ile beraber 326 da Parise gitmiş dört sene orada Cormone'un atelyesinde çalıştıktan sonra İstanbula 330 da avdet etmiştir. Çallıdan bir sene sonra Parise giden Hikmet Bey ondan bir sene sonra avdet etmiş ve her ikisi birer sene fasıla ile sanayii nefise mektebi resim muallimliğine tayin edilmişlerdir.

Bunlardan başka daha evvel kendi hesabına Parise gitmiş olan Nazmi Zıya Bey bilâhare hükûmet hesabına çalışmış ve sakıt Halife Mecit Efendi tarafından gönderilen Avni Lifij ile Pariste buluşmuşlardır. Sonra lisan tahsiline gönderilen bahriyeli Ali Sami Bey ile berriyeli Sami Bey de aynı senelerde Pariste bulunmuşlar ve muhtelif hocaların atelyelerinde çalışmışlardır.

Çallı İbrahim Bey, Harbi-umumî başlarken İstanbula geldi ve işe başladı. O zamana kadar Sanayii-nefise mektebi resim atelyelerindeki ekseriyeti gayrımüslimler teşkil eden talebe, iki ecnebi ressamın rehberliği altında çalışıyordu: Valéry ile Varnia.

Çallı İbrahim ve bir sene sonra da Hikmet Bey yanlış yola doğru gitmekte olan talebeyi bu iki ecnebinin elinden kurtardılar. Hem de onların mesai tarzına salim bir istikamet vermekte bilhassa amil oldular. Türkiyede resim tarihinin bu mühim dönüm noktasını kayd ederken mektebin atelyelerinde bu yeni Türk hocaların irşadından başka o sıralarda açılan sergilerin tedrisî kıymetlerini inkâr etmemek ve bilhassa gerek türk efkârı - umumiyesine, gerekse kendilerinden sonraki nesle ifa ettikleri hizmet dolayısile bu isimleri unutmamak çok lüzumlu bir kadirşinaslık olur.

Açılan sergilerde Şevket, Sami, Fahaman, Namık İsmail, Avni Lifij, Nazmi Zıya, Adil, Cevat, Ali Cemal, Ruhi Beylerle Halil ve Zekâi Paşaların da eserlerine tesadüf edilirdi.

Bu sergilerden bir tanesi de "Harp resimleri sergisi„ dir ki Harbi - umumî hükûmetinin Şişlide açtığı atelyede çalışılan resimleri ihtiva eder. Bunlar, İstanbul, Viyana ve Berlinde teşhir olundu. 1918 de Viyanada tab'edilen Almanca bir katologda bu resimlerin bazı fotografilerini görmek kabildir. O zaman bu harp levhalarının hazırlandığı atelyede ressamların emrine hükûmet tarafından top arabaları, süvariler, askerler, çadırlar v. s. verilmiş ve kendilerine âzamî muavenet gösterilmişti. O zaman müttefiklerimizin merkez hühûmetlerinde bu serginin teşhirine Celâl Esat ve Namık İsmail Beyler memur edilmişlerdi.

Harp resimleri sergisinden başka her sene Galatasaray mektebi salonlarında muntazaman açılmakta devam ederken yeni nesil atelyelerinde ve açık havada öyle hummalı bir faaliyetle çalışıyordu ki bu faaliyet ve aşk, Türkiyede resmin talîni izah edebilen vesikalardan biridir.

1336 senesinde açılan sergi, ilk talebe etütlerinin istilâsına uğramış bir sergidir. Bu sergide kendinden evvelkilerle bir arada resim teşhir edebilecek bir kudret ve liyakata yükselebilmiş olan talebe, bu tarihten itibaren daima aynı kabiliyet ve ehliyeti ızhar ve isbat etmiştir. O zaman artık üstatlar "olduk„ kanaatın getirmiş ve vazifesini yapmış insanların huzur ve refahını hissetmiş olmanın kifayetile yavaş yavaş sergilerden çekilmeğe başlamışlardır.

Şimdi önümde (1920) senesi sergisinin katalogu var.

Sanayii - nefise talebelerinden ..... filân Efendi kaydile, eserleri jürinin takdirine mazhar olmuş ve serginin boş dıvarlarını dolduran gençlerin isimlerini bu katalogdan aynen alıyorum.

İhsan Rıza, Bakiye, Cevat, Zeki, Refik, Şeref, Saim, Kadri, Güzin, Mediha, Muhterem Ömer, Melek Feyzi, Melek, Mustafa, Mithat, Muhiddin Sebati, Nazlı, Nevzat, Nurullah Cemal, Elif Naci Efendiler.

Görülüyor ki Galatasaray sergisi hemen hemen genç talebenin resimlerile dolmuştur. 920 ağustosunda açılan bu sergiden sonra tekrar çalışmışlar

ve aynı senenin Kânunuevvelinde bu gençlerden on dört kişi talebe etütleri sergilerinden mada Sanayii nefise mektebinin salonlarında başlı başına bir resim sergisi daha açmışlardır. Bu on dört efendi şunlardı: Şeref, Vail, Saim, Kadri, Refik, Zeki, Mithat, Nurullah, Harilaus, Mahmut, Ali, İhsan, Mustafa ve ben. Bu sergide teşhir edilen resimlerin hiç biri evvelce teşhir edilmiş değildi. Bunlar, talebenin üç dört aylık mesaisinden ve mektep konkurlarından ayrı olarak talebenin hazırladığı tuvallerdi. O zaman müdür bulunan Nazmi Ziya Beyin bu genç neslin inkişafına olan hizmetini burada zikretmemek büyük bir nankörlük olur.

Bir sene sonra bizden evvelki ressamların teşebbüsile açılmış olan Çenberlitaştaki "hususî resim mektebi„ nin sergisinde de gene kemmiyet ve keyfiyet itibarile ekseriyeti bu genç nesil teşkil etmekte idi. Gene aynı sene Galatasarayda açılan sergînin vaziyeti gençlerin maddi manevi galebesinin devamını arz etmekte idi. (1912). Bu kabîl yazılar yazılırken tarihî hakikatleri olduğu gibi ve aynen kaydetmek iktiza eder. Gerçi söylediğimiz gibi genç neslin çalışma sahasındaki bu savleti karşısında üstatlar o zaman hükûmet ile ressamlar arasındaki münasebatın ön safında kendileri bulunurlar ve sergiye tahsis olunan paradan bu gençlerin mesailerine devam için elzem olan hiç değilse cüz'î bir miktarı ayırmak lüzumunu hissetmemişlerdi. Fakat biz o zaman benizleri uçuk Sanayii Nefise çocukları gıdamızdan artırıp aldığımız boyalarla daima çalıştık ve teşhir ettik.

Gerek sergilerde üstatların elile resimlerinin gayet karanlık köşelere atılmasından, gerekse maddeten hiç bir yardım görmemesinden mütevellit bir iğbirarla bu gençler o zaman bir teşekkül halinde toplanmak lüzumunu hissetmişler ve benim de müessisi bulunduğum bir cemiyetin temellerini atmışlardı. "Yeni resim cemiyeti„

Bu cemiyetin merkezi, Türbede eski Hilâliahmer binasında bir küçücük odada idi. Gençler burada toplandılar. Konuştular, çalıştılar ve gerek üstatlarından, gerekse mektepten ayrı olarak ilk sergilerini Şehzadebaşında Rehperi İttihat mektebinde açtılar ve bunu diğeri takip etti. Bugün tayyare cemiyetinin bulunduğu binayı o zaman matbuat cemiyeti işgal ediyordu. Gençler bu ikinci sergiyi burada matbuat cemiyetinin kendilerine tahsis ettiği üç salonda açtılar. (Mayıs 14 - 1924 - 1340)

İşte bu sergide 21 genç 115 resim teşhir ediyordu. O zaman bu sergi büyük rağbet görmüş, gazeteler ve Ahmet Haşim, Peyami Safa, Celâl Esat, Saffeti Ziya Beyler gibi tanınmış kalem sahipleri büyük sitayişlerle bu serginin Galatasaray sergisine olan faikiyetinden uzun uzadıya bahsetmişlerdi. İşte bu, yeni neslin Türkiyede san'at hayatında bir velvele uyandıran bu ilk nümayişi idi.

Bu sergiden Maarif Vekâleti resimler satın aldı ve artık Türkiyede yeni bir nesil rüştünü isbat etmiş bulunuyordu.

Bu sergiden sonra bu genç nesil birer birer Avrupaya gitti. Kimi parise, kimi Berline, kimi İtalyaya... Her biri büyük bir garp üstadının irşadı aydınlığında çalıştı ve memleketine döndü. Memleketine dönenler, burada dağılmış olan yeni resim cemiyetinin halefi olan bir cemiyet teşkil ettiler. "Müstakil ressam ve heykeltraşlar birliği" Müstakillerin matbu nizamnamelerinin başında müessis olarak şu isimlere tesadüf olunur: Refik Fadıl, Cevat Hâmit, Şeref Kâmil, Mahmut Fehmi, Nurullah Cemal, Hale Asaf Hanım, Ali Avni, Ahmet Zeki, Muhiddin Sebati, Ratip Aşir Fahrettin Beyler.

Bunların kurdukları bu birlik Avrupadaki ve buradaki Halil İbrahim, Hadi, Zühdü, Zeki Faik, Turgut, Arif Bedii, Hâmit Necdet, Eşref gibi liyakatlerin ve diğer bazı arkadaşlarının inzimamile ehemmiyetli bir varlık haline gelmiş, Ankara ve İstanbulda muhtelif sergiler açmışlardır. Müstakiller ilk sergilerini Ankarada Etnografya müzesinde açtılar. Bilahare İstanbulda Türkocağı ve Moskovit salonlarında teşhir ettikleri eserlerle memlekete yeni bir cereyan, yeni bir hava getirmiş oldular.

"Kübik„ istihzasile etraftan yağan tenkit ve itirazlara omuz silkerek, dudak bükerek his ve mesai semerelerini halkımızın gözü önüne koydular. Müstakil ressam ve heykeltraşlar birliği, Alay köşkü merkezi olan güzel san'atlar birliğinden ayrı olarak Halkevlerinin teşekkül ve tesisine kadar devam etti. Bugün İstanbul Halkevi Güzel San'atlar şubesinde her iki birlik yan yana gelmiş bulunuyor. Bundan sonrası için içimde beliren güzel bir temenni ile sözlerime burada nihayet veririm.

Zaman sularında

Zaman sularında bazan bir geceyim ki,
Gecelerden derin karanlıklarım vardır.
Zaman sularında bazan bir gündüzüm ki,
Gündüzlerden şeffaf aydınlıklarım vardır.

Dünyada herkesten fazla yalnızken bile,
Mahşeri andıran yalnızlıklarım vardır.
Bir çan gibi öten sükûtumun yanında,
Sükûta benziyen ne çığlıklarım vardır!

Cahit Sıtkı

DARÜLFÜNUN MESELESİ

Halit Ziya
Uşşakîzade

İşte bir müessese ki bir rubu asırlık mevcudiyetine rağmen henüz mukadderatı taayyün etmemiş, henüz hakkında verilecek hüküm ve karar kat'î bir şekle bağlanamamış. Hükûmet mahafilinden irfan menatıkına, Büyük Millet Meclisinden matbuat sütunlarına kadar, vakit vakit, uzun uzun mübahaselere, müzakerelere mevzu olan Darülfünun, yaşı etrafını çeviren genç zekâ halkasından daha büyük olmasına rağmen, hâlâ rüştünü ispat edememiş sayılıyor.

Temellerinde bir sakat, çatısında bir çatlak, divarlarında daima yıkılmak tehlikesini gösteren bir sarsıntı mı var? Nihayet hariçten bir mimarın gözüyle bu çürük zannolunan binanın zayıf noktaları, bozuk tarafları araştırıldı. Mimar ne buldu, ne yolda tamirata lüzum gösterdi; bir ıslâh çaresi keşfettiyse bunun icrasına imkân var mıdır, bunları bilmeyoruz. Tereşşuh eden kırık dökük haberlerle görülüyor ki mimarın gözünde bir ruyet isabeti var; hele *Muhit* in kendisiyle mülâkatında mimarın vasıl olduğu netice görülünce hakikatı bilenlerin derhal ona meclup olmamasına ihtimal yok. İşte ben de böyle bir meclûbiyet neticesiyledir ki ömrümün büyük bir kısmını bir kürsüsünde geçirdiğim Darülfünun bahsine temas etmekten nefsimi menedemedim.

Prof. Malche ın tetkikâtı esnasında, ne neviden intıbalar, ne çeşit kanaatler topladığına teferruatiyle vakıf olınamakla beraber öyle hissediliyor ki tedris heyetini kürsülerin dununda, talebenin kabiliyetini de derslerin mertebesinden uzak bulmamıştır; kendisinin kemaline, insafına, görmek ve gördüğünden netice çıkarmak hassasının sıhhatine delâlet edeceği için bunun böyle olduğuna kanaat etmek isterim. Kanaat etmek istediğim bir nokta da şudur ki kendisi bizler için tuhaf bir mana ile gülümsiyerek:

"O mahiler ki derya içiredir deryayı bilmezler.,, mazmununu düşünmemiştir.

Darülfünun bir derya, hududu ve derinlikleri bir müntehaya irişmez bir umman ise, bizler de onun dalgaları içinde uzun uzun dalgıçlık etmiş insanlarız, her halde içinde yaşadıkları deryayı bilmeyen balıklar değiliz. Sonra, hayatta en büyük irfanın kendi noksanını bilmek olduğunda da ittifak etmiş tecrübe sahipleriyiz. Ben uzun zamandan beri bu tamire muhtaç olduğunda ittifak edilen evin sekenesini teşkil eden aileye dahil değilim; fakat o ailenin bu gün-kü azasından her birinin sızan çatı yaralarını, dökülmeğe fırsat bekleyen sıvalarını, yıkılacak zannolunan divar parçalarını her vesile ile tekerrür eden tecrübeler, müşahedeler sayesinde herkesten daha sağlam bilgi ile tanıdığından eminim; eğer bir komşunun reyine müracaat edilmişse bu ancak muhtelif görüşleri bir noktada toplamak maksadından ileri gelmiş olsa gerektir.

Darülfünunun bütün şubelerinde kürsüleri tetviç eden eski refik ve dost simalarının etrafını tavaf ederken hatıratımda bir irkilişe müsadif olmayorum, müdekkik de heyeti - tedrisiyeyi bir şeref halesiyle muhat görüyor. Talebeye gelince: Darülfünuna intisapları her hangi bir sebep veya maksatla yalnız mukayyet bulunmuş olmaktan ibaret kalanlar istisna edilecek olursa her türlü mahrumiyetlere, maddî ve manevî müşküllere rağmen derslerin seviyesine yetişebilmek, kendilerine telkin edilmeğe çalışılan marifet sermayesini istimsal etmek için kudretlerinin en son vasıtalarını sarfeden, ciğerlerinin olanca hava istiabiyle koşan bu Türk gençleri hakkında müdekkikin bir rîkkat ve hürmet hissiyle İstanbuldan ayrıldığına inanırım.

Bunların içinde mertebeleri mütefavit tahsil devrelerinden gelmiş olanlar, heyeti - umumiye ile birlikte hemahenk yürümek için ihzar edilmemiş bulunanlar varsa bundan kendilerine bir itham hissesi çıkarmak adilâne bir hareket olamaz. Ben onların içinde öylelerini tanırım ki — ve bunların ekseriyeti teşkil etiklerine zahibim — hattâ tahsilden istikbal için maddî bir gaye ümidini taşımayarak, hattâ hayatta daima becerik sahibi olmanın liyakat erbabı olmaktan ziyade menfaat temin ettiğine dair müşahedelerinden yılmayarak irfanın arkasından sönmez bir aşk ateşile koşarlar.

Şu halde Darülfünun aleyhine ikame edilecek bir dava varsa bunu -ne müderrislerin ne de talebenin aleyhine tevcih etmekte bir hak mütesavver değildir. Darülfünunun muhtariyeti olup olmaması, tedrisatın *statique* yahut *dynamique* olması, filân ve filân kürsülerin ilgasile yerlerine şu veya bu kürsülerin ikamesi kabilinden mes'elelerin ise ehemmiyeti tali derecede kalır.

Müdekkikin de vasıl olduğu anlaşılan netice, asıl marazın membaı, iki kelime ile icmal olunabilir: Lisan ve Kitap.

Bu iki kelime kendi başlarına o kadar belâğati haizdir ki başka türlü teşrihata muhtaç değildir, ve

[Devamı 79 uncu sahifede]

Adnan Bahsi Kazandı!

Yazan: *HALİDE NUSRET*

— 1 —

— Hayır, hayır, hayırr !...

Ecvet Refik, kendisine, ikide birde:

— Gel seni evlendirelim Ecvet!

diyen evli arkadaşlarına daima böyle cevap verirdi:

— Hayır! Hayır! Haayırrrr!..

Gençti; sıhhati yerinde idi; parası çoktu. Ve bittabi mes'uttu. Hele bir zamandır - Saadetle beraber yaşamağa başladığından beri - doğrusu bu karma karışık dünyada kendinden daha keyfi yerinde kimse göremiyordu.

Bu kadın ona hakikî zevki, hakikî saadeti tanıtmıştı. Zaten "Saadet„ ismini de ona Ecvet, bu sebepten dolayı takmamışmıydı?

Yoksa bu tatlı rum dilberinin asıl ismi "Ksandra„ idi.

Ksandra kıvrak, şakrak, gül yanaklı, inci dişli bir kadındı. Lâkırdısı ve kahkahası hiç bitmezdi. "ş„ ları. "s„ teláffuz etmese bazan da fiillerin yerini değiştirmese, insan, Rum olduğunu anlıyamazdı; o kadar Türkleşmişti. Hem kâfirin üstünden "hanımefendilik„ akardı... Fazla olarak bu kadın, sonsuz bir vefa ve muhabbet kaynağı idi; Ecvete dört elle sarılmıştı. Kaç defa onun göğsünde bütün samimiyetle hıçkırarak:

— Sensiz yaşamam!

diye yemin etmişti.

Ecvet te onu seviyor, onun kumru göğsü gibi renk renk yanan gözlerine her gün artan bir iptilâ ile bağlanıyordu.

Bu kadın gerçi ona biraz pahalıya mal uluyordu, ama ne çıkar? Bu derece güzel. parlak ve keskin dişler, ayda bin liradan da eksik yiyemezlerdi ya!

Hayır, hayır, hayır!... Ecvet, kendisine tam bir zevk ve saadet bahşeden bu tatlı kızı bırakıp evlenenecek kadar sersem değildi. Saadetini kendi ayağile tepemezdi!

Evlenenlerin sanki başı göğe mi ermişti? Çoluk çocuk arasında tatsız, renksiz bir ömür geçiriyorlardı,

Ecvet içinden "budalalar!„ diyor ve Ksandra gibi kaygısız ve gür kahkahalar atıyordu:

Yaşasın hürriyet ve yaşasın saadet!...

*
* *

Müthiş bir tipi vardı, her taraf bembeyazdı. Ksandra, - parlak gözlü, parlak dişli Rum kızı - berberinden avdet etmiş, fakat otomobili garaja göndermemiş:

— Bekle beraber çıkacağız!

diye kapıda alakoymuştu. Ve şimdi pencerenin önünde, ayakta, büyük bir sabırsızlıkla Ecvet Refiki bekliyordu.

Aksi adam! Bu mühim gecede insan böyle geç kalır mı? Ksandranın gözler alıcı tuvaletini bir an evvel teşhir etmek için sabırsızlandığını insan düşünmezmi?..

Kapının zili bir defa öttü; koridorda evvelâ hizmetçinin ayak sesleri koştu, sonra ağır ve yorgun adımlar sürüklendi ve salonun kapısında Ecvet Refik görününce, Ksandra gayrıihtiyari bir feryat kopararak ona koştu:

— Ne oldun, Ecvet?..

Ecvet ona bir şey söylemeden iki adım attı, oradaki koltuğa adeta yığıldı...

Birdenbire on yaş ihtiyarlamış gibi idi. Omuzları çökmüş, alnı çizgilenmiş, şakak damarları şişmişti; gözleri kıp kırmızıydı. Bir elile alnını oğuşturuyordu.

Metresi onun dizleri dibine çökerek bir elin avuçları içine aldı ve samimî bir heyecanla tekrar:

— Ne oldun? Hasta mısın? Nen var?...

diye çırpındı.

Ecvet boğuk bir sesle cavap verdi:

— Mahvoldum!

—Çıldıracağım şimdi! Anlat vre, ne oldu?

Ksandra, heyecandan, temiz türk şivesini kaybetmişti. "Anlat, vre kuzum!„ diye yalvarıyordu.

Ecvet bir hamlede bütün felâketini hülâsa etti:

— Bir zamandır işlerim bozuk gidiyordu; son bir ümitle bugün borsada oynadım ve kısacası beş parasız kaldım! Alacaklılarım yarın bütün eşyama haciz koyacaklar.. Bittim, Saadet, mahvoldum diyorum sana!

Genç kadın, başını erkeğinin dizine koyarak hıçkırmağa başladı.

Ecvetin gözlerini saran yês bulutu, sanki metresinin güzel gözlerinden akan yaşlarla eriyor, dağılıyor, yerine sevinçli bir aydınlık doluyordu. Onun kumral başını avuçları içine alarak yüzünü yüzüne kaldırdı, sesinde nihayetsiz bir minnet ve şefkatle sordu:

— Niçin ağlıyorsun, sevgilim?

—Nasıl ayrılacağız?

— Ayrılmak mı?.. Hayır, bunu düşünme Saadet, sen benim saadetimsin! Ümidimsin! Bu günümde, eğer bir de senden ayrılmağı düşünürsem derhal ölürüm, yavrucuğum, hayır, buna imkân yok, biz ayrılmıyacağız!

—Ya ne yapacağız? Ne yapacaksın?.

—Ne mi yapacağım? Bilirsin ki annem zengin bir kadındır. Şimdi biraz bana dargın amma ehemmiyeti yok. Bu vaz'iyete düştüğümü görünce mutlaka yardım eder. Ben bir iş buluncıya kadar ayda hiç olmazsa yetmiş seksen lira verir bana, belki de yüz. Seninle uzak bir yerde, meselâ boğaziçi'nin koytu bir köşeciğinde, kuş yuvası gibi minimini bir ev tutarız. Orada her şeyden, herkesten uzak, eski zaman âşıkları gibi...

Ecvet, sözünü bitiremedi, karşısındaki bin renkli ve bin ışıklı güzel gözler şimdi bir kılıç sırtı gibi soğuk, bir çelik parıltısı almışlardı. Genç kadın başını esefle sallayarak:

— Çocuk musun? dedi.

— Neden Saadetçiğim?

—Ayda seksen lira ile ancak bir köpek geçinebilir.

—Neden böyle söylüyorsun, Saadet? Benim tanıdıklarım içinde bu kadar para ile ev geçindirenler var.

— İyi amma yavrum, onlar öyle kadınlar... Ben.. ben, bu hayata alışmısım bir kere, nasıl balık alısmıs suda, ben de böyle.

Ecvet dişlerinin arasında ıslıklaşan bir ıztırapla:

— Hani "Sensiz yaşamam. „ diye bana yemin ederdin, dedi.

Kadın hayasız bir gülüşle cavap verdi :

—Öyle amma aç ta yaşanmaz ki..

Ve bir vecize yumurtladı :

—Sevdasız yaşanır, parasız yaşanmaz !.

Ecvet, yês ve nefretle dudak büküyordu :

— Pek âlâ ! dedi.

Gözlerini yumdu, içinde bütün bir cihan boşalmış gibi idi. Ömründe bu kadar derin bir inkisarı hayale uğramamıştı.

Artık bu kadını bir dakika daha karşısında görmeğe tahammül edemiyeceğini anlıyor, onun gül yanaklarına iki müthiş tokat aşketmemek için ellerile koltuğun kenarını sıkıyordu:

— Bana bak, dedi, yarın memurlar buraya gelecek, eşyaya haciz koyacaklar. Nen var nen yoksa hepsi gider ha, karışmam, madem ki gözünde paranın, malın bu kadar kıymeti var, eşyalarını al da gideceğin yere şimdiden git !

Ksandra bir lâhza düşündü. Sonra şirretçe :

— Beni kovuyor musun? dedi. Çok naziksin !

— Hayır, sadece haber veriyorum. İstersen gitme!

Kadın tekrar düşündü. siyaseti değiştirmek lûzumunu hissetti :

— Bana hak veriyorsun değilmi sevgilim? Darılmıyorsun ya bana ? Ben yine...

Ecvet nefretle ürperdi.

— Rica ederim, sus! Çünkü sonuna kadar medenî bir insan gibi hareket etmeğe karar verdim. Fakat bir kelime daha söylersen...

Ecvet cümlesinin sonunu gözlerile tamamladı. Kadın bir kelime daha ilâveye cesaret edemedi. Kapıya yürüdü ve çıkarken, dudaklarının arasından mırıldandı:

— Barbar !

Ecvet, onun içeriki odada acele acele hazırlandığını duyuyor, başı ellerinin arasında, gözleri yumulu, onun bütün harekâtını hayalen takip ediyordu:

Sefil kadın, işte Ecvetin büyük seyahat bavulunu yere atıyor, gardrobu alel'acele boşaltarak muhteviyatını üst üste oraya tıkıyor, tuvaletin üstünde ve içinde ne varsa hepsini alıyor, mücevher çekmecesini, kılıç sırtı gibi parlayan hain gözlerinde büyüyen bir hırsla, esvaplar arasına saklıyor.

Ecvet kendisinin inci ve pırlanta kravat iğnelerinin de beraber gideceğine eminci, fakat ne bahasına olursa olsun, onunla tekrar yüz yüze gelmek istemiyordu.

Dışarıda hareketler oldu, koridorda telâşlı ayak sesleri dolaştı. Sanki evden cenaze çıkıyordu. Apartıman, öyle meş'um, sessiz bir faaliyet içinde idi.

Nihayet kapı kapandı, her tarafa sessizlik çöktü.

Biraz sonra aşağıda, caddede, bir otomobilin hareket ettiği duyuldu :

Gitmişti...

Ecvet gözlerini açtı ve yumruğunu koltuğun kenarına vurarak söylendi :

— Adnan hahsi kazandı!

***

Adnan, Ecvetin çocukluk arkadaşıydı. İlk mektebi, liseyi beraber bitirmişlerdi. Sonra Ecvet Avrupaya gitmiş, Adnan burada Darülfünunda okumuştu. Şimdi o, mezun olduğu lisede tarih muallimi idi. Beş sene evvel bir muallim hanımla evlenmiş, güzel bir yuva kurmuştu. şimdi üç yaşında bir de çocukları vardı, pek mes'uttular.

Ecvedi evlenmeğe teşvik edenlerin başında işte bu Adnan vardı.

Gene bir hafta evvel, klüpte buluştukları zaman Adnan hemen bu bahsi açmış:

— Sen git gide bir çıkmaza giriyorsun, Ecvet, bu kadın seni mahv edecek!

demişti. Bu, Ksandraya açıktan açığa ettiği ilk hücumdu. Ecvet te açıktan müdafaaya başlamış, Ksandranın bütün meziyetlerini sayıp dökmüş; onun sonsuz muhabbetini, şefkatini, vefa ve sadakatini hiç kimsede bulamıyacağını söylemişti. O zaman Adnan kahkahalarla gülmüştü:

— Safsın bilirim ama, budala olduğunu bilmiyordum. Ayol o senin kara gözüne değil, kara gözlü liralarına aşıktır, merak etme! Bu gidişle sen bir seneye kalmaz, sermayeyi kediye yüklersin; o nazenin de sana "Allaha ısmarladık„ bile demeden cehennem olur gider, o zaman işi anlarsın ama son pişmanlık fayda vermez, Beyim!

Ecvet Adnana şiddetle itiraz etmişti. Nihayet kızışan muhavere, bir bahisle neticelenmişti.

Ecvetin son sözlerini şimdi bütün acılığile tekrar duyar gibi oldu:

Kadın hemen bir koltuğa oturarak gazeteyi açtı,

— Ecvet, sen bütün servetini bu kadının uğruna tüketip beş parasız kaldığın gün eğer o, seni bırakıp gitmezse ben sana yüz lira vereceğim; bu para hayli işine yarar. Fakat bırakıp giderse yazık ki sen bana yüz lira değil, yüz para bile veremiyeceksin!...

"Dost ağlatır, düşman güldürür.„ diyen meşhur atalar sözü meğer doğru söylemiş! Ecvet te bu zehir gibi sözleri en yakın dostundan duymuştu. O gün onun yüzüne kahkahalarla güldü. Fakat içine bir kurt düşmüştü: Şüphe!...

Artık eskisi kadar mes'ut değildi; metresinin güler yüzünde ve tatlı dilinde artık eski tadı bulamıyordu; bu kadar candan gülen bu güzel gözlerde vefasızlık, bu kadar tatlı söyleyen bu yakut dudaklarda hiyanet tasavvur etmek ne acıydi, yarabbi!...

Bir kaç gün sonra Ecvet anladı ki içinde bu şüphenin kurdu varken eskisi gibi kaygısız yaşamasına imkân yoktur!

İçinden Adnana söylemediğini bırakmıyordu. Hınzır çocuk onun bütün huzur ve sükûnunu almıştı..

Nihayet, metresinin kendi şahsına mı, yoksa parasına mı aşık olduğunu, o meş'um gün gelmeden evvel anlamak için bir çare düşündü; neticede bu gece oynadığı oyunu buldu. Kızın sadakatini imtihan etmek için bundan âlâ bir oyun olamazdı!

Şimdi koltukta, başı avuçlarının arasında, acısını hazmetmeğe uğraşırken hem kelbinden, hem de gururundan yaralı olduğunu hissediyor; fakat içinde, bu muazzam, korkunç tehlikeden vaktile kurtulmuş olmanın sevincini de hissediyordu.

— 2 —

Kapının zilini mutadı veçhile bir defa uzun, bir defa da kısa çevirdi. Kapı derhal açıldı ve karşısında, her mutat, Şehimenin gülerken pırıl pırıl yanan sevgili gözlerini gördü:

— Hoş geldin, canım!

— Hoş bulduk karıcığım!

[Devamı 68 inci sahifede]

Memuriyet Sizin olsun!..

Yeni kavuştuğum evim bana yeter.

Yavrularımın odasını, güneşin hayat verici ışıklarına açmak için her sabah pencereye yaklaşırım. Önümde titreyerek yayılan ve Boğazın şurasında burasında daralan, adeta kaynayan, göl halini alan deniz; karşımızdaki sahilde gür yeşilliklerile gülen kıvrımlar, Göksu... Gözlerimi kendilerine çekerler; bir müddet durur, bekler ve galiba biraz da dinlenirim.

İskeleden ayrılan, evimizin önündeki sete adeta sürünerek geçen vapurun rengârenk kalabalığı, gözlerimi oyalar.. İşleri başına gittiklerini bildiğim vapurdakiler arasındaki kadınlar, bana eski iş hayatımı hatırlatır. O zaman ne garip fikirlerim varmış diye kendi kendime hayret ederim.

Bir zamanlar zannederdim ki bir hanım, ne olursa olsun dışarda çalışmadıkça basitlikten ve sinsilikten kurtulamaz.. Hatta evlendikten sonra da bu fikrimi en kıymetli bir mücevher imiş gibi muhafaza ettim.

Aile hayatıma bir yavru bebeğin karıştığı senelerden evvelki vakti hep evimizin haricinde çalışmakla

geçirm'ştim. Ziraat Bankasında iyi, oldukça bol maaşlı bir vazifem vardı. Müessesenin itimadını ve hürmetini kazanmıştım. İşimi o kadar banimsemiştim ki tahsil gören ince ve zeki bir kızın ev idaresile, zevce ve anne olmak hevesile yaşamasını çok gülünç bulurdum.

***

Bundan iki sene evvel, bir gece eski mektep arkadaşlarımdan Fevziyeye tesadüf ettim. On seneden beri memuriyette çalışan bu arkadaşım büyük terekkiler göstermiş ve iyi bir mevkie geçmişti. Eskiden şen, şuh ve zarif olan Fevziyeyi tanımakta hayli müşkilâta uğradım: Sert, haşin, ölçülü bir hanım. Neş'esini, kahkahasını, ahengini, cana yakınlığını tamamile kaybetmiş. Bütün bunlara mukabil bir fikri var: vakît, nakittir..

Her şeyi para ile ölçüyor. Her şeyi para arkasından görüyor. İnceliğini, zarafetini, hür yaşamak hakkını... hep para sevdasına değiştirmiş. Asıl kendisine hiç benzemeyen ikinci, bambaşka bir şahs olmuş..

O geceden sonra düşüncelerim bir az mülâyimleşti. Müstakbel kendimin krokisi karşısında olduğumu anladım ve vaktimi paradan mada bir şey için sarfetmeğe karar verdim.

İşimden istifa ettim. Bu kolay olmadı, fakat kararım kararâdı. Bu cesur hareketten sonra.. cemiyet münasebetlerimizi genişletmiye çalışıyordum. Misafir karşılamak, ağırlamak kolay şeyler değildir. Hele bizim gibi zengin olmayan bir aile için.

Sonra... Sevgili kıraatlerime döndüm, sonra ben mektepte iken güzel eserlere müptelâ bir okuyucu idim. Tekrar Halit Zıyaya, Reşat Nuriye, Hüseyin Rahmiye kavuştum. Anna Karenin, Verter, Ladam Okamelya, Pol ve Virjini... Hepsi kütüphane içinden bana tebessümlü bir karşılama hazırlamıştı.

Şimdi mecmualar, hususile sevimli MUHİT bana dost sahifelerini açmıştı. Yevmi gazeteleri takip ediyordum. Ve bütün bu kraatlerde akşamları için, kocamla aramızda entresan konuşma mevzuları oluyordu.

Fakat asıl en büyük hayat değişikliği semt ve ev değiştirmekle oldu:

Şişliyi bırakarak boğaz içinde mütevazı bir eve taşındık. O zamana kadar benden hiç ayrılmayan hislermi ıslah ettim. Nakış işleyen kadına, dantel ören hanıma, turşu kuran Ayşeye, bahçe belleyen Fatmaya karşı duyduğum istihfafı attım. Onları hakir görmez oldum. Eski fikirlerimin ne kadar bayağı olduğunu anladım!

Şimdi bir bahçem var. İçindekileri pek çok sevmeğe başladım.

Bahçemin ve çiçeklerimin güzelliklerini nasıl anlatabilirim. Ziraî eserleri bulup okuyorum. Büyüyen her fidanın, yetişen her meyvenin, sebzenin, çiçeğin karşısında heyecan dolu zevkler duyuyorum. Soframın üstünde gülümsiyen her mahsulümle adeta iftihar ediyorm.

Mutpak, bahçeden sonra, bana hayatın zevklerini tattıran ikinci amil oldu.

Benim şimdi mutpağıma ve bahçeme dair küçük bir kütüphanem var. Mecmuaların bazı parçalarını keserim, nazarı dikkatimi celbeden hanımlardan notlar alırım, onların bazılarında öyle bilgiler vardır ki hayret etmemek elde değildir.

***

Tasavvur edelim ki ebeveynimiz hayattadır ve bizim oturduğumuz şehirde yaşıyorlar. Öyle zamanlarımız olur ki bize biraz nazaret biraz tahakküm etmek isterler ve böyle bir nazaret altına girmek hoşa gitmez.

Fakat şimdi anlıyorum ki ana baba en müşkül zamanlarınızda sizi terketmiyen yegâne sevgi dolu insanlardır. Onlar icap edince derhal size kucaklarını ve aile yuvasını tekrar açarlar. Söyliyebilirim ki babam ve annem üç sene evvel ölmüş olsalardı onları hiç öğrenememiş, anlıyamamış bulunacaktım.

Bir kadının çocukları onun bekasıdır, ebediyetidir. Ben, bu sevgi ikimizi birden mahvetmesin, gülünç bir vaziyete sokmasın diye kendimi idare etmeğe çalışıyorum, ama bu muhabbetin esiri olduğumn hissediyorum. Çocuğumunun bana karşı gösterdiği sevgi benim için en büyük saadettir.

Yalnız çocuğa, kendisini o kadar alâka ve uğraşmağa değer bir şey gibi tanıtmamak güç olduğu kadar da elzemdir.

Çocuğu en doğru şekilde büyütmek için, nadide bir fidan yetiştirirken olduğu gibi üzerinde çalışılacak toprağı tayin etmek, kazmak, çapalamak, gübrelemek sulamak, güneşe ve yağmnra açık bulundurmak, münbit bir hale getirmek, ondan sonra da genç tohumu büyümeğe bırakmak lâzım gelir. Bu, zaman alır, güç ve zor bir iştir. Fakat mesaide ebediyete değen bir zevk vardır.

***

Evimin daracık görünen muhiti mutpağile, bahçesile, çoçuklarile zannettiğimden çok daha geniş vedeğerli olduğunu ispat etti. Orada iç sıkıntısının dayer bulamıyacağına inandım.

Hayat ortaklarının ham ve cahil olmamaları ve birbirine uygun mizaçta bulunmaları çok lâzım olan iki şarttır. Bu iki şartın bir ailede bulunup bulunmadığını anlamak için zekâyı, sabrı, maharet ve zamanı ortaya koymak, mütekabil bir hürmetin varlığına inanarak beklemek lâzım gelir. Mütekabil hürmetin ise kadına düşen kısmının daha ağır olduğunu da inkâr etmem.

Müfide Muzaffer

Graniti delen burgu: Üstünde sekiz parça elmas vardır. Bu sayede granit bir mil derinliğinde kesilebiliyor.

Elmas yapmağa yarayan ham maddeler: Maden kömüründen karbon çıkıyor, silikon vasıtasile teressüp ettiriliyor; fosfor soğumağı tadil eder.

Dr. Mk Kee erimiş demiri potalara dökuyor

Elmaslarınızı da Fabrikaya

ŞİMDİDEN laboratuvarlarda, bir kratın yirmide biri büyüklüğünde elmaslar yapılabilmiştir. Kolumbia Darülfununu kimya profesörlerinden Dr. Mk Kee sun'î elmas yapmak usulünü daha mükemmel bir hale getirmiştir. Bu profesör müthiş bir hararet ve azîm bir tazyik kullanarak tabiatı taklide muvaffak olmaktadır. Profesör bir elektrik ile, içinde karbon, silikon ve fosfor bulunan erimiş demiri yüksek bir hararet derecesine getirmiş, sonra hususî surette hazırlanmış çelik kalıplara dökmüştür. Çelikleri emniyetle kapandıktan sonra bu kalıplar tedriç ile soğutulmuştur. Bu yolla sıcak demirin merkezi üzerine inanılmaz bir tazyik husule getirilmiştir.

Soğuduktan sonra demir hamız içine atılmış, onun tesirile yenmiş, yalnız karbondan husule gelen elmas parçacıkları kalmıştır.

Tabiatta da elmasların buna benzer bir tarzda yapılmış olduğuna inanılmaktadır.

Bu da başka bir nevi elmaslı burgudur; gözlükleri delmede kullanılıyor. Sağda bir adesenin kesilmesi gösterilmektedir.

Sağda Granit kesen yuvarlak desterenin dişleri elmastır. Her dişte 1,20 kırat büyüklüğünde sekiz tane elmas parçası vardır.

Cımbızda 1:20 kirat büyüklüğünde bir elmas parçası var. Bu ufacık parça sınaatta, kesmek, delmek, cilâ vermek için kullanılır.

Sipariş Edebileceksiniz!..

Dr. Mk Kee bu usul ile çok daha geniş mikyasta elmas yapmak imkânı olduğunu söyliyor. Onun kanaatince bu lâboratuvar işi yakında büyük bir ticari ehemmiyet kazanacaktır. Çünkü elmas yalnız zinet olarak kullanılmaz: yerden çıkarılan elmasların yüzde altmışı sınaatta, muhtelif işler için kullanılmaktadır. Sun'i olarak yapılabilen küçük elmaslar bu sınaat işlerine yarayacak olursa gayet geniş bir kullanma sahası bulacaklardır. Mesela onlardan çelik kesen dişli çarklar yapılacak ki adi çarklardan beş kere daha fazla işe yarayacaktır. Cilâ veren çarklarda da elmas tozu kullanılacak olursa daha mükemmel bir cilâ vermek imkânı hasıl olacaktır.

Sun'i elmaslar, şimdi sınaatta kullanılan tabiî elmasların yerini tutacağı zaman fiatlar üzerinde büyük farklar husule gelecektir.

Dr. Mk Kee nin devam etmekte olan tecrübelerinden büyük neticeler beklenmekte, daha ucuz ve daha büyük elmasların da yapılabileceği ümit olunmaktadır.

Granit bloklardan kesilmiş levhalar: bu iş için karşıki sahifede gösterilen elmas dişli destereler kullanılır.

Bütün makina atelyelerinde cilâ vermek ve delmek ile aşındırmak işlerinde kullanılan çarklarda elmas vardır.

Hakkâk ucu elmaslı kalemler kullanır.

Dr. Mk Kee ameliyatının son safhasında: kalıptan çıkardığı demiri hamıza yediriyor.

Hüsün ve Aşk

Şeyh Galibin Büyük Mesnevisi (Devam)

Nesre çeviren: AHMET CEVAT

Aşk, böyle meyus olunca hayretinden söz söyliyemez fakat dehşetinden de susamaz oldu. Gönlünü cananın iptilâsı almıştı; gözünde artık ne cehennem ne tufan; gönlünün kırıklığı sebebile her sözünden ateş dökülürdü. Bu sırrın mehabetinden Arş titredi.

" Tek Hüsn için Aşk kılsın,
" Dünya yıkılırsa ha yıkılsın !„

AŞK LALESİ GAYRET

Aşkın yanında cefaya alışkın, gayret adında, her sözü ateş, lâlasi vardı. Onu öyle büyütmüştü ki sine yakan bir şem'a gibi elem meclisinin haremini aydınlatsın, ve kıvılcımlar çocuğu„ gibi her diyarı yaksın. Onu lale tohomu gibi saklardı ki yıldan yıla içinin dağını göstersin. Penbeler içinde saklı dop dolu kan bir yara gibi. İstiyordu ki o ay büyüdükte mezar taşı gibi yüzü yola bakar olsun.

Gayret Aşkta hasret derdini görünce fırsat bulup ona sordu :

"Ey ateş goncesi, böyle neye ah vah edersin? Yoksa güle bir noksan mı irişti? Yoksa derdine deva ve şifa mı buldun ki böyle inlersin? Derd için feryad ediyorsan terbiyen için çektiğim zahmetlere yazık ! Erkeğin şiarı dert olmalıdır.„

Aşk acı acı, yarasına zehir eken bir bakışla bakıp dedi ki:

"Senin bundan haberin var mıdır? *Hüsün* adını hiç işittin mi? Var git, şimdi, sözüm sana değildir. Sus artık, çünkü bildiğin macera değildir bu. Git, dostları ziyaret et, tekrar geri dön, çünkü sabrım tükendi, ahımla "rüzgâr„ dolsun,

Sen git te ue olmalise elsun
Gönlüm şen iken sen nerede idin?

Sen git te ne olmalısa olsun.
Gönlüm şen iken sen nerde idin?
Söz söyliyecek zaman mı buldun?
Haydi git, çünkü ben burada yokum.„

Gayret cevap verdi:

"Benim hareketim dostluktu. Maksat sana arkadaşlıktır. Sözüm, haşa, seni ayıplamak için değildir; beni azarlama, ben senin kadim seveninim. Lâkin gam ve ah çekmek çare vermez. Bu mertebede ahu-vahı terk et, dağ gibi boşu boşuna sada vermekten vazgeç,

Yoksa bunu sen kolay mı sandn?
Gam leşkerini alay mı sandın?

Aşk buna bakıp dedi ki:

" Ya Rabbi! Ne belaya uğramışız! O halde reyini söyle. Gayret söz anlamaktan mı kaldı? Yoksa bana meramı mı anlatamamak aczi mi ariz oldu? Her çekilen ah mutlaka hasret eseri mi olur? Her ağlayış şikâyet midir? Aşk aha memurdur, Ey dost, böyle bil ve beni mazur tut.„

Gayret dedi ki:

"Ah çekmek güzel ama, faydasız ve lüzumsuzdur. Bu sahraların arkası yoktur.

Hüsnün de buna rizası yoktur.

Ask cevap verdi:

"Bilirim, Hüsün bu hale hoşnut olsa bir anda kâinat mahvolurdu. Fakat sen ahı baş buğusu mu sandın? Feryadımı tesirsiz mi zann ettin? Gerçi, bilirim, Kays'ın ümitsizliği ve Nofel'in gayreti Leylâya gülünç olur.„

Gayret te bunun üzerine sine yakan bir ah çekerek dedi ki:

"Allah seni bin kerre mübarek etsin! Şimdi anladım ki aşk hakikate vakıf imiş! Öyle ise dinle: Maşukunu gidip istemelisin? Fiğanı bırak, dostun yolunu tut, kabile içine git, yarını dâva et:

Şehbazsın, al hemen şikârın.

"Ben de seninle ata binerek giderim, belâ dağlarında mağara arkadaşın olurum. Bu şartla ki sen himmette kusur etmeyesin İsmet mağlup olmalıdır. Hayretin hasıl olmasına İsmet sebep

oldu: Gönülleri bir olanlara o ayrılık yolunu gösterdi.

Bu vak'aya sen de aşinasın,
Bilmem ne hayale müptelâsın?

"Sedef açılmayınca murat incisi ele geçmez„

Aşk bunun üzerine ağlıyarak dedi ki:

"Sus, bir yol da Sözün dediğine kulak as, hiç dosta ok atılır mı ? Sen o tarafa doğrulma. Sende bir mürüvvet varsa yoldaşım ol, bana hizmet et. Ne başından kork, ne canını düşün. Divaneye yol tarif edilir mi? Hiç kılıç dosta karşı çekilir mi ? Bu şart ile işine geliyorsa benimle gel. Yanıma gelmiş, şartlardan bahsediyorsun; dadı gibi beşik ninnisi söyliyorsun:

Ger şöyle olursa böyle olsun?
Ya böyle olursa şöyle olsun

"Şuna bakın hele: Bir medrese mübahasesini tahsil etmiş, bütün öğrendiklerini bana karşı harcamak istiyor!„

Gayret bunun üzerine dedi kı:

"Ey dost, ahdim olsun, başsız da kalsam sana kafadar olurum. Bir daha ağzımı açmam. Çerh muhalefet ederse bir kılın ziyan görmemek için başımı veririm. Beni rahat yoluna sapmış sanma. Bu kederli dostunu yan çizdi zannedip acı sözlerle gücendirme.„

Aşk bunun üzerine kaşı ile işaret ederek:

"Gel öyle ise yanıma, yola revan olalım, başka bahane bulma..„ dedi.

Aşk bu niyetle visal seferine başladı.

AŞKIN HÜSÜNE TALİP OLMASI

Gayretle Aşk Molla Cununa giderek fetva istediler. O da Aşkı kabîle ahvalinden haberdar etti: "Hüsnü ancak mübareze ile ele geçirebilirsin, çünkü kabîlede her erkek ona âşık geçiniyor. Buna muvaffak olmak gayet güç bir belâdır. Aşk tek başınadır, bütün kabîle erkekleri onun karşısına çıkacaktır.

Kabîle cemoldu, Aşk onda talebini arz etti:

"Ben Hüsüne talibim, dedi, hem bu davada ben galibim; Çünkü o inci ise gönül ona sedeftir.

Canan ile can halef seleftir.

Hüsün güneş ise onurun asumanı ben olmuşum. Şayet iş mübarazeye düşerse

İşte kalem, işte tıg -u şimşir

Kılıcım hangi düşmanı yok ederse kalemim mersipesini yazacak.„

KABİLE ULULARININ İSTİHZA İLE MUKABELESİ

Kabîlenin ululları birbirlerine işaret ettiler: Bu deli yavelere başlamış; makul sözler ona tesir etmez diye bicareyi alaya aldılar.

Kimi dedi: "Kılıcını o kadar bileme.. biraz afyona perhiz et.„

Kimi dedi: "Hulya belâdır, eyvah bu dert devasızdır.„

Kimi dedi: "Şire rağbet etme, zira hayallere suret verir.„

Kimi dedi: "Şahım, bahtınız açık, tahtınız mübarek olsun.„

Kimi dedi: "Ne acayip deli imiş bu adam! Yoksa bizimle eğleniyordu?„

Kimi dedi: "Isıtma illeti bu! İnsanı tutunca bu hale getirir.„

Kimi dedi: "Deli eline kılıç geçirmiş; bunu zincire vurmalı.„

Kimi dedi: "Söylenir zahir! Bu kadar mal telef etmiş bu uğurda.„

Kaldı ara yerde aşk ve gayret
Zevklendi bütün Beni Muhabbet

Aşk naçar kalınca düşmanlarına mülâyemetle sordu:

"Ben her makul sözü dinlerim, bana karşı aldığınız vaziyetin sebebi nedir?

Cürmüm ne ise ayan buyurun

KABİLENİN CEVABI

Bunun üzerine kabîlenin ululları ona dediler ki:

"Ey Hüsüne talip olan kimse, kulağına öğüt girebilirse dinle ki hepimiz hale aşinayız; hepimiz sevda çekmiş insanlarız. Bir sözle kim yâre vasıl olmuş ki sen de olasın? Hiç zahmet çekmeden defineye irişilir mi? Birdenbire Hüsünün visaline kalkışman zevklenmemize sebep olmaz mı? Bundan sonra bu sözü tekrar etme. Kabîleden mihnetsiz, gamsız yâra vasıl olmak kimseye müyesser olmamıştır.

-Devam edecek-

James Redhouse

Meşhur Lugatlarile Türkçeye, mal harsimize pek büyük hizmeti dokunan İngiliz Ceyms Redhouz'ın tarihi tamamile meçhulümüzdür. Londrada tahsilini ikmal eden, türkçeyi İstanbulda mükemmel surette öğrenmiş olan Amerikalı bir genç okuyucumuz bize bu çok enteresan yazıyı göndermiştir. Doğrudan doğruya, muharriri tarafından türkçe olarak kaleme alınan bu yazıyı olduğu gibi derceediyoruz. Bu eski Türk muhibbinin ve Türk harsi hadiminin hayr ile anılması millî bir borcumuzdur.

Türkler arasında ingilizce, İngiliz ve Amerikalılardan Türkçe öğrenmeğe kalkışan her fert "James Redhouse„ (Ceyms Redhaus)ın maruf Türkçe ile İngilizce lûgatını bilir. Acaba bu adam kimdi ve bu büyük lûgatı nasıl tanzim etti? İstanbulda iken bu alim hakkında esaslı malûmat elde edemediğim için Londrada mes'eleyi "Britiş Museum„ kütüphanesinde tetkik etmeğe karar verdim. Fakat kütüphane kataloğunu karıştırınca kendimi hayretten alamadım. Redhaus'un eserlerinin listesi iki üç sahife tuttuğu halde kendi hayatına dair bir şey yok gibidir. Verilen malûmat iki kısa hülâsadan ibarettir. Bu adamın hayatında meçhul fakat tetkika değer bir çok kısımların olması gerektir.

Öğrenebildiğim şudur: James Redhouse 1811 senesinde Londra cıvarında doğarak daha onbeş yaşında bir delikanlı iken İstanbulu tesadüfen ziyaret etti. Osmanlı hükûmetinden kendisine teklif edilen memuriyeti kabul etti ve İstanbul'da yerleşti. Tophane atelyelerinde ressamlık ederken kendisi büyük bir zevkle türkçe öğrenmeğe başlıyor. Beş sene sonra Şarkî türkçe lehçelerini tetkik etmek için Rusya'yı ziyaret ediyor. Henüz bıyıkları yeni bitmesine rağmen ağır başlı olan bu genç hedefine varmak için olanca kuvvetini sarfetmekte devam ediyor. Yirmi üç yaşına girince Türkçe, İngilizce ve Fransızca bir lûgat neşretmek maksadile Londra'ya dönüyor. Fakat bu esnada Paris'te " Bianchi „ nin Türkçe-Fransızca lûgatının intişar etmesi Redhouse'ın teşebbüsünü bir müddet için akim bırakıyor,

Bu vakitlerde Londra'ya Türkiye sefiri olarak ve beraberinde bazı askerî ve bahriyeli zabitan getirerek Namık paşa isminde birisi gelmişti. Namık paşa Redhous'ın en kıymetli dostarından biri idi. Redhouse İstanbulda iken beraberce İbni Batuta'nın seyahatnamesini Türkçeye çevirmişlerdi. Vücuda getirdikleri eser İngiliz kralı tarafından Sultan Mahmud'a hediye edilmişti. Londra'da tekrar görüştükleri vakit paşanın ısrarlarile Redhouse Türkiyeden gelen genç zabitlerin tahsillerile meşgul oldu. Dört sene sonra İstanbul hasretine dayanamıyarak Sadrazamın hususî tercümanlığını kabul etti.

Bir müddet sonra hariciye nezaretinde aynı vazifeyi ifa etmeğe başladı. Bu devri gerek Redhouse gerak Türkiye için hassas ve mahsuldar bir mevsim saymalıyız. Zira burada kalem arkadaşları Ahmet Vefik ve Fuat efendiler idi (Sonra her ikisi sadrazam oldu.) Bu üç güzide gencin arkadaşlığı hayatlarını aynı vadiye dökmüş olabilir ki artık her üçü de Garbı Türkiyeye ve Türkiyeyi Garba tanıtmak gayesinde hayatlarını sarfettiler. Burada iken Redhouse ingilizceden Nelson'un hayatını ve "Seyrisefain hülâsası„ nı Türkçeye çevirdi. Bu ikinci kitap bahriye mektebinin matbaasında basıldı.

Bu sene, yani 1840 ta, Osmanlı hükûmeti bir Bahriye meclisi vücuda getirdi ve Redhouse bu meclise âza tayin edildi. Türk, İngiliz ve Avusturya donanmalarından mürekkep bir filo Suriye sahillerini abluka ederek Türk ordularına yardım ve refakat ediyordu. Redhouse ba sahaya gönderildi ve mühim hizmetler ifa etti. Gerek üç donanma arasında gerek filo ile kara kuvvetleri arasında pek iyi muhabere vasıtaları organize ederek deniz ve kara kuvvetlerinin elbirliği ile çalışmalarını temin etti. Bu muharebe Türkiyenin lehine neticelendi ve Redhouse iftihar nişanile taltif edlidi.

1843 senesinde Türkiye ile İran arasında sulh muahedesinin şartlarını tanzim etmek için Erzuruma hey'etler gönderildi. Bitaraf hakem miralay Wilyams'ın refakatinde Redhouse da hazır bulundu. Müzakereler dört sene sürdükten sonra, esas prensipler tespit edildi ve muahedenin tanzimi Redhouse'a bırakıldı. Bu nazik vazifeyi Redhouse o kadar mahirane ikmal etti ki yazdığı Türkçe, Fransızca ve Farisî müsveddeler aynen kabul edildi ve bir tek kelimenin değiştirilmesine lüzum görülmeden imzalandı.

Bu Erzurum seyahatı Redhouse için pek faal bir devir oldu. Türkçe kamusunu burada ikmal etti ve Erzurum valisinin tavassutile eser Sultan Mecid'e takdim edil-

di. Padişah bunu memnuniyetle kabul ederek hazinei hümayun hesabına tabedilmesini emretti. 1854 senesinde intişar eden taşbasma lûgatın bu eser olması gerektir. Yene Erzurumda iken 1846 senesinde Pariste çıkan "Grammaire raisonnée de la langue Ottomane „ ünvanlı eserini yazdı.

İstanbula advetinden sonra Fransanın orman kanunu ve nizamlarını Türkçeye nakletti. Bu tercüme türkiye orman kanunlarının esası oldu. Bu günlerde Redhouse tercüme dairesinde mühim bir kütüphanenin tesisi için çok emek sarfetti. Türk ve İngiliz kütüphaleri arasında gayrıresmî muhabereler hep Redhouse vasıtasile cereyan ederdi.

Maalesef, Erzurumda Redhouse'ın sıhhati çok bozulmuştu ve nihayet bu rahatsızlığın devamı alimin Türkiyeyi terketmesini ve İngiltereye çekilmesini icap ettirdi. Londrada Hariciye Nezaretinde tercümanlık yapmağa başladı.

Bir sene sonra Krim muharebesi koptu. İngiliz zabitlerine mahsus, Türkçesi lâtin harflerile yazılmış bir cep lûgatini hazırladı.

Az vakit sonra bir İngilizce - Türkçe ve Türkçe - İngilizce lûgatı hazırlaması müstacel ve mübrem bir ihtiyaç oldu. 1851 senesinde Redhouse'ın Paristeki sulh müzakerelerine iştirâk etmesile âlimin resmî vazifelerine nihayet verildi. Tekaütlüğünü talep ederek "Kiburu" na çekildi ve edebiyatla meşgul oldu. Artık arzu ettiği tarzda emsalsiz bir lûgatı vücude getirmeğe başladı. Amerikalıların İstanbulda neşrettikleri büyük lûgat bunun ufak bir cüzü sayılabilir. Redhouse'ın lûgatı harf sırasile Osmanlı ve Şarkî Türkçe, arapça ve Farisi lisanlarında mevcut bütün kelime, tabir ve ıstılahları ihtiva edecekti. Kelimeleri iki defterde yazarak birisinde İngilizce ötekinde Türkçe olarak izahat verirdi. Bir kaç yüz sahifeyi doldurduktan sonra eserin sahasını daha ziyade genişletmeğe karar vererek bitirdiği kısmını yeniden yazmağa mecbur kaldı. Yeni şekilde kelimelerin izahatından maada, edebiyatta kullanış nümuneleri, İran şairlerinden mufassal iktibaslar, Kur'anı - Kerimin her kelimesinin tarzı istimali, derlenmiş bütün arap darbı meselleri ve arap manzume ve bedayiinden yüzlerce nümunelerini derc-etti. Eser o kadar etraflıca oldu ki bir kelimenin izahatı defterde mutat gazete sahifesi cesametinden elli sahife tuttuğunu görmek mümkündür. Bu kadar vâsi bir teşebbüsü ikmal etmek için bir ömür az gelir. Redhouse otuz iki sene mütemadiyen çalıştı, ve artık seksen yaşına girince işi başaramıyacağını gördü. Lûgatın Türkçe ciltlerini Türkiyeye, İngilizce on iki büyük cildini "Britiş Museum„a teslim ettikten iki sene sonra, yani 1893 te, Redhouse vefat etti.

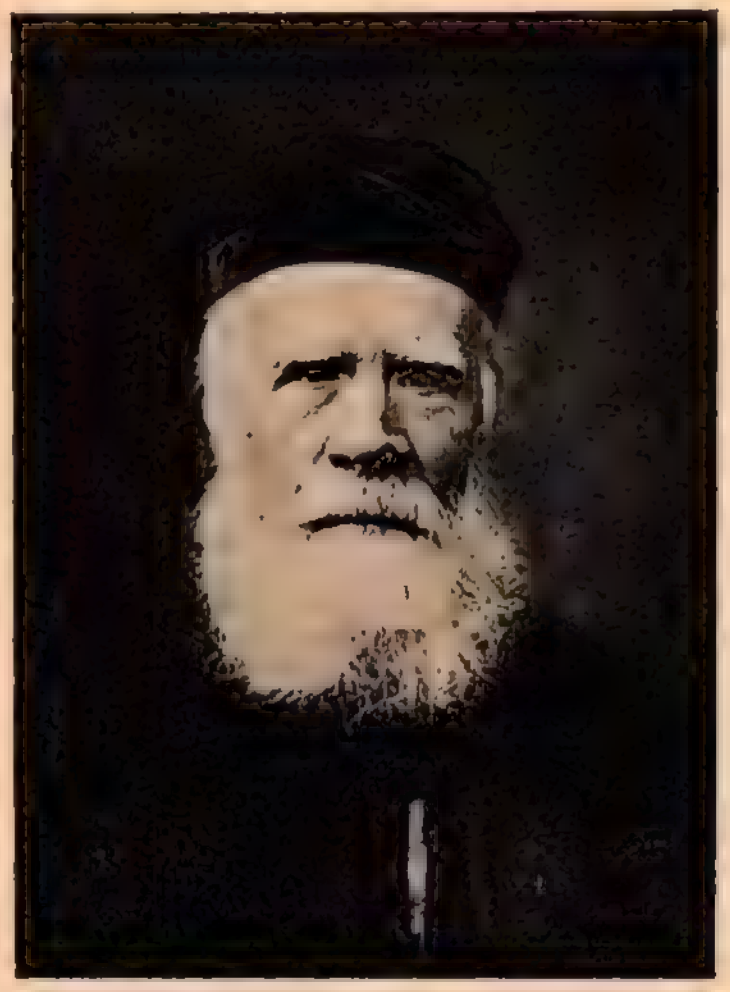

Jams Redhouse

Bu son devirde Türkiyeyi tanıtmak için ve İngilterede Türkiye hakkında beslenilen batıl itikatların izalesi için Redhouse pek çok uğraştı.

Bu meyanda Türk şairleri müdafaa eden ve Müslümanlıkta kadının mevkiini izah eden eserlerini zikretmek kâfidir. 1877 senesinde neşredilen "A Vindication of the Ottoman Sultans Litle of Caliph„ (Osmanlı Sultanının Halife Unvanının Mütalebesi) unvanlı eseri tarihî bir noktai nazardan dikkate lâyıktır. Her halde bunu Sultan Abdülhamidin teşvikile yazmış olmalı. Sultanın İngilizlere karşı kullanacağı hilâfet iddiasına evveli-emirde İngilizleri kandırmak lazım geliyordu, Genç Sultan daha tahta ancak yerleşmiş bulunduğu halde, bu propaganda fırsatını kaçırmıyordu.

Zikredilen bu üç eser broşür şeklinde intişar etti. Bundan maada 1881 senesinde Redhouse Mevlânanın hayatını ve mesnevinin türcümesini manzum olarak ihtiva eden bir kaç yüz sahifelik bir etüdü neşretti. Arapça ve farisi lisanlarından bir çok tercümeleri de mevcuttur.

Fakat bunların hepsi lûgatın yalnız haşiyeleridir. Redhouse'ın ismini bizim günlerimizde yaşatan ve bu büyük üstat ve Türk muhibbinin hakikî abidesi yalnız bu hârikulâde eserdir. Otuz sene süren bu mesainin ekseriyetinden henüz kimse istifade etmiş değildir. İşte bu on iki muazzam cildin önünde hürmet ve hayretle dururken fikrimden geçen hep bu idi: Yeni Türk edebiyatında bu abidenin kıymeti var mı? Burası güzel işlenmiş fakat yalnız tarihî kıymeti haiz bir medrese gibi midir; yahut herkesin gelip su almasına bekliyen bir sebil midir? Hiç değilse, böyle bir eserin mevcut olduğunun kaydedilmesi bana pek lûzumlu göründü.

L. Mc. C.

Londra

Beşiktaş Klübünün Tarihçesi

Yazan: M. SAMI

Beşiktaş klübü müessisleri; teessüs tarihini Galatasaray'dan evvele atfederek Türkiye'de ilk teessüs eden bir spor klübü şerefini taşımak arzusundadırlar. Bu klüp müessisleri bu iddialarını hemen her vakit tekrar edegelmişlerdir.

Ben, Beşiktaş klübünün müesseslerinden ve emektarlarındanım. Bu noktayı yirmi yirmi beş senedir bitarafane tetkik ettim, vasıl olduğum netice şudur:

Hem Galatasaraylılar ve hem de Beşiktaşlılar iddialarında haklıdırlar. Her iki klüp te Sultan Hamit devrinde teessüs ve teşekkül etmiştir. Yalnız; biri birinden ayrı ekole mensup olan fikirlerin tebarüzü dolayısile bu tarihî şerefi ayırt etmede müşkülâta uğradıkları görülüyor. Galatasarayın tarihçesini yazdığım zaman bu klübün kuvvet menbaını mektebine, ve ilhamını da Mocadaki İngilizlere yükletmiştim. Bu vesile ile de Fransız muallimleri nezareti altında terbiye gören Galatasaraylıların (Amaroz) jimnastiklerine mukabil İngiliz sportif tarzı terbiyesine temayül ettiklerini ve bu suretle futbol oyununa inhimâk göstererek klüp tesisine kalktıklarını yazmıştım. Benim bu noktai nazarım doğrudur ve ruhidir. Çünkü; futbol oyunu cem'î ve daha haz-aver bir spor tarzı olduğundan Fransız jimnastiklerinin ferdî ve zor-aver harakâtı önünde daha mülâyım ve ruhî bir temayüle meydan vermişti. Binaenaleyh; Galatasaraylılar memleketimizde Türkler arasında futbolün ilk müessisleridir. Buna kimse şüphe etmemeli, tarih bu şerefi Galatasaraylılara vermiştir.

Beşiktaş klübüne gelince: bu klübün varlığı Harbiye mektebine dayanır. Harbiye mektebi Selimi Salis devrinden beri orduda yapılan ıslahat fikirlerini taşıdığından Beşiktaş klübünün müessisleri de bu fikirlerin tahtı tesirinde bulunuyordu. Karilerimce malûmdur ki; Selimi Salis devrinde başlayan ordu ıslahatı yani Avrupaî bir ordu teşkili fıkri Fransadan celp edilen Fransız zabitanına terk edilmişti. Fransız zabitanının talim ve terbiyei askeriyede koyduğu usul askerî ve teknik talimlerden gayrı; jimnastiklerde de müessir oldu. Bilhassa Mahmudu - Sani devrinde ve Sivastopol muharebesinden sonra Almanyadan getirilen mutahassıs zabitan Alman jimnastiklerini takviye ettiler. Tanzimattan sonra ilk jimnastik kitabı Harbiye matbaasında basıldı. Bu kitap Türkiyede ilk basılan Avrupaî bir eserdir. Ordunun zabitan menbaı olan Harbiye mektebi bu fikirlerin tahtı tesirinde bulunuyordu. Beşiktaş klübünü tesis edenlerin ekserisi de zabitan olduğundan zikrettiğim fikirlerle malûl bulunuyorlardı. Şimdi; meseleyi iki noktai-nazarı- meslekî üzerine yürüterek Galatasarayın mı evvel, Beşiktaşın mı evvel olduğunu halletmeğe çalışalım.

Sivil bir mektep olan Galatasaray, Fransız jimnastiklerinin canbazca ve ferdî hareketlerinin zor-aver eşkâli önünde kolaylıkla tebdili cephe ile temayüllerine doğru bilâ arıza yürüdüler ve futbolu ilk devirlerinde yegâne bir spor meşgalesi bilerek aldılar. Ve klüp tesisine çalıştılar. Bu bir emri zarurî idi. Çünkü; Galatasaraylılar klüp fikrini ferdî şahsiyetlerinden ve düşüncelerinden ziyade futbol oyununun cem'î varlığından alıyorlardı. Onlar klüp yapmasalar da, onbir kişinin bir arada bir renkte giyiniş ve bulunuşu, oyunlar hakkında konuşuşu bir klüp mahiyeti arzediyordu.

Mehmet Fetkeri merhum

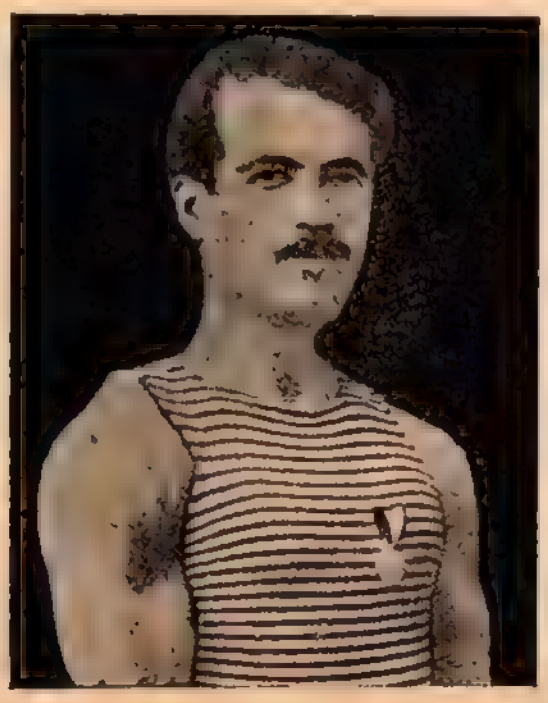

Beşiktaşın kuruluşunda muallim Rüştü B.

Beşiktaşın ilk güleşçilerinden İsmail Hakkı B.

Binaenaleyh, futbol oyunu; yani oyun klübü yarattı. Yoksa klüp oyunu değil...

***

Beşiktaş klübünü tesis edenler, Alman ve Fransız yani jimnastik mesleğinde Eklektik tabir olunan jimnastiklerin koyu müdafileri idi. Bunların elebaşısı ve elyevm berhayat olan muallim suvari kaymakamı Mazhar Bey Efendi idi. Mazhar Bey Efendi Harbiyeden çıktıktan sonra Edirne ordusuna tayin olunmuştu. Arkadaşlarından ve elyevm Beşiktaş klübü reisi Binbaşı Fuat Beyle 1902 senesinde Edirnede bir jimnastik klübü tesisine karar vermişlerdi. Sultan Hamit devrinin istipdadı buna engel olmuştu. Bilâhare muallim Mazhar Bey İttihat ve Terakkiye girmişti. Takibattan kurtulmak için Bulgaristana firar etti. Meşrutiyet ilânına kadar bu zabit arkadaş at canbazhanelerinde mahirane jimnastikler yaparak geçindi. Kendisi Türkiyenin yetiştirdiği yegâne Alman jimnastikçisidir.

Görülüyor ki; Galatasaraylılar futbol klübü tesis ederlerken, muallim Mazhar Beyle Fuat Bey de jimnastik klübü tesis ediyorlardı, bu iki ekol aynı maksat ve hedefi taşıyan birer meslek vasıtası olmakla beraber bedenî terbiyede ayrı, ayrı noktai nazarları ihtiva etmekte idi.

Bu hülâsai-tarihiyeye göre Galatasaraylılar Türkiyede spor oyunları klübünü ilk önce teşkil edenlerdir. Atletik klübünü de ilk teşkil edenler Beşiktaşlılardir.

Netekim; Galatasaraylılar meşrutiyetin ilânından sonra spor oyunları ve atletik sporlarda hızlı bir akınla terakki ve tekemmül ettiler. Beşiktaşlılar da Eklektik jimnastiklerde ve güleşte temayüz ettiler. Futbol oyunu Beşiktaş klübüne çok sonra girdi.

Beşiktaş klübü 1902 de Edirnede teessüs etmiş olmakla atletik jimnastiklerin müessisi bulunuyr.

Eğer spor klübü demek futbol demek ise bunun müessisi de Galatasaraylılardır.

Beşiktaş klübü meşrutiyetin ilânında Ihlamurda Fuat Beyin evinin altında bir yurt teşkil etti. Bu klüpte yapılan sporlar şunlardı: Alman jimnastikleri, boks, gülle ve güleş, spor atletiklerden sırık atlama ilâh... Bu tarzı mesai hiç bir klüpte yoktu. Bütün atletik jimnastiklerde temayüz etmiş olan gençler buraya toplanmıştı. Ben, şimdi Adana Ticaret mektebi müdürü olan Ali Seyfi, güleş federasyonu reisi Ahmet Fetkeri, hattat Şevki, Mazhar, Fuat ve merhum Mehmet Fetkeri Beyler müessisleri bulunuyordu... Bu saydığım şahsiyetlerin hiç biri futbol ile alâkadar değildi. Her birimiz Alman jimnastikcisi, gülleci, güleşci idik.. Etrafımıza toplanan yüzlerce gence bu bildiklerimizi talim ediyorduk... Klübün tesisinden iki sene sonra aramıza İsveç jimnastikleri cereyanı karıştı. Klüp bu soğuk ve sun'i olan jimnastiklere dirsek dayadı. Mücadele kapısı açtı. Hatta gazete sütunlarına kadar münakaşa intikal etti. Nihayet galebe atletik jimnastiklerde kaldı. İsveç jimnastikleri mekteplere intikal etti. Harbı umumiden sonra klüp yavaş, yavaş spor atletiklere doğru temayül gösterdi. Yalnız güleş ile gülleyi ihtısas olarak sinesinde taşıdı. Beşiktaş klübü Türkiyede gülle boks ve güleşin müessisidir. İlk Boks Beşiktaş klübünde talim edildi. İlk güleş Beşiktaş klübünde gösterildi. İlk gülle kaldırma Beşiktaş klübünde icra edildi. Bu tarih inkâr edilemez. Bu üç sporun anası babası Beşiktaş klübüdür. Türkiyede ne kadar amatör alafranga güleşci varsa onların ustaları Beşiktaş klübünün müessisleridir. Türkiyede ne kadar gülleci varsa onların üstadı Beşiktaş klübünün müessisleridir. Türkiyede ne kadar boksçu varsa onların hocası Beşiktaş klübüdür. Mazhar bey, Ahmet Fetkeri, Ali Seyfi, suyolcu Kenan, Fuat, merhum Mehmet Fetkeri Şevket hoca, ben bu üç sporun türkiyede ilk hocalı-

Müessislerden Ali Seyfi B.

Futbol şubesi reisi Şeref B.

İlk müessis Mazhar B.

ğını yapmış insanlarız. Spor tarihi bunu böyle kaydetmek mecburiyetindedir. Bu hakka kimse tesahup edemez.

Beşiktaş külbü Balkan harbinden sonra bozuldu. Lâkin müessisleri onu korudu. Mütarekede daha fena vaziyete girdi. Lâkin İstiklâl muzafferiyeti ile eskisinden daha mükemmel oldu.

Beşiktaş klübünün yılmaz üç idareci şahsiyeti vardır. Birisi Binbaşı Fuat bey, ikincisi Ahmet Fetkeri, üçüncüsü merhum Mehmet Fetkeri idi. Zavallı Fetkeri ufûl etti. Mehmet Fetkeri Beşiktaş klübü müessisleri içinde en mümtaz bir şahsiyet taşıyan adamdı.

Beşiktaşın futbol takımı

Beşiktaş klübü müessisleri jimnastiklerde inkılap vücuda getirmiş şahsiyetlerdir. Müessisler içinde Fuat bey ıskrimördür, Bedenî terbiye muallimidir. Senelerce bu meslek üzerinde muallimlik etmiştir. Mazhar bey, hepimizin eskisi ve hocasıdır. Kırk senelik bir muallimdir. Alman jimnastiklerinin müdafiidir. Ali Seyfi bey, evvelce Alman jimnastikleri taraftarı idi, bilâhare İsveç jimnastikleri müdafii oldu. Cazetelerde neşrolunmuş birçok meslekî yazıları vardır. Ahmet Fetkeri, hepimizin tanıdığı şahsiyet, bahriyelidir. İyi bir pratisiyen muallimdir. Muerhm Mekmet Fetkeri evvelce Alman jimnastikleri taraftarı idi; bilâhare sportif tarzı terbiyeye taraftar oldu. İçtimaî ve meslekî neşrolunmuş ona yakın âsarı vardır.

Müessislerden M. Sami B.

Bana gelince: Ben, evvelce Alman jimnastikleri taraftarı idim. Yirmi senedir fikrimi değiştirmemiş bulunuyorum. Âsarım ve gazetelerde neşrolunan yazılarım buna şahit. Ben, meslekte jimnastik terbiyesi diye bir usul tanımıyorum. İsveç usulü diye de terbiyevî bir usul yoktur. Terbiyeyi hayata tetabuk fikrile alanlarla beraber değilim. Terbiyeyi hayatla beraber yaşayan manada alanlardanım. Bedenî şahsiyeti teşkil eden vasıtanın; usulü daresinde çizilen sun'î hareketlerden ziyade hayatın kaynaşan ve yaşayan üfulesi içinde intifaî bir surette hasıl olacağına taraftarım. Terbiyede dikkat, hafıza, intikal ilâh.. gibi ef'alin sun'î ve ihzarî hareketlerle vücut bulacağına inanacak kadar geri fikirli, klasik zihniyetli ve akliyetçi bir muallim değilim. Hatta futbolu bile spor telakki etmem. Nerede kaldı tenis ve saireyi. Bunlar benim için hep fantezi sportiftir. Rönesansın akliyetçi, mantıkçı kafasıdır.

Gelelim tarihçeye:

Evet; Beşiktaş klübü müessisleri meyanında değerli arkadaşlar vardı. Memleketimizde ilk beden terbiyesi muallimliklerini gerek klüplerde, gerek mekteplerde icra eden bunlardı. İlk spor yazısını, ilk spor ve jimnastik eserini ve yazısını yazan gene bunlardı. Elyevm bedenî meslekte tebarüz etmiş ileri şahsiyetler bu klübe mensup zevattır.

Beşiktaş klübü, Cumhuriyetin ilânından sonra eski yurdunu tamamlamağa her, türlü alât ve edevatı havi Avrupaî şekilde bir klüp tesisine çalıştı: klüp binası her türlü ihtiyacı tatmin edebilecek şekildedir. Fuat ve Ahmet Fetkeri Beylerin mütemadi faaliyetleri sayesinde daha mütekâmil şekle geleceğinde şüphe yoktur.

Bunca varlıklardan sonra Beşiktaş klübü Şeref Beyin himmetile futbol takımını da birinci sınıf takımlar meyanına ithale muvaffak oldu. Futbol tekniki de klübün diğer varlıkları meyanına girdi. Spor atletiklarde de yüksek atletler meydana çıktı.

Beşiptaş klübü, bu gün eski mektebini tamamile terk etmemekle beraber asrın icaplarına uygun bir tarzı mesai sarfediyor. Qtuz senelik bir maziye sahip olan bu klübe uzun ömürler dilerim.

ANKARA KONSERLERİ

Yazan: *A. B. S.*

Beş haziran pazar akşamı Halkevinde verilen konserle Ankaranın musiki mevsimi kapanmış oluyor.

Gerek Musiki Muallim Mektebinde Riyaseti-Cumhur orkestrası tarafından verilen halk konserleri ve gerek Halkevinde genç musikişinaslarımız tarafından verilen solo veya salon konserlerinin halkımızda Garp musikisine karşı bir alâka uyandığını bize gösterdi.

Bu alâkayı, hiç şüphesiz, sekiz senedenberi yorulmaz bir gayretle çalışan Riyaseti-Cumhur orkestrası şefi Zeki Beyin himmet ve gayretine medyunuz.

Asırlık bir tarihe malik bulunan Riyaseti-Cumhur musiki heyetinin teessüsünden bugüne kadar geçirdiği devreleri tespit ettikten sonra intıbalarımı kaydedeceğim.

Avrupa musikisini ilk defa memleketimizde yaymağa matuf bulunan arzu ve himmet İkinci Mahmuda aittir.

Bu devrede sarayda bir Avrupa musiki heyeti teessüs etti. Avrupalı musikişinaslarla münasebet peyda edildi ve yavaş yavaş İstanbulun kibar ve saraya mensup mahafilinde de bu merak uyandı.

Abdülmecit devrinde ise gerek tanzimatın icabı ve gerek padişahın hayatı hususiyesi ve sefahate meyli babasının vücuda getirdiği musiki heyetini himayeye sevketti. O derecede ki Dolmabahçe meydanında hâlâ mevcut bulunan opera binası inşa edilmiş, bir çok operetler tercüme edilmiş ve bu suretle Avrupa sahne hayatı bizde de dar bir çerçeve dahilinde olmakla beraber teessüs etmiştir.

Osmanlı padişahları içinde ilk dafa bir ecnebi sefaretinde verilen baloda bulunan ve İstanbula gelen ecnebi artistleri görmek üzere Beyoğlu tiyatrolarına giden ve bu suretle an'aneyi kıran Abdülmecit olmuştur.

Abdülâziz devrinde ise Avrupa musikisi merakı sarayda bir aksülâmele uğradı. Abdülâziz babasının ve büyük kardeşinin eserinin yalnız eskisi gibi şark musikisine ait teşkilatını fazla himaye etti ve yüz binlerce altın liraya mal olan opera binasının dekorlarını, elbiselerini, tezyinatını söktürüp attırdı ve binayı da ahıra kalbettirdi. Yalnız Avrupa musikisi teşkilatını kaldırmadı.

Abdülhamit babası gibi Avrupa musikisine ehemmiyet verdi. Hademei-hassasında temsil heyetleri bulundurdu. Gerek kendisi ve gerek gelen misafirleri için Yıldız sarayında yaptırdığı hususî tiyatroda veya merasim dairesinde resmî ziyafetlerde saray musiki heyetinin orkestra, bando, incesaz heyetlerine lüzum ve icabına göre konserler verdirirdi. Abdülhamit bu heyetin Garp musikisi kısmını bazı ecnebi muallimlerle kuvvetlendirmiş ve bu suretle orkestra heyeti içinde bir takım solistler yetişmiş idi ki şimdi Riyaseti Cumhur orkestra şefi bulunan Zeki Bey bu solistler arasında, kemanı ile teferrüt eylemiş idi.

1908 inkılâbında bu heyetin pek kıymettar uzuvlarından bazıları gerek yorgunluk, gerek ihtiyarlık, ve gerek rütbe tasfiyesi dolayısile heyetten çekilmişler ve bu suretle gerek bandoda ve gerek orkestra heyetinde büyük boşluklar brakmışlardı.

Bu boşlukları doldurmak şerefi ve heyetin eski şöhretini iadeye matuf himmet ve gayreti bihakkîn Zeki Beye medyunuz.

Zeki Bey en ziyade Garp musikisinin orkestra

Ankara Halkevi

Musiki Muallim mektebi

Matmazel Roza

kısmile alâkadar olarak yetiştiği için tabiatile himmetini en ziyade bu cihete hasretti. Senelerce harbiumumî ve mütareke zamanlarında boşlukların doldurulmasına çalıştı. Cumhuriyetin ilânından sonra ise Reisicumhur Hazretleri Sanayii - Nefisenin musiki kısmını Riyaseti-Cumhur musiki heyeti namile doğrudan doğruya himayelerine aldıklarından aşağı yukarı bir asırlık hayata eren bu musiki ocağımız iadei hayat etti. Gazi Hazretleri halkımızın istifadesini temin için bu musiki heyetlerine konserler verdirdiler.

İşte Zeki Bey Reisicumhur Hazretlerinin bu müsaade ve emirlerinden istifade ederek halkımıza garp musikisini tanıtmağa çalıştı ve orkestra konserlerine başladı.

Orkestra namını taşıyan bir heyetin repertuvarında ancak orkestra için yazılmış eserler bulunur. Zeki Bey de halka Garp musikisini tanıtmak için bu repertuvardan işe başladı. Halk ise o devirde yani 1924 tarihinde, değil bir klâsik eseri; hatta nihavent usulü ile bestelenmiş her hangi alaturka bir besteyi bile dinlemeğe tahammül edemiyor. Ve bundan dolayı konserlere rağbet gün geçtikçe azalıyordu.

Lâkin Zeki bey halkın rağbetsizliğinden yılmadı, bil'akis sebat etti. Senelerce çalıştı, uğraştı. Ve en nihayet birkaç sene sonra konserleri dinî bir huşu, ve zevk ile dinliyecek bir halk kütlesi buldu. Son sene içinde gerek musiki muallim mektebinde ve gerek Halk Evindeki konserlerin gördüğü rağbet Zeki beyin mauz sebatının eseridir.

Şimdi orkestramızdan bahsedelim. İkinci Mahmut, Aptülmecit ve Aptülhamit devirlerinde bu hey'et içinde Garp musikisi taallüm edenler tıpkı eskiden şark usulü musiki nasıl taallüm edilirse işe öyle başladılar, zira, başka türlü hareket te pek kabil değildi.. Zira o tarihlerde okur yazarların adedi sayılabilecek kadar azdı. Bu görenek ve nota okuyabilmekle başlıyan usul maalesef bir an'ane şeklini aldı ve son zamanlara kadar devam etti. Hüdayinabit bir surette yetişen orkestra hey'etini teşkil eden gençlerden bazıları kendi sa'yi - zatileri ile bu an'ane haricine çıktılar, çalıştılar ve az çok ta muvaffak oldular. Binaenaleyh okuyucularım bu noktayı asla zihinlerinden çıkarmamalıdırlar. Şimdi sazlara gelelim :

Orkestranın telli sazlar san'atkârları iyi bir hazırlıkla çaldıkları parçalarda muvaffak oluyarlar. Ağız sazlarına gelince ahengi temin edemiyorlar. Buna sebep olmak üzere de yeni alınan sazlara ağızlarının tamamile intıbak edememesi gösteriliyor. Bu mazeret çok zayıftır, asıl sebebi ben an'anede yani taallüm tarzında buluyorum.

Şunu bilmelidir ki garbın tanınmış her hangi bir bestekârının eserini muvaffakiyetle çalabilmek için o bestenin muhitini saikini behemhal bilmek ve onu duyarak çalmak lazımdır. Bizim orkestra hey'etinin birçok uzvu, hususile ağız sazcıları bestekârın ruhuna nufuz ederek çalmaktan ziyade önlerine konan her hangi bir eseri biraz meşk ederek çalıyor ve o vakit zaafları gözden kaçmıyor. Bu noktayı ıslah ettiği yani çaldıklari eseri anlıyarak, duyarak çaldırmağa muvaf-

Viyolonist Ekrem Bey

fak olduğu gün dünyanın her yerinde lezzetle dinlenecek, alkışlanacak bir orkestramız vücuda gelmiş olacaktır.

Esasen orkestranın Müdafaa vekâletinden fekkile Maarif vekâletine raptının, bu noksanı izale edecek bir amil olacağını ümit etmek isterim. Fikrimi daha açıkça arzetmek için diyeceğim ki orkestrayı alaylılık yahut hüdayi nabitlik zihniyetinden kurtarmalı ve onu hakikî fen ve san'at ile mücehhez olarak yetiştirmelidir. Bu da görenek ile eski usulü taallüm ile olmaz.

Fikrimi daha iyi ifade edebilmek için bir misal zikredeceğim : Ekrem Zeki beyin son defa bestelediği "Hicran„ isminde bir eser vardır. Bunu mektebin taganni muallimesi bir ecnebi matmazel türkçe olarak konserde okudu. Sanatında mahir bir artist olmasına beste Garp usulünce bestelenmiş bulunmasına rağmen, bize bu eser biraz garip göründü. Yalnız piyano ile tagannisiz dinlendiği vakit eser üzerimizde daha derin bir tesir bıraktı. Eseri okuyan muallime bir konservatuvardan çıkmış, beste kendi için hiç yabancı olmadığı bir tekniğin mahsulü. Böyle olmakla beraber o güzel melodiyi hiç bilmediği bir lisan ile okuduğu için bestekârın bize duyurmak istediği bütün incelikleri eninleri hakkile duyuramadı. Bu kabahat muallimin maharetsizliğinde değildir. Eğer kendisi lisanımıza vakıf olsaydı ve bizim ruhumuzu tanıyarak okusaydı her halde muvaffak olurdu.

Şimdi bu misali göz önünde tutarak garbın her hangi bir klasik eserinin veya senfonisinin arzettiğim şekilde çalındığını tasavvur edin. Eseri tanıyan ve iyi artistlerden mürekkep bir orkestra tarafından çalındığını dinlemiş bir zatın, bir de hüdayi nabitçe yetişmiş bir orkestra tarafından çalınan aynı eseri dinlerken samiin üzerinde husule gelecek tesir misaldekinin aynı olmaz mı?

Binaenaleyh orkestramızın en büyük noksanı alaylılıktır. Bunun izalesi ise san'at namına bir borçtur. Memleketimizde alafranga musikinin alaylılık zihniyeti yüzünden o kadar feci ve garip safhaları vardır ki onlardan bir tanesini zikretmeği bir vicdan borcu telâkki eylerim :

Cezayir diye bir askerî marş vardır. Bu marş imparatorluk zamanında askerî geçit merasiminde veya her hangi bir sebeple çalınırdı."Cezayir„ marşı fransızların Cazayiri zaptettikleri vakit şehre muzafferen duhullerinin hatırasını tizkâr için yazılmış şarkkâri bir fransız marşıdır. Cezayiri fransızlar Osmanlılardan almışlardır ve Osmanlı askeri bizim mağlubiyet hatırasını taşıyan bu marşa ayak uydurarak yürüyor veyahut zevkperveranımız fransızların bu zafer marşını alafranga bir parça dinliyorum diye "alaluvanten„ dinliyor. Ve tasavvur ediniz her hangi bir fransız da asksrimizin bu marş ile geçit resmi yaptığını görüyor. Onun hakkımızda düşüneceği şeyleri muhterem okuyucularım; sizin muhayyilenize havale ediyorum.

Orkestranın repertuvarından hiç bahsetmiyeceğim. Zira onları tenkit etmek bizim iktidarımız dahilinde değildir. Yalnız programlara ait bir cihetten bahsedeceğim.

Dünyanın her yerinde çalınacak şeyler evvelden ilân edilir. Lâkin programın ruhunu çalacak artist herhangi bir mazeret dolayısile o parçayı çalamıyacak ise halka ilan edilir ve o parçanın yerine mevcut artistlerin çalabileceği her hangi bir parça konur. Bizde filhakika programlar evvelden ilân ediliyor, lâkin herhangi bir mazeret dolayısile o paogramın ruhunu çalacak artist hasta olursa program değiştrilmiyor ve o artistin muavini o parçayı çalıyor. Mesela bu sene, Kilyom Tel çalınacak idi. Viyolonselist Eedip bey hastalanmış, bunun yerine ikinci viyolonselist geçti ve o güzel eserin başını gözünz yardı. (Hobua) çalan artist kendi parçasını çalarken bize daima ha şimdi falso yapacak, nefesi tutulacak hissini verdi ve azap çektirdi. Böyle bir üzüntü çekmekten ve çektirmekten ise o parça yerine başka bir parça ikamesi daha muvafık olmaz mı?

Hususile konserlerimimiz meçcanî olduğu için Avrupada olduğu gibi, biz para verdik bunu isteriz ve dinliyeceğiz demek hakkı mevzuu bahs olamaz.

Binaenaleyh orkestra heyetinin kabiliyetini asla göz önünden kaçırmamalı ve çalınacak eserin bütün ağırlığını iyi taksim etmeli; aksi takdirde aksamak mecburiyeti vardır. Netekim bunun bariz bir misali dokuzuncu senfonide dört sesin kısılması o lâyemut eseri adeta hırpaladı. Eğer bu genç okuyuculardan siaları fevkinde bir şey beklenmeseydi yani zor ile bağrıltılmasaydı her halde dinleyiciler üzerindeki tesir daha iyi olurdu.

Orkestra hakkındaki maruzatım bundan ibaret. Yalnız orkestramızın birinci kemancısı Halil, viyolonselisti Edip, flûtisti Rüştü Beyler ile harpisti Matmazel Rozadan bahsi bir kadirşinaslık telâkki eylerim.

Halil Bey her hangi bir garp orkestrasında da o mevkii bihakkin işgale namzet genç ve hassas bir artisttir. Avrupanın yüksek bir konservatuvarında tekniğini nazariyatla da zenginleştirebilse memleketimiz her halde iyi bir artist kazanmış olacaktır. Edip Bey hilkaten san'atkâr yaradılmış. Çalıştığı ve dispoze olduğu vakit insan amelî bir surette yetişmiş bir san'atkârın önünde bulunduğunu mümkün değil iddia edemez. Bu gencin de halil Bey gibi iyi bir üstadın nazareti altında nazarî ve amelî bir tahsil görmesi memleket için muhakkak bir kazanç olacaktır. Matmazel Rozadan bahsedelim. Viyana şehir musiki akademisinden iyi bir mükâfat ile mezuniyet rüusu almış olan bu artist gerek sololarında ve gerek orkestra refakatinde daima çaldığı saza hakimiyetini bize gösteriyor. Akademiden çıkalı dokuz sene olduğu halde san'atine ve sazına karşı olan hakimiyeti en basit bir par-

[Devamı 69 uncu sahifede]

Dostluk

Ralph Waldo Emerson **dan:** **Nakleden:** *Ali Rıza Seyfi*

[44 üncü nushadan Devam]

İltifatları, günün dedi kodusunu, eğlenceleri ve bir takım işleri meç talimindeki siper ve hücum hamleleri gibi kullanarak gelen o hemnevimizin bize yaklaşmasını men eyleriz. Fikirlerimizi ondan yüzlerce kat örtüler altında saklarız. Bir adam tanıyorum ki: büyük dinî bir heyecan içinde bu örtüleri olduğu gibi üstünden attı, ve bütün komplimanları, adiyatı bir tarafa fırlatarak rast geldiği her şahsın ta vicdanına derin bir vukuf ile, büyük bir letafetle hitaba başladı. Evvelâ herkes ona karşı durdu, sonda deli olduğunda ittifak edildi; fakat, zaten başka türlü harekete muktedir olmadığı için, bir müddet böyle harekette sebat edince kendisi ve bütün onu bilenler arasında hakikî münasebeti tesise muktedir oldu. Artık ona kimse yalan söz söylemeyi hatırına getirmiyordu; kimse onu kahvehane laklâkaları ile işgali düşünmiyordu. Herkes onu tab'ında mevcut olan samimiyet ile karşılayor, kendisinde ne kadar tabiat muhabbeti, ne kadar şiir, ne kadar hakikat varsa ona izhar eyliyorlardı. Fakat bizim en çoğumuza cemiyet, yüzünü ve gözünü değil, yanını, sırtını gösterir. Hakikaten yalancı bir zamanda insanlarla hakikî münasebatta bulunmak adeta delilik değil midir? Boyumuz, başımız dik olarak gezdiğimiz pek nadirdir. Rast geldiğimiz hemen herkes bizden iltifat ve tekâpu ister, keyfine hizmet edilmek ister. Hepsinin bir şöhreti, bir dehası; dinî, yahut insanî bir içtihadı, kuruntusu vardır ki: bunun asla mahiyetini sormağa ondan şüphe etmeğe imkân yoktur, böyle bir şey yaptınız mı refakatiniz altüst olur. Fakat bir dost âkil, ayık bir adamdır, benim câli vasıflarımı değil, bizzat beni gören ve kullanan bir adamdır. Dostum benden tezelzül göstermemi, dilimin dolaşmasını, yahut yüzüme bir maske takmamı istemeden beni kabul ve mahzuz eder. Bunun için bir dost tabiatın adeta muhal zannolunan, fakat vaki ve hakiki adeta mucizekâr bir tezahürüdür. Yapayalnız, tek olan ben; tabiatta mevcudiyetini kendi mevcudiyetim gibi tasdik ve teyit edebileceğim başka hiç bir şey göremeyen ben; şimdi o dostun şahsiyetinde kendi varlığımı bütün eb'adı ve tenevvülerile, bütün hususiyetile başka bir şekle bürünmüş olarak görürüm. Binaenaleyh bir dost tabiatın bir şah-eseri addolunabilir.

Dostluğun diğer unsuru "şefkat„ dir. Biz insanlara her türlü rabıtalarla; kanla, fahri gururla, korku ile, ümit ile, kâr ve menfaat ve şehvetle, nefretle ve takdirle, her türlü şeraitle, hafif ve ağır bağlarla merbut bulunuyoruz. Fakat başkalarında bizi kendisine muhabbetle cezbedecek kadar seciye mevcut olduğuna çok güç inanırız. Başka biri o kadar mes'ut olabilir mi ve biz de o kadar saf ve temiz bulunabilir miyiz ki: ona "şefkat„ arzedebilelim? Bir insan benim için "aziz„, "sevgili„ oldumu artık tali ve bahtiyarlığın gayesine yetiştim demektir. Bu maddenin ruhuna, kalbine dair yazılmış şeylere kitaplarda pek nadir rast geldim; fakat okuduğum şu sözleri burada tahattur ediyorum:

"Hakîkaten kendisinin olduğum adamlara kendimi hafif ve teklifsiz surette arzederim; en sadık ve merbut bulunduğum adamlara hizmet etmeğe en az amade görünürüm...„

Dostluğun gözleri ve belâgati olduğu gibi ayakları da olmasını isterdim. Dostluk göklere uçmadan evvel toprakta sağlam durabilmelidir. İsterdim ki: dostluk nazik bir nebat, bir çiçek olmadan evvel biraz da insan, bir eyi vatandaş olsun.. Muhabbeti bir ticaret metaı yapan vatandaşı azarlarız. O muhabbeti hediyelerin teatisi, faydalı ikrazlar şekline kor; eyi komşuluk eder, hastamızı gelip bekler, cenazemizde bulunur, fakat rabıtanın inceliğini, ulviyetini tamamen gözden uzak tutar. Evet, biz bu adi, zahirî vaziyet içinde hakikî dostluğu, saf şefkati bulamıyoruz, ancak diğer taraftan eğer şair şürini pek ince halete getirir de hayalâtı şairanesini adalet, intizam, sadakat, ve merhamet gibi insanî ve vatandaşlığa mahsus hasiselerle takviye etmemiş olursa onu da affedemeyiz..

Dostluk isminin modaya tabi, adi ve arızi refakatler için kullanılarak tezlil olunmasından nefret ederim, Mülâkat günlerini ancak züppece nümayişler; araba, otomobil safaları ve meyhane ziyafetleri ile tes'it eden ipekli ve lâvantalı dostluğa köylü çocuğunun, saf ve mütevazı bir satıcının refakatini tercih eylerim. Dostluğun gayesi de bir ticaret ise de, bu, ticaret mefhumile en son derecede ve imkân dahilinde birleşebilmiş bir sıtku samimiyetle, şimdiye kadar tecrübe ve tasavvur ettiğimizden daha büyük bir sedakat ve tamamiyetle mümtaz olmalıdır. Dostluğun gayesi. hayatın ve ölümün bütün yollarında, bütün münasebetlerinde yardım ve tesliyedir. Dostluk asude, güzel günlerde, kır eğlencelerinde, zarif hediyelerde vardır; fakat sarp yollar, kuru ekmek, kaza vé belâ, fakirlik ve zulüm günleri için de hazır olmalıdır. Dostluk, zarafet tufanları, dinî heyecanlar esnasında mevcut olabilir; fakat birbirimize olan dostluğumuz insanî hayatın her günkü ihtiyaçlarını ve vazifelerini de tekrim ettirmeli, o her günkü insanî hayatı şecaat, aklu hikmet ve birlik ile de süslemelidir. Bu dostluk sakit, adi mahiyete asla düşmemeli, daima uyanık, yaratıcı olarak usanç veren muttarit işlere can, şevk ve muhakeme vermelidir.

Tam, mükemmel bir dostluk, o kadar nadir, o kadar kıymetli, birbirine o kadar muvafık ve o derece mes'ut şekilde mutabık tabiatlara ihtiyaç gösterir ki: bu dostluğun şeraitini bulabilmeğe ekseriya imkân yoktur. Şair bile birbirine âşık olan iki tarafın hüviyetçe tamamile akran olması lâzım geldiğini söylemiyor mu?.

Bu ateşli kalb dastanını, dostluk işlerini iyi bilen bir takım zevat, dostluğun ikiden fazla kalb arasında taksim edildiği zaman mükemmeliyetini muhafaza edemiyeceğini söylemektedirler. Ben bu kadar sıkı ve kıskanç olmayacağım; bu da belki bir takım zevat kadar yüksek, büyük bir dostluğu henüz hissedememiş olduğumdandır. Ben daha ziyade, birbirlerine muhtelif rabıtalarla merbut ve aralarında âli bir ilim ve anlayış mevcut, erkek, kadın, v. s. benzer bir dostlar dairesi hayal etmekten zevk alırım. Fakat bu "Sade bir dost„ kaidesini, dostane musahabe için çok lâzım addediyorum, o musahabe ki: dostluğun istimali ve dostluktan telezzüz sahasıdır.

Suları fazla şeyler karıştırmamalı. İki dostunuz olur, bunlarla bir çok defalar ayrı ayrı konuştuğunuz zaman büyük lezzetler almışsınızdır. Fakat üçünüz bir yere gelince söyliyecek yeni ve kalpten gelen bir söz bulamazsınız.

İki kişi konuşurken bir kişi dinliyebilir; fakat en derin ve en samimî mahiyette bir musahabeye üç kişi birden karışamaz. İyi, nezaketli bir cemiyette en samimî dostlar bile, yalnız oldukları zamanki gibi birbirlerile konuşamazlar. Böyle sosyetelerde şahıslar hemen benliklerinden ayrılarak mecliste mevcut olanların şuur ve hüvviyetlerine şamil, onlarla müşterek bir içtimaî ruh, içtimaî benlik yaşamağa başlarlar. Dostun dost hakkında taraftarlığı; biraderin hemşire, zevcenin zevç hakkındaki rabıta ve şefkati burada ortaya konulmaz, bilâkis ihfa bile edilir. Orada ancak, nefsine bağlanıp kalmayan, cemiyetin müşterek fikri, zevki üzerinde dolaşabilen zat söz söyler.

Aklı selimin de lûzum gösterdiği işte bu vaziyet büyük, yüksek musahabenin yüksek hürriyetini mahv eder. O büyük musahabeler için iki ruhun birbirini tam ve kat'î surette kucaklaması lâzımdır.

En saf münasebete girişenler başbaşa brakılmış iki kişidir. Fakat başbaşa kalacak bu iki kişiyi tayin edecek olan asıl nokta aradaki incizap, manevî tevafuktur. Manevî irtibatları olmıyanlar birbirine pek az lezzet verebilirler ve her biri diğerinde gizli bir takım kudretler, meziyetler olabileceğini aklına getirmez. Bazan sanki şahıslarda daima bir meziyet imiş ki musahabe, muhaverede büyük kudret sahibi zevattan bahsederiz. Halbuki: musahabe kudret! uçucu, mütehavvil ve nisbi bir şeydir. Bir zat fikir ve belâgat sahibi olmakla dünyalar kadar şöhret kazanır; halbuki: amcasına, yahut biraderzadesine iyi bir kelime söyliyemez. Halbuki: bu zatın sükûnunu ayıplamak, gölgede kalmış bir güneş saatine vakti göstermediğinden dolayı kusur bulmağa benzer. Güneşin zıyası altında bu alet vakti gösterir. O zat ta kendisi gibi düşünenler arasınnda sözlerini pek âlâ bulur.

Dostluk, müşabehet ile ademi müşabehet arasında o kadar vasatî dereceyi arar ki: bu vaziyet her iki tarafı, karşısında mevcut kudret ve teslimiyet ile lâtif lâtif heyecanlandırır. Karşımdaki dostumun tek bîr bakış, tek bir kelime ile hakiki hayatından fazla görünmeğe çalışmasından ise kıyamete kadar dostsuz yalnız kalmağa razıyım. Düşmanlık kadar iltifat ta beni tazyik eder. Dostum tam olduğu gibi görünmekten bir an bile vaz geçmesin! Onun "benim" olmasından duyduğum yegâne meserretin sebebi, "benim„ olmıyanın "benim„ olmasıdır. Merdane bir davakârlık, hiç olmazsa merdane bir mukavemet görmeyi ümit eylediğim yerde hakirane bir teslimiyet görürsem insanın midesi bulanır ve güneşin nuru söner. Dostunuzun aksi sadası, muhakemesiz mukallidi olmaktansa onun böğründe bir tazip dikeni olmak daha iyidir. Yüksek dostluğun lâzıması bu muhakemesiz uysallıktan istiğnadır. Bu yüksek vazifeyi ifa edebilmek için büyük ve ulvî meziyetler ister. "tam bir„ olabilmek için evvelâ "tam iki„ olmak lâzımdır.

Dostluk, hakikatte kendilerini birleştiren derin ayniyet ve müşabehetleri fark etmeden evvel, birbirini tanıyan, birbirinden korkak ve birbirine riayet eden iki geniş ve muazzam ruhun birleşmesi olmalıdır.

Ancak tam civanmert ve ruhen büyük olanlar dostluğa lâyıktır. Onun kanununu bilebilmek için böyle olmak lâzımdır. Dost olacak adamlar büyüklüğün ve iyiliğin bir nev'î iktısat olduğunu daima hissetmelidirler. Tali ve mukadderatlarile oynamakta acele göstermemelidirler. Buna cesaret etmemek lâzımdır. Elmaspareye, teşekkül etmesi için lâzım olan asırları veriniz; ve asla ölmiyecek onların tevellüdünü tesria da çalışmayınız.

(Bitmedi)

Lewis Carroll'un

Yüzüncü Yıldönümü

Peri Masalları Yazan Bir Riyaziyeci

1932 senesinde birçok meşhurların yıl dönümü tes'it ediliyorsa da bunlar arasında İngiliz muharrirlerinden "Lewis Karroll„ hususî bir mevki tutar, çünkü onun şöhreti pek genç okuyucular arasında şayi' olmuştur.

Asıl ismi Charles Dodgson idi. 1832 de dünyaya geldi. 1898 de öldü. Rahip ve riyaziye muallimi idi. Pek mühim eserleri vardır. Fakat halk arasındaki şöhretini Lewis Karroll müstear ismi altında yazdığı peri masallarına borçludur. Küçük çocukları çok sever, onlarla hasbıhal eder, oyunlar oynardı. Bir gün, ahbaplarından birinin Alice isminde, yedi yaşındaki kızını eğlendirmek için uydurduğu masalı bir küçük kitap şeklinde ve *Alice's Adventures in Wonderland* (Alice'in acayip şeyler memleketinde maceraları) serlâvhası altında tabettirdi.

Lewis Carroll

Hikâyenin başlangıcında Alice'in kırda, ablasının kucağına başını dayamış olarak uyukladığını tasvir eder. O sırada çocuk, bir tavşanın yer altındaki deliğine kaçtığını görür ve tâkip eder. Kendini gülünç mahlûklar ile dolu acayip bir âlemde bulur. Kuşlar, kertenkeleler, fareler ve onlardan bile daha tuhaf insanlar arasında dolaşır, dedikodularını dinler, meşhur beyitlere gülünç nazireler söylediklerini işitir. Bunların karşısında sâf ve masumane nın döktüğü yaprakların alnına temas etmesile rüyadan uyanır. Ve muharrir hikâyesini hulâ bir taaccüp izhar etmekle beraber daima ciddiyet ve temkinini muhafaza eder. Nihayet, iskambil kâğıtları tarafından teşkil edilen bir mahkemeye şahit sıfatile celbedilir. Bunların hepsi birden üzerine atılırlarken yaz ruzgârısa eder: "Çocuk rüyasından başka bir şey değildir.„

Gerek tahkiye tarzı, gerek resimlerinin hususiyetinden dolayı bu eser harikulâde bir rağbet kazandı, muhtelif Avrupa lisanlarına tercüme edildi.

Bu muvaffakıyet üzerine buna bir zeyl olmak üzre *Through the Looking - Glass* (Aynanın içinde) ünvanile yazdığı masalda Alice'in salonun ocağı üzerindeki aynada gördüğü odaya bakarken esrarengiz bir âlemin bir köşesi olduğunu tahayyül ettiğini, nihayet oradan içeri girdiğini ve yeniden birçok maceralar geçirdiğini hikâye eder.

Her iki kitap bu gün İngiliz edebiyatı klasikleri sırasına geçmiştir. Bunlara verilen ehemmiyeti anlatmak için şunu zikretmek kâfidir ki şimdi ihtiyar bir kadın olan Alice, muharririn kendi elile yazılmış ve musavver olan nushai asliyeyi kıymettar bir yadigâr olarak saklamış iken bunu, 1928 senesinde, zaruret ilcasile müzayedeye koyunca pek yüksek bir fiatı buldu ve satın alan zat İngiliz milletine hediye olmak üzre bir müzeye tevdi etti.

Seniha Sami

Tavşan Deliğinden aşağı

Alis in Sergüzeştlerinden

LEWİS CARROL dan

— I —

Alis bahçe sırasının üzerinde hemşiresile yan yana oturmaktan ve yapacak hiç bir şeyi olmamaktan usanç getirmeğe başlamıştı. Bir iki defa hemşiresinin okuduğu kitaba şöyle göz gezdirmişti, fakat onda ne resimler ne de mükâlemeler vardı; Alis de "resimleri ve mükâlemeleri olmıyan bir kitap neye yarar?„ diye düşünmüştü.

Sıcak onu uyuşturmuş ve sersemletmiş olduğundan elinden geldiği kadar düşünmeğe çalışıyor, papatyalardan bir kirlanda yapmak zevkinin yerinden kalkmak ve papatyaları toplamak zahmetine değip değmiyeceğini kendi kendine soruyordu; derken kırmızı gözlü bir beyaz tavşan çıka gelerek yanından koşarak geçti.

Bunda pek te şaşılacak bir şey yoktu; hatta Alis tavşanın kendi kendine: "Vay, anam, vay! çok geç kalacağım!„ dediğini işittiği vakit bile bunu pek de acayip bir şey saymamıştı (o sonra olanı biteni zihninde evirip çevirirken aklına geldi ki böyle bir şeye şaşmamalıydı, fakat ilk önce hepsi ona tabiî görünmüştü); şimdi ise tavşan *ceketinin cebinden bir saat çıkarıp* baktıktan sonra acele acele yürümeğe başlayınca Alis yerinden sıçradı, çünkü birdenbire ömründe bir tavşanın ne ceket giydiğini ne de ceket cebinden saat çıkardığını görmemiş olduğu şimşek gibi zihninde çaktı. Artık merakından çatlayacak bir halde tarlanın içinden ve tavşanın arkasından koşmağa başladı, ve tam tavşan çitin altındaki büyük bir tavşan deliğine atlarken ona yetişti.

Bir lâhza sonra Alis te arkasından deliğin içine atlıyordu ve âlemde oradan nasıl çıkabileceğini düşünmemişti.

Tavşan deliği bir müddet tünel gibi dolaşarak uzadı, sonra ansızın batan, çok derin bir kuyu halini aldı, öyle ansızın ki Alis kendisini içine düşmekten tutamadı.

Ya kuyu çok çok derin olmalı, yahut o pek yavaş düşmeli idi, çünkü düşüp aşağıya inerken halini tetkik edebiliyor ve "acaba ne olacağım?„ diye merak etmeğe vakit buluyordu. Evvelâ aşağıya bakmağa ve nereye düşüp gittiğini anlamağa çalıştı; fakat o derece karanlıktı ki hiç bir şey göremedi. Sonra kuyunun yanlarına baktı ve oraların dolaplar ve raflarla dolu olduğunu fark etti. Şurada burada ağaç çivilere asılmış haritalar ve lâvhalarda görüyordu, düşerek yanlarından geçerken rafların birinden bir kavanoz çekip aldı; üstünde "*portakal peltesi*„ diye yazılı idi, fakat talihine, içi boş çıktı. Kavanozu aşağıda birinin kafasına gelir diye korktuğundan elinden fırlalıp atmadı, bunu aşağı inerken kuyunun yanlarındaki dolaplardan birine yerleştiriverdi.

Alis: "Ben böyle bir düşüşten sonra„ diye kendi kendine düşündü, "merdivenlerden yuvarlanmağa ehemmiyet mi veririm! evdekiler benim için ne cesur kız diyecekler. Merdivenden değil ya evin damından bile düşsem sesim çıkmıyacak!„ (bu hiç te hakikatten uzak bir şey görünmüyordu.)

İniyor, iniyor, iniyordu. Bu düşüş hiç bitmeyecek mi idi?

Yüksek sesle: "Merak ediyorum. Acaba kaç mil

aşağı inmişim?„ diye söylendi. "Herhalde arzın merkezine yakın bir yere gelmiş olmalıyım. Durun bakayım, arzın merkezi dört bin mil aşağıda idi, zannederim.„

(Görüyorsunuzya, Alis mektebinde bunun gibi bir çok şeyler öğrenmişti, ve şimdi dinleyecek kimse yokken böyle söylenmesi lüzumsuzdu. Fakat fena bir eksersiz de sayılmazdı.)

Evet, diye devam etti, mesafe aşağı yukarı bir kadardır, şimdi de merak ediyorum, acaba hangi *arz* veya hangi *tul* derecesine geldim?„

(Alisin arz ve tul hakkında en küçük bir fikri bile yoktu, fakat bunların söylemesi çok güzel büyük sözler sayılacağını düşünüyordu.)

Şimdi tekrar başladı: "Merak ediyorum, acaba tam arzın *ortasından mı* düşüp öbür tarafına geçeceğim! Başları aşağı gezen insanların arasına çıkıverirsem ne tuhaf olacak ya! oraları SİMİT *kadın* [*] memleketi zannediyorum.." (Söylediği isim kendi kulağına da yanlış yanlış çarptığından birinin orada bulunup işitmediğine memnundu.)

"... Fakat her halde memleketlerinin neresi olduğunu kendilerinden sormalıyım, değil mi. Lütfen madam, burası Yeni Zellandamı yoksa Avusturalyamı? (ve bunu söylerken reverans yapmağa çalıştı - artık siz tasavvur edin, havada düşerken nasıl reverans yapılabilir! Siz olsanız becerebilirmiydiniz? "Fakat sorarsam benim için buda ne cahil bir küçük kız *imiş* diye düşünmezler mi! Hayır, hayır, sormak asla caiz değil. Belki memleketin ismini bir tarafa yazılı görürüm.„

* * *

İniyor, iniyor, iniyor! Yapacak başka hiç bir şey olmadığından Alis tekrar kendi kendine konuşmağa başladı:

"Dinah beni bu gece çok gözliyecek, zannederim. (Dinah kedisinin ismi idi.) Ümit ederim, çay zamanında onun da süt tabağını unutmazlar. Benim cici Dinah'ım, isterdim ki sen de benimle beraber burada aşağıda, bulunasın: Yalnız korkarım; burada fare yok, fakat bir yarasa tutabilirdin. Yarasa da bilirsin ya tas tamam fareye benzer, fakat acaba kediler yarasa yer mi?„

Burada artık Alis uyuklamağa başlamıştı ve rüyada imiş gibi: Kediler yarasa yer mi? Kediler yarasa yer mi? bazan da yarasalar kedi yer mi? diyordu.

Çünkü, gördüğünüz gibi hiç bir suale cavap veremediğinden sualin tertibi şöyle olmuş. böyle olmuş onun için müsavi idi. Şimdi tamamile içi geçmişti ve rüyasında Dinah ile kol kola geziyor, ona candan, yürekten soruyordu: Doğru söyle Dinah'cığım, hiç senin bir yarasa yediğin olmuş mudur?

Derken, Pat! Pat! bir yığın kuru ot ve sap üzerine gelmişti ,düşüş te nihayete ermişti.

* * *

Alis'in hiç bir yeri acımamıştı, lâhzada ayağa fırladı, yukarıya baktı, fakat ortalık karanlıktı. Önünde başka bir uzun geçit vardı. Beyaz tavşan hâlâgözden kaybolmamış, onun içine doğru acele acele yürüyordu. Kaybedilecek bir dakika yoktu, Alis rüzgâr gibi öne atıldı ve tam bir köşeyi dönerken tavşanın: "Vay benim köse sakalım, ne kadar geç kaldım!„ dediğini işitebildi. Alis köşeyi döndüğü zaman onun arkasında ve yakınında idi. Fakat tavşan artık görünmez oldu. Alis şimdi uzun, alçak ve tavandan sarkan bir sıra lâmba ile aydınlatılmış bir divanhane içinde bulunuyordu.

Sofanın her yanında kapılar vardı, fakat hepsi kilitliydi. Alis çepeçevre sofanın dört yanını dolaşarak birer birer kapıları tecrübe ettikten sonra orta yerde gezinerek bir daha oradan nasıl çıkacağını düşünmeğe başladı.

Ansızın üç ayaklı, som camdan küçük bir yuvarlak masanın önünde bulundu; bunun üstünde küçük bir altın anahtardan başka birşey yoktu ve Alis hemen bunun sofadaki kapılardan birinin anahtarı olacağını düşündü; fakat heyhat! bütün tecrübelerinde ya kilitler fazla büyük, ya anahtar fazla küçük geliyordu, hiç birini açmak mümkün olmuyordu. Ancak sofanın her yanını ikinci defa yoklarken birincisinde farkına varmamış olduğu alçak bir perdenin önünde bulundu. Bu perdenin arkasında yarım metre kadar yükseklikte küçük bir kapı vardı. Küçük altın anahtarı bunun kilidinde tecrübe etti ve büyük bir sevinçle uygun geldiğini gördü.

Alis kapıyı açtı ve buradan bir fare deliği kadar bir dehlize çıkıldığını gördü. Yere çömeldi; dehliz

[Devamı 67 inci sahifede]

[*] Semti - kadem demek istiyordu.

Şiirler

SEHERDE KÖYÜM

Ufuklar bürünürken kızıl renkli tüllere,
İnci gibi jaleler dökülür al güllere.
Yamaçları kaplarken koyu renkli gölgeler.
Rüzgâr hayat bağışlar nazenin sünbüllere.

O şeffaf nilüferler sularda hep ağlamış;
Ovaların bağrını aşk ateşi dağlamış..
Karşıdaki evlerin tüterken ocakları,
Uzakta sıra dağlar sarı tüller bağlamış.

Yılankavi yolları yüzü şen kızlar süsler,
Yolda köy yıldızları görünür birer birer,
Soğuk sular içerken sürüler Akpınardan,
Bir çoban kavalile şen türküler heceler...

Ahmet Hilmi

"Akşam„

Doğuyordu tepelerde gül destesi kardan,
Suların gür sesi indi dağlardaki yardan.
Sisler kaçıyorken esecek fırtınalardan,
Geçti sürüler su içip "Zerdali Pınar" dan.

Yollara bir dem gecenin hür bestesi indi;
Çal dertli çoban gönlümüzün hasreti dindi.
Kararan dağlara artık çan sesleri sindi,
Geçti sürüler su içip "Zerdali pınar„ dan.

Ufkum çok uzun, engin gibi mavi, çöller gibi aktır.
Benden o güzel saçlı gülüm, pek çok uzaktır.
Göğsüm yine bir an boşanıp hıçkıracaktır.
Geçti sürüler su içip "Zerdali pınar„ dan.

Kalbini bilsem bana gurbet setmi çekerdi,
Elbet bilecektir bir gün uğrundaki derdi.
Artık geceler hasretini ufkuma serdi.
Geçti sürüler su içip "Zerdali Pınar„ dan.

Bedi Şahap

Bahtımın dizleride

Her şiirimde kimsesiz bir mezar hüznü vardır
Bu mezar ki maziden kalan son yadigârdır.

Bilirsin ki sevincim bir şu'ledir, üflense
Onu ümidim gibi eritir karanlıklar..
Bir gün neş'em çoğalsa, ıztırabım tükense,
O gün mesttir neş'eden şiirim de gönlüm kadar.

Dizlerinin dibinde ağlarken böyle mahzun,
Neden dertli başımı okşayarak diyorsun?
Bir günlük ömrü olan o yakuttan mısralar
Şairleri saçı ak, benzi sararmış yapar.

Esat Demiray

Yıldızların Şarkısı

Onlar, önce semada birer damla yaştılar,
Sonra engin bir sesle, ağlaşlılar, taşt lar,
Bu hüzünden ruhuma süzülürken bir yudum,
Uzak gök ölkesinden, ahenkli sesler duydum.

"Ey şîrine hulyadan bir beste uman şair,
"Şarkımızda sır yok mu dilediğine dair?
"Bir vahdetiz, şirimiz lâhutî bir bestedir;
"Aradığın büyük sır, bu ilâhî sestedir.

Ru'ya semalarında açan çiçeğiz bizler.
"Biz olmasak hiçliği, hangi varlıklar gizler?
"Hangi ulvî his sana bir benlik duyuracak?
"Daracık dimağında, şüphenin sarhoşluğu,
"Bir müphem hakikati uyutmaktadır ancak,
"Bırak, biz dolduralım ruhundaki boşluğu!"

E. T.

Marmara

Denizlerin mavi boncuğu,
Yavru deniz..
Sedefli kıyıları petiküllü bir beniz,
Suları sevgile yanan Marmara..
Dalgaların atlası işler kayalara.
Martiler çırpınır sularında, beyaz martiler,
Esatir sende doğdu, sende yatar.

* * *

Seni boğmaz ak saçlı, siyah saçlı denizler,
Koynunda güneş bir cenneti gizler..
Uzansın bırak bir boğazdan bir boğaza elin,
Ey sırma saçlı gelin!
Bir yanında Bosfor altın bir hale,
Bir yanında yeşil çanak kale!

Fenerbahçe

M. S.

MiRALAY CHABERT

Honnoré de Balzac tan: [44 üncü nushadan devam] *YAŞAR NABİ*

Boucard:

— Ah bu Simonnin muzibi, dedi. Haydi, çifte pençeli atlarını hazırla ve İnvalides meydanını boyla·

— *Ve mezkûr iradenin tefsirini burada madam lâ Vikontes dè Grandieu lehine tayin ettiğimiz geniş "Légion d'honneur,, kalemi mahsus müdüriyetinin nahak iddialarını iskât edeceklerdir.*

— Nasıl! dedi başkâtip, demek iş hususunda istidalar hazırlamaya yelteniyorsunuz hal Légion d'honneur aleyhine Vikontes de Grandlieu, idarehane hesabına bir iş, götürü pazarlıkla yapılacak bir iş midir? Ah! Ne enayilik! Kağıtlarınızı ve müsveddenizi bir kenara koyun, bunları Hospices e mukabil Navarreins meselesi için saklayınız.

Vakit geç, *olduğundan, geldiğinden* lerle bir arzuhalcik yazıvereyim, ve Adliye sarayına da kendim gideceğim.

Bu sahne gençlik devirlerini düşünürken, sonraları insana "Güzel günlerdil„ dedirten binbir zevkten birini temsil eder.

Gece saat bire doğru, miralay Chabert olmak iddiasında bulunan adam Seine Vilâyeti bidayet mahkemesi yanında dava işleri idarehanesi sahibi M. Derville in kapısını çaldı. Kapıcı cevaben M. Derville in daha gelmemiş olduğunu bildirdi. İhtiyar adam randevu aldığını anlattı ve gençliğine rağmen Adliye sarayının en kuvvetli simalarından biri olduğu söylenen bu meşhur hukukçunun evine girdi. Zili çaldıktan sonra çekingen ziyaretçi, başkâtibi, patronunun yemek odasında, ertesi güne ait işlerin müteaddit dosyalarını masa üzerinde muntazaman tasnif etmekle meşgul görünce az hayret etmedi. Hayreti ondan az olmayan memur miralayı selâmladı ve oturmasını rica etti. Davacı oturdu.

İhtiyar adam tebessüm etmeye çalışan serveti mahvolmuş bir adamın sahte neş'esile:

— Doğrusu Mösyö, dedi, dün bir istişare için bu kadar geç bir vakti tayin ettiğiniz zaman istihza ettiğinizi zannetmiştim.

Başkâtip işine devam ederek cevap verdi.

— Memurlar hem şaka ediyorlar hem de hakikati söylüyorlardı. M. Derville davalarını tetkik, onların çarelerini hulâsa, takibatını tanzim, müdafaalarını hazırlamak için bu saati intihap etmiştir. Harikulâde zekâsı iyi fikirlerin husulü için lâzım gelen sükûn ve sessizliğe nail olduğu bu zamanlarda, daha serbesttir. Siz, bu işe gireliden beri, patronla böyle geç bir saatte istişarede bulunacak üçüncü zatsınız. Eve geldikten sonra, patron her işi münakaşa edecek, hepsini okuyacak, iş başında belki dört beş saat geçirecektir. Sabahleyin, saat ondan ikiye kadar müşterilerini dinler, sonra günün mütebaki zamanını randevularına hasreder. Akşam, münasebetlerini idame için sosyete hayatına iştirâk eder. Demek ki davalarını tamik etmek, kanunları karıştırmak ve muharebe plânlarını hazırlamak için ancak gece kalıyor. Bir tek davayı kaybetmek istemez, mesleğine âşıktır. Meslektaşları gibi gelişi güzel her işi üzerine almaz. İşte büyük bir faaliyetle dolu hayatı böyle geçer. Onun için de çok para kazanır.

Bu izahatı dinledikten sonra, ihtiyar sakit kaldı, ve acayip yüzü o kadar zekâdan mahrum bir mana aldı ki, memur, bir defa baktıktan sonra, artık onunla meşgul olmadı.

Biraz sonra Derville girdi, üzerinde bir balo elbisesi vardı; başkâtibi ona kapıyı açtı, ve dosyaları tanzime devam etti. Genç adam alaca karanlıkta kendisini bekliyen garip müşteriyi görünce bir an hayret içinde kaldı. Miralay Chabert ancak Godeschal'in arkadaşlarını götürmek istediği Curtiusun salonundaki balmumundan bir yüzün kalabileceği kadar tam bir surette hareketsizdi. Bu hareketsizlik belki hayreti mucip olmazdı, eğer şahsen heyeti umumiyesinin irae ettiği fevkattabiî manzarayla itmam edilmiş olmasaydı. İhtiyar asker kuru ve zayıftı! Düz perukasının saçları altında bilihtiyar saklanmış olan alnı kendisine esrarengiz bir hal veriyordu. Gözleri şeffaf bir lekeyle örtülü gibiydi, mavimtrak şuleleri mumların ışığında parlayan kirli sedef sanırdınız. Soluk, kurşuni, (ve bu bayağı teşbihi kullanmak caizse) bıçak namlusu şeklindeki yüzü ölüye benziyordu. Boyun siyah ipekten kötü bir kravatla sıkılmıştı. Karanlık bu paçavranın çizdiği kahve rengi çizgiden itibaren vücudu o kadar iyi saklıyordu ki muhayyilesi geniş bir hayalet veya Rembrandtın çerçevesiz bir portresi zannedilebilirdi. İhtiyarın başını örten şapkanın kenarları yüzün üst kısmına siyah bir hat resmediyordu. Tabiî olmasına rağmen bu acayip aks, bir tezat şiddetile, cenazemsi yüzün beyaz kırışıklarını, soğuk kıvrımlarını, renksiz manasını daha iyi tebaruz ettiriyordu.

Nihayet, vücuttaki tam hareketsizlik, bakışlardaki tam hararetsizlik bir hazin bunaklık ifadesile, ahmaklığı temyiz eden alçaltıcı alâimle birleşerek bu çehreden hiç bir beşerî kelimenin ifade edemiyeceği bilmem nasıl meşum bir şey yapıyordu. Lâkin müdekkik bir insan ve bilhassa bir dava idarehanesi müdürü, bu mahvolmuş adamda başkaca derin bir ıztırabın eserlerini, semadan güzl bir mermer üstüne düşen su damlalarının zamanla onu tahrip etmesi gibi bu yüzü kabalaştırmış olan bir sefaletin izlerini bulurdu. Bir doktor, bir müellif, bir adliyeci en küçük meziyeti ressamların litograf taşları üstüne arkadaşlarile konuşurken, çizerek eğlendikleri fantezilere benzemek olan bu ulvî korkunçluk manzarası karşısında bütün bir facia tahayyül ederdi.

Ev sahibini görünce, meçhul adam; karanlık ve sükûn içinde, beklenmiyen bir gürültü, müsmir bir tahayyülden çevirdiği zaman, şairleri sarsan takallusî bir hareketle titredi. İhtiyar adam derhal başını açtı ve genç adamı selâmlamak için ayağa kalktı; şapkasının içindeki meşin muhakkak pek yağlıydı ki kendisi farkına varmadan perukası şapkasına yapışık kaldı ve tepeden başlıyarak sağ gözde biten ve boylu boyunca büyük bir çıkıntı vücuda getirerek başı ikiye ayıran bir yara iziyle müthiş bir surette sakatlanmış kafatasını çırılçıplak meydana çıkardı. Bu yarılmış kafanın manzarası o kadar korkunçtu ki zavallı adamın yarasını saklamak için taktığı kirli perukanın bu ani kaldırılışı iki kanun adamına hiç gülmek arzusu vermedi. Bu yara manzarasının insanda uyandırdığı ilk düşünce şuydu: —Akıl buradan kaçmış.

—Bu adam miralay Chabert değilse muhakkak tam bir asker olmalı, diye düşündü Boucard.

— Mösyö,dedi,Derville, kiminle müşerref oluyorum?

— Miralay Chabert.

— Hangisi ?

—Eylau'da ölen. diye ihtiyar cevap verdi.

Bu garip cümleyi işitince patron ve memuru "Bu bir delidir.„ manasına gelen bir nazarla bakıştılar.

— Mösyö, dedi Miralay, vaziyetimin sırrını yalnız size tevdi etmek isterdim.

Dikkate değer bir şey, dava idarehaneleri sahiplerine has cesaret ve pervasızlıkla, ya pek çok insan kabul etmek itiyadı veya kanunların kendilerine bahş ettiği himaye, yahut ta vazifelerine itimat eseri olarak doktorlar ve rahipler gibi onlar da hiç bir şeyden korkmadan her yere girerler. Derville Boucard'a işaret etti, beriki dışarı çıktı.

— Mösyö, dedi Derville, gündüzün vaktim için pek hasis değilim, fakat gece yarısında dakikalar benim için kıymetlidir. Bu sebepten kısaca ve hulasaten anlatınız, sadet haricine çıkmıyarak doğrudan doğruya mevzua giriniz. Lüzum gördüğüm izahatı kendim size sorarım, söyleyiniz.

Garip müşterisini oturttuktan sonra, genç adam, kendisi de masa başına oturdu, lâkin müteveffa miralayın sözlerini dikkatle dinlerken aynı zamanda dosyalarını karıştırdı.

— Mösyö, dedi, merhum. Eylau'da bir süvari alayına kumanda ettiğim belki malûmunuzdur, Murat'nın yaptığı ve zaferin kazanılmasını kat'ileştiren anî taarruzun muvaffakiyetle neticelenmesinde benim de büyük hissem vardı. Maalesef ölümüm *Zaferler ve Fütuhat*ta bütün tafsilâtile hikâye edilmiş tarihî bir vak'adır. Biz Rusların üç hattını yardık, fakat onlar yeniden birleşerek bizi aksi istikamette tekrar hatları yarmağa mecbur ettiler. Rusları perişan ettikten sonra, İmperatora doğru gelirken, düşmanın bir ağır süvari kıt'asına tesadüf ettim. Bu inatçıların üzerine atıldım, İki Rus zabiti, iki hakikî dev, beraberce bana saldırdılar. Onlardan biri başıma bir kılıç darbesi indirdi ve bu darbe siyah ipekli takkeme varıncıya kadar hepsini yardı ve kafamda derin bir yara açtı. Attan düştüm, Murat imdadıma yetişti, o ve bütün kıt'ası, bin beşyüz adam, azsa kusura bakmayın, üzerimden geçtiler. Ölümüm İmperatora haber verildi, ihtiyatkârlık göstererek (patron beni biraz severdi) bu şedit hücumu borçlu olduğu adamı kurtarmak ihtimali olup olmadığını öğrenmek istedi. Beni teşhis edip seyyar hastahaneye nakletmek için iki cerrah gönderdi ve onlara, cok işi olduğundan, belki kaytsız bir edayla dedi ki : Gidin. Görün bakalım, zavallı Chabert'im tesadüfen hâla yaşıyor mu ? Beni iki alay atlarının ayakları altında çiğnenmiş gören bu haylaz herifler hiç şüphesiz nabzımı muayene lûzumunu bile hissetmediler ve hakikaten ölmüş olduğumu söylediler. Ölümüm hakkındaki ilmühaber demek ki askerî talimatların tespit ettiği usuller veçhile tanzim edildi.

Müşterisinin tam bir vuzuhla meramını ifade ettiğini ve garip olmasına rağmen pek inanılacak vakalar anlattığını gören genç adam dosyalarını bıraktı, sol dirseğini masa üzerine dayadı, başını avucuna aldı ve miralaya dikkatle baktı; sözünü keserek ona :

— Biliyor musunuz Mösyö. dedi, ben miralay Chabertten dul kalan kontes Ferraud'nun avukatıyım ?

— Karımın! Evet mösyö, onun içln değil midir ki hepsi beni bir deli sanan hukukçulara yaptığım yüzlerce semeresiz müracaattan sonra gelip sizi görmeğe karar verdim. Size felâketlerimden daha sonra bahsedeceğim. Müsaade edin de evvelâ size vak'aları tespit edeyim, daha doğrusu ne suretle vukua geldiklerinden

(Bitmedi)

Saç Modası

Moda kelimesi kadar yanlış telakki edilen az kelime vardır. Yakışıp yakışmadığına bakmadan, körkörüne "moda„ yı takip ediyorum zehabına düşen yüzlerce kadını görüp te "moda„ nın aleyhinde bulunmamak elden gelmiyor.

Fakat "moda„ hakikatte kat'î kaideler ve şekiller vazetmez. Umumî cereyanı, esaslı hatları gösterir, bunların tatbik cihetini her kadının kendi hususiyetine, kendi zevkine bırakır. Hakkile "şık„ bir kadın demek modanın vazettiği esaslı hatlardan ayrılmadan kendisine en yakışan şekli keşf ve tatbik eden kadın demektir.

Meselâ, bu seneki saç modasını alalım:

Umumî kaide olarak saç modası bu sene şöyle hülâsa edilebilir:

Saç boyları enseyi meydanda bırakacak kadar kısa olacak ve başın arka kavsini sıkı sıkı takip eden bir hat teşkil edecek.

Yani, geçen sene görduğümüz omuzlara kadar uzun ve serbest sallanan saçları bu sene daha az göreceğiz. Uzun saç genç kızlara çok yakışmakla beraber yirmisini aşan kadınların sinnini pek insafsızca meydana çıkarıyordu.

Şimdi yukarıda söylediğimiz umumî kaideyi her kadın kendisine göre değiştirip tatbik ediyor:

Saçı fazla gür olanlar "başın kavsini sıkı sıkı takip eden hattı„ temin için saçlarını mahir berberlere yer yer içten kırptırıyorlar.

Çok uzun boylu ve çok uzun boyunlu olanlar saçlarını biraz uzun tutup enselerinin üstüne yayvan bir 8 şeklinde topluyorlar.

Kendilerine uzun saçı yakıştıranlar, yüksek hattı temin için saçlarını önden arkaya doğru, kulak uçlarını meydanda bırakarak topulyorlar. Kimisi de arkadan bir yana doğru toplayıp bir kulağın üstünde tutturuyor.

Bukleler, kâküller yüzü yumuşak hatlarla çerçevelemeğe hizmet eden yardımcılar olarak birçok kadınlar tarafından muvaffakıyetle kullanılıyor.

Saçın ayrılma tarzı da tecrübelerle çehreye uydurulmalı: Uzun çehrelilere saçı ortadan ayırmak yakışıyor. Yandan ayrılan saçlar daha çok görülüyor, fakat daha yukardan veya daha aşağıdan ayırarak çehrenin hususiyetini meydana çıkarmak kabil oluyor. Hatta bazı kimseler saçlarını çaprazlama ayırıp yakışan bir kuvafür meydana çıkarabiliyorlar.

Görülüyor ki "Saç modası„ şöyledir veya böyledir diyerek gülünç şekillere girmek değil, esaslı ve şuurlu tecrübelerle modanın gösterdiği umumî hattın haricine çıkmadan bir saç şekli bulmak lâzımdır.

MEVSİM MODALARI

Bu modeller Parisin en büyük sanatkârları elinden çıkmıştır.

Verdiğimiz mevsim modalarını iki milyondan fazla nusha basan Good Housekeeping ve Pickorial Review mecmuaları için Paris'in en san'atkâr desinatörleri tarafından hazırlanmıştır. Aldığımız müsaade üzerine *Muhit*'in hanım okuyucularına takdim ediyoruz...

Mevsim, ağustosla beraber, sıcakların en şiddetli günlerine giriyor. Bu sebeple markizet, basma glbi hafif ve serin tutan kumaşlar ve ketenler ipeklilere tercih olunur. Keselere de daha uygundur.

PATRONLARIMIZ

Bu sayıdan itibaren patronlarımızı çoğaltıyoruz: Verdiğimiz modellerden hangisi beğenilirse patronunu takdim edebiliriz. Aldığımız mektuplarda bize bu suretle hareket ettiğimizden dolayı teşekkür ediliyor. Evvelden tek bir patron kestirip mecmuaya leffediyorduk, tabiî okuyucularımızın pek az işine yarıyordu. Fakat şimdi: ***Her modelin patronunu veriyoruz.***

Her hanım okuyucumuzun işine gelen de budur. Buna mukabil okuyucu hanımın tahammül edeceği külfet 1 veya 2 kuruşluk pullu bir zarf içinde istediği patronun numrosunu işaret edeceği kuponu bize göndermekten ibarettir.

Verdiğimiz Modeller :

1) Kumlu, benekli ipeklilerden ve margitzetlerden yapılır. İpekliler ensiz olan kumaşlardan 3 metre ve 45 santimetre beyaz gar-

5

nitür lâzımdır. Yünlü ensiz olan kumaşlardan bir boy, bir kol kâfidir. Beyaz garnitürden ayrı alınacak.

2) İnce emprime kumaşlardan, markizetten ve basmalardan yapılır. Orta bedenlere 4 metre 60 santimetre lâzımdır.

3) Verev yollu kumaşlardan, filafil ve tisörlerden yapılır. 1 metre ende kumaşlardan 4 metreden çıkar.

4) Akşam tuvaleti. Krep saten, krep birmandan yapılır. Orta boylu, orta bedenli kimseler için (100 santim endeki kumaşlardan) 4 metre lâzımdır.

5) İçinden çıkma bluzlu, şık bir elbise. Birmandan, ketenden, tisörden yapılır. Bluzu organtin ve ipekli olabilir. 2-60 metre kumaş, bluz için de 120 santim lâzımdır.

6) Emprime kumaşlardan ve basmalardan yapılır. Orta beden ve orta boylar için 3-40 metre kâfidir.

7) Verev boylu, ince ve düşük olmak şartile,

6

7

8

her cins kumaştan yapılır. Orta bedenlere 3 metreden çıkar.

8) Emprime, margizet ve basmadan olur. Orta bedenlere 4 metre lâzımdır.

9) Puvanlı kumaş ve basmalardan, margizetlerden yapılır. Yakasında ve kollarında düz renkte pliseler vardır. 3.5 metreden çıkar. Pliselerdeki için 35 santimetre kâfidir.

10) Beyaz keten, sadakor ve birmandan yapılır. 100 santim enindeki kumaştan 3 metre kâfidir. Ensiz kumaştan 4 metre, enlisinden 2.60 lâzımdır. Yakası puvanlı bir kumaştan yapılırsa pek zarif bir elbise olur. Yakasına 30 santim kâfidir.

11) Kreplerden, margizet ve basmalardan yapılır. 190 santim enindeki kumaşlardan orta bedenlere 4 metre lâzımdır.

12) İki renkten çok zarif çocuk elbisesi. 2.40 tan çıkar (boyu bir kırk olmak şartile). Beyaz satenden, öteki renkten de 140 santim alınmalıdır.

Metod Dersleri

Birinci Ders

NESİBE
Vezneciler; Türk kadınları
Biçki ve Dikiş Mektebi Müdürü

Beden dersimizi biri arka diğeri ön olmak üzere iki kısma ayırıyoruz, bu usul ile, patron çıkarmıya ihtiyaç görülmeden, şekilde işaret edilen ölçü üzerine beden arkasını çizmeğe başlıyalım:

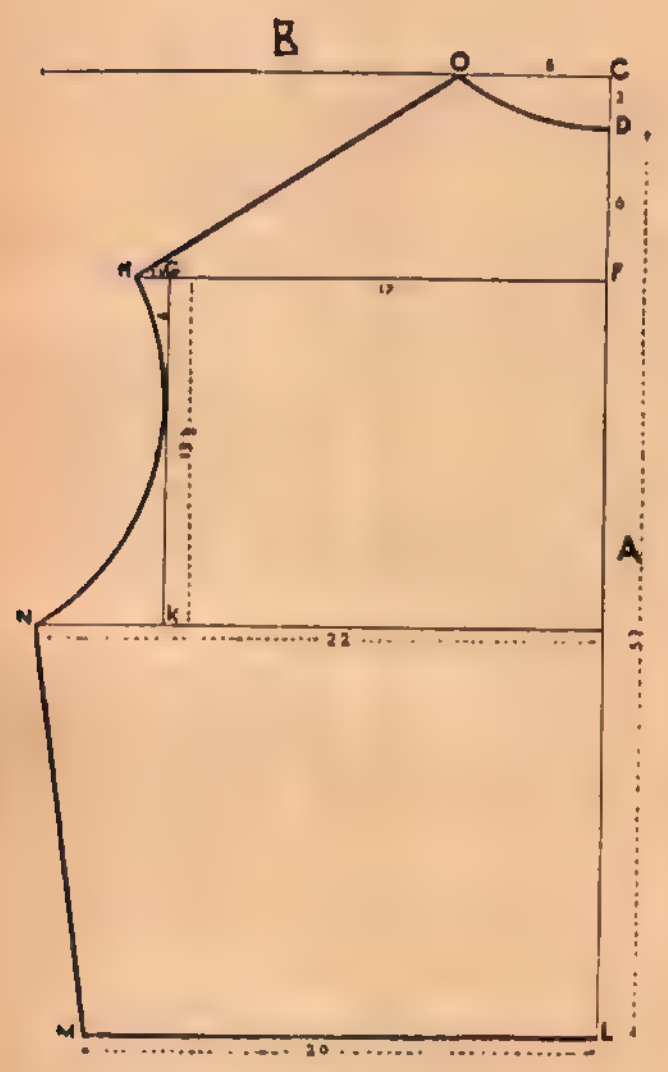

Şekilde gördüğümüz gibi evvelâ, aralarında bir zaviyei kaime teşkil etmek üzere birbirine amut A, B hatlarını çizeriz. A hattı üzerinde C noktasından iki santim mesafede bir nokta alır ve bu noktadan B hattına doğru, 48 santim bedenin altıda birinden iki santim noksan (yani 6 santim) olarak nısıf arka yakayı münhanî bir hat ile oyarız. D noktasından, tabii omuz düşüklüğünü gösteren altı santimlik F noktasını buluruz. Bu noktadan A hattına amut olarak bir hat çizeriz. Bu hat üzerinde nısıf arka ölçüsü olan 17 santimi gösteren G noktasını alırız. Bu noktadan bir buçuk santim mesafene H noktasından, B hattı üzerinde O noktasına bir hat çizeriz. [Omuz düşüklüğünü tayin eden bu mühim ölçü her bedende değişir. Meselâ düşük omuzlu bedenlerde bu ölçü 7-8 santim olduğu gibi, kalkık omuzlu bedenlerde 4-5 santim olur. 6 santim ölçü tabiî bir omuz düşüklüğüdür.]

G nokrasından GF hattına amut olarak bir hat çizeriz. Bu hat üzerinde koltuk derinliğini bulmak için bedenin dörtte birine bir buçuk santim ilâve ederek 13,5 santim uzunluğunda K noktasını alırız. Bu noktadan A hattına amut beden hattını çizeriz. Bu hattın üzerinde 48 bedenin nısfından iki santim noksan olan 22 santimi buluruz. 37 santim bel boyu ölçüsünü D noktasından itibaren A hattı üzerinde ölçer ve bulduğumnz L noktasından A hattına amut olarek bel hattını çizeriz. Bu hattın üzerinde bel genişliği olan 36 santimin nısfına iki santim ilâve ederek (yani 20 santim olarak), M noktasını alır; bu noktayı N noktasile birleştiririz. Arka koltuk oygusunu omuz noktasından aşağıya çizdiğimiz GK hattının üzerinde 48 bedenin dörtte birinin nısfı olan altı santimi bulur ve bu noktaya temas ettirerek H noktasından N noktasına kacar oyarız. [İkinci dersimiz ön parçadır.]

Hem yemek... Hem ilâç!

Hasan Zeytin Yağıdır

Halis ve saftır. *Kum, taş, böbrek, safra, sarılık ve kara ciğer hastalıklariyle zayıflığa karşı en kuvvetli* ilâçtır. Nefis ve şerbet gibi tatlıdır. Salatada, mayonezde, yemeklerde, hatta tatlılarda, pilâvlarda bile kullanabilirsiniz. Bilhassa mîde rahatsızlığı çekenler yemeklerde yalnız Hasan zeytin yağını istimal eylemelidir. Londra, Roma ve Fransada en büyük mükâfat kazandığı resmen musaddaktır.

Yavrunuzun güraüz olmasını istemezmisiniz?

Hasan Kuvvet Şurubu

İçiriniz. Bu şurup, büyük küçük yaşayan her insan için hayat, sıhhat ve kuvvettir. Kansızlık, romatizma, verem, kemik ve göğüs, damar, ademi - îktidar, sinir hastalıklarına karşı koyduğunu bütün DOKTORLAR tasdik ederler.

Hasan Ecza Deposu

Sıhhat ve hayatın yegâne ilânı

Dantos

Hasan Diş Macunudur!

Dişlere ebedi hayat verir, inci gibi beyazlatır, çürümekten korur. Diş etlerini kuvvetlendirir. Diş ağrı ve nezlelerine, ağızdan gelecek her hastalıklara mani olur. DANTOS diş macunu yalnız memleketimizde değil, Avrupada da şöhret almıştır. Altın madalya, nişan, takdirnameler birinciliğini isbat eder. HASAN ECZA DEPOSU nda yirmi kuruşa satılır. Her yerden Dantos Hasan diş macunu isteyiniz.

Şeker hastalıklarına mahsus

Hasan Gluten Mamulâtı

Hasan gluten ekmeği, bademli Hasan gluten ekmeği, Hasan gluten gevrekleri, Hasan gluten makarna ve şehriyeleriyle unu ve Hasan diyabetik çıkolatasını bilcümle gluten mustahzaratına tercih eylemeniz lâzımdır. Çünkü Hasan gluten mamulâtı yerli ve saf unlarla yapılmış ve Etıbba kongresinin kabul eylediği formülde istihzar edilmiş olup etıbbayı muktedire ve meşhurenin takdiratını ve yüzde 60-80 miktarında saf gluteni havi olduğu kimyagerlerin raporları ile sabittir.

Tavşan deliğinden aşağı

—67 inci sahifeden devam—

boyunca baktı, ucunda ömründe o derece güzelini görmediği bir bahçe, bahçelerin en güzeli vardı.

Şimdi karanlık dehlizden çıkmak o güzelim bahçenin çiçekleri arasında serin havuzların etrafında gezmeği ne kadar arzu ediyordu. Fakat o dar dehlizin ucundaki delikten kafası bile geçemiyordu.

"Haydi başım geçsin, diye düşündü. Omuzlarım geçmedikten sonra ne faide?. Ah, mümkün olsaydı da bir dürbün gibi uzanıp kapanabilseydim! "

Hem neden mümkün olmasın? Şu son saatlerde öyle acayip şeyler olmuştu ki Alis artık hiç bir şey için "bu olamaz„ diyemiyordu.

Küçük kapının önünde beklemek ona faydasız göründü; buradan tekrar küçük masaya geldi, orada ikinci bir anahtar yahut da insanların dürbün gibi açılıp kapanmasını öğreten bir kitap bulacağını ümit ediyordu. Bu sefer masanın üzerinde bir küçük şişe buldu, "Bu muhakkak demin yoktu„ diye düşündü. Şişenin boğazına bir kâğıt bağlanmıştı, kâğıdın üstünde matbu iri harflerle ve güzelce "BENİ İÇ„ diye yazılmıştı.

"BENİ İÇ„ demek çok kolaydı, fakat akıllı Alis, bunda hiç acele etmedi, kendi kendine: "Hayır, evvelâ bakmalıyım. Üstünde *Zehir* diye yazılı mı değil mi? anlamalıyım„ dedi. Çünkü büyüklerinin verdiği öğütleri dinlemedikleri için ateşte yanıp gitmiş, kurda kuşa kendini kaptırıp yedirmiş ve başlarına daha bunun gibi hoşa gitmez şeyler gelmiş çocuklar hakkında bir çok güzel hikâyeler okumuştu. Şimdi bu öğütler hep hatırına geliyordu. Kendisine: Ateşte kızarmış bir maşaya dokunursan elin yanar, yahut, parmağını derin kesersen kanar, denmişti. Hele şu nasihati hiç unutmamıştı: Üstünde *Zehir* diye yazılı bir şişeden çokça içersen mutlaka er geç pişman olursun!.

Fakat şimdi bu şişenin üstünde *Zehir* diye yazılı değildi, Alis te ondan tatmağa karar verdi; tadını çok beğendi, (onda hakikaten üzümlü çörek, mahallebi, ananas, kızartılmış hindi, tereyağlı sıcak ekmek, tereyağlı karamel lezzet ve kokusu vardı); onu çabucak bitiriverdi.

***

Ne tuhaf bir his! dedi Alis. Ben bir dürbün gibi açılıp kapanabileceğim galiba!„

Hakikaten de böyle olmuştu. O şimdi ancak on parmak boyunda kalmıştı, ve şimdi tastamam o küçücük kapıdan güzel bahçeye geçebilecek bir hacimde olduğunu düşünerek yüzü sevincinden parlıyordu. Bununla beraber, evvelâ birkaç dakika bekliyerek vücudunun böyle (yıkanmış yünlü kumaş gibi) çekmekte nereye kadar devem edeceğini anlamak istedi. Bu fikir üzerine biraz sinirlenmişti. "Çünkü, bilirsiniz, bu çekmek devam ederse ben bir mum gibi büsbütün tükenebilirim de.„ diye düşünmüştü, "o zaman ben neye benzerim acaba?„ ve sönünciye kadar tükenen bir mumun alevi neye benziyebileceğini düşünmeye çalıştı, çünkü ömründe böyle bir şey görmüş olduğunu hatırlamıyordu.

Az sonra, artık başka bir şey olmadığını görerek hemen bahçeye gitmeğe karar verdi. Fakat zavallı Alis için ne acınacak şey! Kapıya geldiği zaman küçük altın anahtarı unutmuş olduğunu gördü, onu aramak üzre tekrar masanın yanına geldiği zaman ise ona yetişemediğini anladı. Anahtarı masanın camı arasından pek güzel görebiliyordu. yetişmek için masanın ayaklarından birine tırmanmağa çabaladı. Fakat kabil mi? Cam bul Buzdan daha kaypak! Çalışa çabalıya yorulup bitkin bir hale gelince zavallı küçük oturup ağladı.

Sonra, kendi kendine kızarak, sert sert: "Kalk oradan bakayım, böyle ağlamak faide vermez, dedi. Sana söylüyorum, hemen ağlamayı kes!„

O, umumiyetle kendine çok eyi nasihatler verirdi, (fakat onları pek az tutardı,) hatta bazan kendi kendisini öyle acı acı azarlardı ki, gözlerinden yaş gelirdi; bir gün kendi kendine oynadığı bir kroket oyununda kendine hile yaptığı için kendi kulaklarını çektiğini hatırladı, çünkü bu garip çocuk kendini iki ayrı kişi farzetmeği çok severdi.

Şimdi betbaht Alis düşünüyordu: "İki kişi olmak nerede, adam akıllı bir kişi bile sayılamam!„

Derken gözü masanın altında duran bir cam kutuya ilişti, onu açtı, içinde bir çörek buldu, üstünde üzüm tanelerile güzel güzel BENİ YE diye yazılı idi. Alis

"Âlâ, bunu da yiyelim, bakalım ne çıkacak, diye düşündü. Uzarsam anahtara yetişebilirim, daha ufalırsam o zaman da kapının altından sürünerek geçerim; öyle de böyle de bahçeye giderim ya, üst tarafını düşünmem!„

Çörekten bir lokma yedi ve büyük bir merak ile elini başının üstünde tutarak, kendi kendine: "Acaba ne tarafa, acaba ne tarafa!„ diyor, boyunun ufalmağa veya uzamağa doğru mu gittiğini anlamağa çalışıyordu ve hep aynı boyda kaldığını görünce âdeta şaştı. şüphesiz insan çörek yedikten sonra boyu ne uzar, ne kısalır, fakat Alis bir zamandır hep harikulâde şeyler beklemeğe o derece alışmıştı ki şimdi her şeyin alelâde devam ettiğini görmek fenasına gitmişti. Bunun üzerine çöreğe girişti ve çarçabuk onu bitirdi.

Adnan bahsi kazandı

—8 inci sahifenin devamı—

Öpüştüler; sonra erkek sordu:

— Miniki uyuyor mu?

— Hayır, oynuyor.

— Ben ona ne ciciler getirdim!

— Ver bakayım !

— Yağma yok, kendim vereceğim!

— Seni çok bilmiş seni! Ver öyle ise pardesünü bana da sen "Müjde„ nin yanına git.

Ecvet, pardesüsünü karısına uzatırken:

— Gazete cebindedir, dedi, okumadım. Getir okuyalım.

— Peki canım.

Ecvet sabırsızlıkla çocuğunun odasına atıldı.

Şehime de bir dakika sonra onu takip etti. Bu, çok rahat döşenmiş ter temiz bir oda idi; her köşesinde ince ve zarif bir kadın elinin itina ile çalıştığı bellidi.

Ecvet hemen yerde, büyük bir keten örtü üstünde oyuncaklarile oynıyan çocuğun yanına diz çöktü:

— Minik'!...

Çocuk neş'e ile ellerini çırptı:

— Babacı!..

— Bak sana neler getirdim minikil

Ve elindeki paketten çıkardığı lâstik ayıları, maymunları, koyunları çocuğun önüne döküverdi. Artık küçüğün neş'esine payan yoktu. Karı koca bu masum neş'eyi dudakları hakiki bir saadet tebessümü ile açılmış olarak seyrediyordu. Ecvet onu birden bire kollarından yakalıyarak öptü; Şehime itiraz ettı.

— Ama kocacığım, sokaktan geldin, yüzükü yıkamadan çocuğu öpüyorsun!

— Seni öptüm ya!

— Ben başka, o çocuk o..

— Affet karıcığım, dayanamadım. Bir daha öpmem. Gel onun yerine seni bir daha öpeyim, benim biricik sevgili karıcığım!

Tekrar, canının içinden kopan bir muhabbetle güzel karısını öptü. Sonra somyalı sedire uzanarak:

— Lûtfen, dedi, bana Bir az gazete okurmusun?

Kadın hemen bir koltuğa oturarak gazeteyi açtı, Ecvet te onu yattığı yerden, zevkle, seyretmeğe başladı: Ne ince bir profili vardı! Siyah kaşlarının ince uçları, fil dişi gibi solgun ve pürüzsüz şakaklarına doğru ne güzel yükseliyordu! Dudağının köşesi ne zarif ve manidar bir kıvrım yapıyordu!

Genç kadın birden bire:

— Ah, ne yazık!.. diye heyecanlandı.

— Ne o Şehime? Ne olmuş?

— "Üç yıldız„ ticarethaneleri sahibi Gökçe Bey intihar etmiş!

— Ne?!...

Ecvet helecanla doğruldu; sonra:

— Böyle olacağı bellidi! dedi.

— Nerden bellidi?

— İflâs etmişti. Bir hafta evvel memlekette milyoner tanılan bu adam, dün artık beş parasız bir müflisti.

— Vah zavallı!... Maamafi parasız kaldım diye ölmeği ben anlamam. Ona kuvvet ve cesaret verecek kimsesi, çocuğu, karısı filân yokmıydi acaba?..

Ecvet cevap vermedi. Bu adam, onun eski metresinin yeni sahibi idi. Bir an için kendini Gökçe beyin yerinde tasavvur ederek ürperdi. Sonra bu kara hayali defetmek için yerinden kalktı. Karısının beyaz ve temiz ellerini tutarak birer birer öptü :

— Sana teşekkür ederim, dedi. Beni sen kurtardın!

Ve onun cavap vermesine meydan bırakmadan sordu :

— Bu akşam Adnanları yemeğe çağırsam olur mu Şehime? Yemeğimiz var mı ?

— O kadar yok ama, ben bir şeyler uydururum. İstersen çağır, ben de zaten Nüzheti özlemiştim.

Ecvet, Adnanı davet etmek için telefona. Şehime de ahçıya talimat vermek için mutbağa yürüdüler.

Küçük Müjde içeride, kuş gibi cıvıltılı çocuk kahkahalarile tatlı tatlı gülüyordu.

Hasan Kolanyası

Halis limon turunç çiçekleverinden müstahzar bir harikai san'at olup 90 derecedir. Hastalara şifa vehayat bahş eder. Sinir, baygınlık, helecanı kalb, nezle, baş ağrısı zamanlarında bir hayat arkadaşıdır. İnce kadınlar, ihtiyar nineler için ebedi bir ihtiyaçtır. Tuvalet aleminde büyük şöhreti olup bir defa istimal etmekle anlaşılır. Memleketimizin büyük ricali, ecnebi mahafil Hasan kolonyası istimal etmekte olup bu ruhnuvaz Kolanyanın sahibini tebrik ve takdir etmektedir.

Hasan Kolanyasının namından istifade etmek isteyen bâzı kimseler aynı namda başka bir Kolanya çıkarmışlardır. Dikkat ve ihtiyat ile hareket edilmesini, aldanılmamasını ve taklitlerinden sakınılmasını tavsiye ederiz. Hasan ecza deposu.

Ankara konserleri

—61 inci sahifeden devam—

çayı çalmak için de yeniden çalışmasına mani olmuyor. Bizim artistlerimiz için cidden taklit olunacak bir haslet... Matmazel Roza eğer talebeleri arasında kendi ayarında bir kaç artist yetiştirebilirse kendisine minnettar oluruz.

Flütist Rüştü Beyi de orkestranın muvaffak olmuş bir uzvu sayıyoruz, lâkin bir şartla, o da görenekten kendisini kurtarmalı ve nazariyata ve musiki tarihine de çok ehemmiyet vermeli.

Solistlerimize gelince: en başta ve birinci safta kemancılarımız arasında Ekrem Zeki Bey ile piyanist Ferhande Remzi Hanımı sayacağız. Ekrem Zeki Beyin en bariz vasfı çaldığı eseri duyması ve duyurmasını bilmesidir. Ekrem Zeki Bey bugünkü şevkile çalışmasında devam eder ise değil memleketimizin hatta garbin bile tanılmış bir virtuozu olmağa namzettir. Lâkin koyduğum bir şart var. Bu şart karşılıklıdır. O da kendisinin çalışması kadar san'atini takdir ve himaye edecek bir muhit bulması.. Artistler hususile gençler buna muhtaçtır. Aksi takdirde kendilerince, ben oldum fikri ve yahut takdirsizlik yüzünden bir kesel zuhur eder ise çalışmaması, şevksizliği memlekete iyi bir namzet kaybettirmiş olacaktır.

Ferhande Remzi Hanıma gelince: Piyanosuna cidden hâkim olan bu genç artist Hanım için de aynı mütaleayı zikrettikten sonra piyanist Ulvî, viyolonist Necdet ve Cezmi Beylerden bahsedelim. Ulvî Bey piyanonun başında kendisini bize pek çekingen ve gövemsiz gösteriyor. Muvaffak olması için evvelâ bu tabiatını yenmeli ve istidadı bence daha fazla kompozisyonda olduğu için ona çalışmalıdır. Necdet Bey her neden ise tekniğinin çok kuvvetli olmasına rağmen bize çaldığı parçanın ruhunu hakkile duyuramıyor. Biz kendisinden keman akrobasisi beklemiyoruz Bazı dinleyiciler Ekrem Zeki Beye bu sıfatı konduruyorlar. Halbuki Ekrem Beyde hâkim olan nokta akrobasi değil bilakis kendi ince ruhunun kompozitörün ruhuna nüfuz etmesi ve onu duyduğu gibi bize duyurmasıdır. Eğer Necdet Beyin tekniği arzettiğim cihet ile zenginleştirilse memleket cidden iyi bir artist kazanmış olacaktır.

Cezmi Beyde de aynen Ulvî Beyde olduğu gibi Bir çekingenlik görüyoruz. Evvelâ Bunu yenmesini ve sonra da ince hislerini teknik ile kuvvetleştirmesini bekleriz. Eğer bu noktalara ehemmiyet verir ise muvaffakıyetten yüzde yüz emin olabilir. İşte bir konser mevsiminin üzerimdeki intibaları....

A. B. C.

İnci gibi Beyaz
ODOL
PÂTE DENTIFRICE
Odol
Dişlere malik olmak isterseniz dişlerinizi her gün Odol-Diş macunu ile fırçalayınız.
Odol-Diş macunu dişlerinizin minasını bozmaz, çünkü gayet ince, toz halinde maddelerden yapılmıştır.
ODOL

Raziye kadın

—19 uncu sahifeden devam—

zuk kovalar vardı. Asıl matlûp olan havadis, o evden bu eve nakledilecek dedikodu işte böyle yolda, kendi kendine, istenmeden boşanıp akan sözlerde idi.

Böylece söyler, söyler, ikindi namazile akşam namazının arasını doldurduktan sonra, yemekten yatsı vaktine kadar da devam eder, nihayet bir aralık fırlayarak kalkmak isterdi. Sabır ile, sükût ile asıl söylenenlerden ziyade sanki söylenmek istemeksizin aralıkta sızan şeylerden hisse kapar bir dinleyişle hanım nine itiraz ederdi: — Nasıl, nasıl, Pervini Korucu Hüseyne mi verecekler? İkisini de gene bağda alıkoyacaklar desen e...

Raziye kadın biraz da ayakta devam ettikten sonra :— A, kızcağızım, uykudan bayılıyorum. Aptestim varken yatsıyı da kılayım da uyuyayım. Bunun yarını da var... der, etekliyerek, elinde şamdan önüne düşen Melekperi takip ederdi.

***

Bir gece, yalın ayak, gece gömleğile, yatağımdan sıvışarak, genç yaşımın galebe çalınamaz tecessüsile ben de onları takip ettim. Onu, ta bahçenin su haznesinin yanında bir taş merdivenle çıkılan ayrı bir bölükte yatırırlardı.

Onlar odaya girip kapıyı kapadıktan sonra, Melekperin hemen çıkmıyacağından emin olan bir hisle, orada kulağımı yapıştırarak dinledim. Bu bir fıskos idi ki anlamak mümkün değildi. Ben Melekpere halanın arabacısından bahsolunduğuna emindim. Bu, evde az çok meşhur bir sevda hikâyesi idi ki kızın çıraklık zamanına bırakılarak büyükler tarafından hoş görülüyordu.

Bir aralık fıskos ta durdu. Acaba Raziye kadın yatsıyı kılıyor olmasın, diye düşündüm. Bir az sonra bir ince sesin terennümünü duydum. İlâhi okuyor diye hükmettim. Bir dakika daha, ses ve terennüm edilen güfte açıkca anlaşıldı:

Çekmecemin tahtası Bugün bayram haftası
Yarim hamamdan çıkmış Nedir bunun tafrası

Raziye kadın türkü söylüyordu!.. Bu öyle şaşılacak bir şeydi ki az kaldı hayretten bağıracaktım. Benden evvel, içeride Melekper coşarak haykırdı :— Adam, ömürsün be, Raziye kadın!..

VEZNECİLERDE

Türk Kadınları
Biçki Dikiş Mektebi
3 ve 6 ayda
1 ve 2 senede

Makastar ve Terzi yetiştirir. En son metodları takip eder. Son zamanda bu mektebin meydana getirdiği gayet basit usuller ile patron çıkarmadan elbiselik kesmeyi öğretir. Maariften musaddak diplomasını haiz olanlar memleketin her tarafında biçki mektebi ve terzihane açabilirler.

Kayt için şifahen veya tahriren mektep müdürlüğüne müracaat edilmelidir.

Okuyucularımızdan ricamız!

MUHİT i Tanıdıklarınıza Tavsiye ediniz, Onları Abone Olmağa Teşvik Ediniz!..

Mürebbiye

—5 inci sahifeden devam—

Mis Valhenberg nazik fakat terbiyevî bir maksatla karıştı:

— Şimdi, gittikçe, hava sahbatan daha soğuk oluyor.

Bir hizmetçi kızı ateşi yakmağa geldi. Mis Valhenberg ona birşey söylemedi, yalnız yüzüne bakarak tebessüm etti. Kız ateşi yakarken o da pencereden dışarıya bakıyordu. Hizmetçi çekildikten sonra:

— Burada ne ölü bir manzara var! dedi.

Louis cevap vermedi, mürebbiye döndü, derin bir koltuk çekerek ateşin yanına oturdu.

Çocuk biçimsizliğini meydana koyan bir vaziyette, ocağın yanında duruyordu. Kolları vücuduna nisbeten pek fazla uzundu.

Mürebbiye manzaradan bahsetmeğe devam etti:

— Bazı yerlerden öyle manzaralar görülür ki...

Çocuk bir iskemleye oturdu ve sordu:

— Buraya siz nasıl düştünüz?... Sonra ilâve etti: Ben mürebbiyelerden nefret ederim.

— Niçin?

— Onlar benim hiç yanıma gelmezler. Hem hepsi de budala. Hep ders ders... İnsana nefes aldırmazlar.

— Bak, Louis, ben de mürebbiyenim, benim de vazifem bu.

— Bugün ders yapacak mıyız?

— Hayır; akşam yemeği zamanı geliyor. Hazırlatmak ister misin?

— Hazırlatacak birşey yok. Onlar bir tepsinin içinde yemeği buraya getirirler.

— Sen burada, mürebbiyenle berabermi yemeği yersin?

— Hayır, kendi kendime, mürebbiyeler kendi evlerine giderler.

— Bu akşam ben seninle beraber yiyeceğim.

Çocuğun güzelliği varsa yüzünde idi, o da karardı ve çirkinleşti.

— Ben sizi de burada istemem... Ben kendi kendime yemek isterim.

O anda hizmetçi kız kapıyı vurdu, Mis Valhenberg çocuğun yüzüne sorgulu bir bakışla baktı. O, bıkkın bir sesle sordu:

— Kim o?

Hizmetçi kız kapıyı açtı ve:

— Misteres Hiçi soruyor, Mis yemeğinizi aşağıdamı yiyeceksiniz, yoksa sokağamı çıkmak istersiniz?

— Burada, Louis le beraber yemek isterdim, eğer fazla zahmet olmazsa..

Bir an için, çocuğun gözlerinde korkunç bir düşmanlık alevi parladı, sonra bir hayret sönüklüğü peyda oldu.

Hizmetçi kız cevap veriyordu:

— Ne zahmet olacak, Mis, vazifemiz.

Mis Valhenberg kalktı ve çocuğa sordu:

— Bu masayı mı kullanırsınız ?

Çocuk cevap vermedi, fakat mürebbiye küçük masayı ateşin yanına sürükledi, iskemleler getirdi. Hizmetçi kız ağır bir tepsi ile geldi ve mürebbiye:

— Örtüyü ben yaparım, dedi. Yemek takımları sofraya konduktan sonra hizmetçi kız çekildi.

Mis Valhenberg:

— Her şey tamam, Louis, dedi.

Birden, çocuğun yüzünde korkunç bir surat peyda oldu; Mürebbiyeye bağırdı.

— Ben sizinle yemek istemiyorum! Ben sizinle yemiyeceğim!

Mis Valhenberg pencereye doğru yürüdü. Işıklar bu kış başlangıcı gecede fantastik bir tablo vücuda getiriyordu. Mürebbiye o halde, ayakta, iki dakika kadar durdu; sonra, çocuğun yüzüne bakmıyarak sesinde neş'eli bir gülüşle:

— Kendi kendine ye bari, dedi, yoksa yemekler soğuyacak.

Cevap yok.

Mürebbiye bunun üzerine masaya geldi, oturdu ve tabağına yemek almağa başladı.

— Çoktan beri kendi kendime yemek yememiştim, dedi; bu akşam, sizinle beraber yemek yimek eğlenceli olur, diye düşünmüştüm.

Çocuk alil yürüyüşile ve zahmetle masa başındaki iskemleye oturdu. Sakatlığı şimdi, sofrada, en ziyade meydana çıkıyordu. Bu halile mürebbiyenin ruhunu sıkacağından bir teessür duyduğunu gösteren bir sesle:

— Babam, dedi, sofrada benimle beraber bulunmaktan canı sıkılır!

Mürebbiye, tebessümle:

— Canı sıkılır, elbet, dedi; sen öyle kaba bir bir çocuksun ki.

Siyah gözleriude bir ıztırap okunuyordu. Tabağına bakarak:

— Evet, doğru, kabayımdır, dedi.

Mürebbiye ona hak verdi:

— İhtimal ben de senin yerinde olsam kaba olurdum.

Çocuk yüzüne baktı. Mürebbiye yemeğini adeta atıştırıyordu, acelesi bir aç gözlülükten değil çocuğa eza veren bu hale nihayet vermek arzusundan ileri geliyordu.

Mis Valhenberg sordu:

— Akşamları ne yaparsın!

— Düşünürüm. (Bunu acı ve insanlara karşı fena bir duygu ile söyledi).

Mürebbiye sükûnetle:

— Ben bir kitap getirdim, sana onu okurum; dedi.

O anda hizmetçi kız tepsiyi almağa geldi ve Misin eşyasını getirdiklerini haber verdi.

Çocuk sordu:

— Eşyasını mı?

Mürebbiye cevap verdi:

— Ben burada oturacağım.

— Mürebbiyeler hiç bir zaman burada oturmazlar.

— Fakat ben oturacağım, Louis.

Eşyanın patırdısından sonra mürebbiye çantasından çikardığı kitapla ateşin yanına geldi, oturdu:

— Bu kitapta bir geyik hikâyesi var, dedi.

— Ben onu dinlemek istemiyorum, hayvan hikâyelerini hiç sevmem.

— Ben bir okuyayım da bak.

Şimdi mürebbiye en büyük inşat kuvvetile hikâyeyi canlandırarak okuyordu.

Çocuk iskemleye oturdu; dirsekleri dizlerinde, zavallı, muztarip, ihtiyar yüzü elleri içinde, dinleyordu. Hikâye hakkında hiç bir şey söylemedi.

— Nasıl oluyor da bu kitabı çantanıza koymuşsunuz? diye sordu.

— Size geleceğimden emindim, dedi; sonra sordu: Odan nerede, Louis? Çok yorgunsun. Yatağa uzanıp dinlenmek istemezmisin?

Çocuk kalktı, ve hatta adam akıllı bir geceniz hayır olsun demeden, çirkin sürünmesinden sıkılmış bir tarzda, odasına yürüdü.

Uzun bir zaman, ihtimal yarım saat sonra, Mis Valhenberg sükûnetle kalktı, çocuğun odasına geldi. Kapıyı vurdu:

— Yatağa girdinmi, Louis?

— Evet.

Mürebbiye kapıyı açtı, içeri girdi. Çocuk gözlerini açmış, hayretle mürebbiyeye bakıyordu. O da yumuşak bir sesle sordu:

— Uyuyamıyormusunuz?

— Hayır. Haydi gidiniz, buradan.

— Uyumamak fena şey. Demek dışarıdaki ışıkları seyrediyorsunuz. Oh, ne güzel ışıklar... Değilmi!

Çocuk sırrını tevdi eden bir sesle:

— Babam beni sevmiyor, dedi.

— Evet, biliyorum, Louis. Fakat biz, ben ve sen, onu değiştireceğiz! Geceniz hayır olsun, Louis,

Mürebbiye eğildi, çocuğu yanağından öptü ve çekildi.

***

Ertesi sabah çocuğun gözleri altında koyu halkalar vardı.

Mis Valhenberg:

— Derslerden evvel Parkta bir gezinti yapacağız, dedi.

Çocuk terslikle:

— Hayır, diye haykırdı; ben sokağa çıkmak istemiyorum.

— Her halde derslerden evvel küçük bir gezinti lâzım. Hele bugün hava o kadar güzel ki. Kar da yağmış, ortalık bembeyaz. İnsan, kardan sonra, kendisini daha bahtiyar hisseder. Hadi çıkalım, Louis!

Mürebbiye ile şakirdi asansora geçerken Misteres Hiçens hizmetçi kıza gözile kaşile işaret etti.

İkisi, basit kadın gri kostümü, kanbur çocuk gizlenemez kusurunun bir kısmını itinalı biçimi ile gizleyebilen zarif elbisesi içinde, sokakta dolaştılar. Çocuğun yüzüne sanki günün parıltısından bir şey aksetmişti.

Mis Valenberg sordu.

— Hiç bundan evvel kar billurlarını sana göstermişler mi?

— Ooo, biliyorum, altı köşelidir...

— Bende bir mikroskop var. Eve gidince bazılarına bakarız.

Bir kaç sokak ötede beş yaşında kadar bir çocuğa rasgeldiler. Bu çocuk birden durdu ve dikkatle kanbur çocuğa baktı.

Louis'in başı sanki daha ziyade göğsüne gömüldü, yüzünü bir acılık karanlığı bürüdü. Birden döndü ve "ben şimdi geri eve gidiyorum„ diyerek mürebbiyenin yetişemiyeceği bir sür'atle yürümiye koyuldu. Mis hiç itiraz etmedi. Fakat yürüyüşünü de değiştirmedi. Çocuk mürebbiyeden evvel ders odasında idi.

Mürebbiye tamamile telâşsız soyunduktan sonra yatak odasına bir mikroskop getirip bir pencere açtı, el uzatarak düşen kardan bir az aldı.

— Bak, Louis.

Çocuk, gönlü olmıyarak, yanaştı, dürbünün arasından kar billurlarının acayip şekillerine baktı. Mürebbiye:

— Ne mükemmel bir intizam! dedi ve kar eridikçe onun ruhi haletinden istifade ederek faydalı şeyler anlattı.

Mürebbiye söylerken çocuk ruhunda hasıl olan huzur ile dinliyordu. Tabiatta olan intizam onu teshir etmişti. Bu tesir altında ateşin yanına giderek yere oturdu. Mürebbiye:

— Az öteye git, bana da bir yer ver, beraber oturalım, dedi.

Mis Valenberg kolile çocuğu sardı, zavallı başını göğsü üstüne çekti, çıkık omuzlarının vücuduna dokunmasına bir çekingenlik göstermedi. Onunla konuşuyordu:

— On bir yaşında bir çocuksnu, Louis, büyük bir çocuksun, demek. Titizliğin yaşına göre değil, çocuğum intizamı bozuyorsun demek. Neden? Çünkü kendini pek çirkin görüyorsun. Ben de pek basit bir kadınım, Louis. Meselâ her tarafın çirkin değil ki. yüzün çok güzel, bunu kimse inkâr edemez.

Mürebbiyenin kolu, birden göz yaşlarile ıslandı. Mis büyük bir sevgi ve acıma ile:

— Çocuğum! Çocuğum! dedi.

Uzun bir sükût. Sonra, mürebbiye sordu:

— Satranç oynamasını bilir misin?

— Hayır. Yalnız bayramda bana bir satranç takımı hediye etmişlerdi.

— Sana satranç oynamasını öğretmek isterdim. Takımı getirebilir miyiz?

Bir an çocuğu kımıldamadığı halde mürebbiyesine daha ziyade yaklaşmış, sarılmış gibi oldu. Sonra kalktı, bir satranç tahtası ile kırmızı bir kutu içinde satranç taşlarını getirdi. Mürebbiye ona ciddiyetle bakıyordu:

— Bu bir derstir, dedi; sonra anlatmağa başladı; bu oyunda şah esir düşmemelidir...

O anda kapı açıldı, mister Coppard içeri girdi. Yüzünde zarurî fakat sevilmiyen bir vazife gören bir insan hali vardı.

— Sabahınız hayır olsun, dedi. Sabahınız hayır olsun, Louis!

Çocuğun dudaklarında küçük bir kımıldayış, gözleri satranç tahtasında.

— Dersler ilerliyormu, mis Valenberg? Bildiğime göre Louis lisanlarda yaşından fazla bir istidat gösteriyor, halbuki riyaziyede çok zaif. Sizde böylemi buldunuz!.. İsteyeceğiniz kitaplar varmıdır?

Mürebbiye cevap verdi:

— Bu hususta henuz bir şey söyliyemem, Mister Coppard: henüz Louis'in kitaplarına bakamadım. Şimdilik ona satranç dersi veriyorum.

— Satranç mı?

— Evet;

Adam kuru bir sesle :

— Mutad yolun aksi bir yol tutuyorsunuz, demek.

Mürebbiye sükûnetle ona baktı, fakat karşılık vermedi, bunun üzerine pek memnun görünmeyerek :

— Ben yazıhaneye gitmeliyim, dedi.

Mürebbiye başile bir selâm hareketi yaptı, o da çıktı gitti. Mürebbiye anlatmağa devam ediyordu :

— Piyadeler ufak ama ehemmiyetleri çok büyük; bütün aletlerin ayrı ayrı hareketleri var, insanlar da öyle değilmi?

Çocuk babasının ziyaretinden aldığı fena tesir altında idi. Elleri titreyer, tuttuğu taşları düşürüyordu, mürebbiye sakin sakin söylüyordu:

— Onun da hakkı yok mudur Louis? Her baba oğlunu bir türlü görmek ister. İster kuvvetli olsun, güzel olsun, akıllı olsun, ister ki babasından daha parlak bir adam olsun. Sen de onun biricik oğlusun. Sen istemiş olsan... Sende öyle istidatlar var ki... Hepimizin kusurları çok, marifet istidatlarımızı, kuvvetlerimizi inkişaf ettirmede. Biz kendimizi değiştiremeyiz, ancak kuvvetlerimizi istidatlarımızı bir disiplin altında inkişaf ettirebiliriz.

— Bana vâz vermeyiniz.

— Oyunumuza devam edelim mi?

— Ben dersleri tercih ederim.

—Bu da bir derstir.

O akşam mister Coppard Mis Wahlenberg'i kütüphaneye istetti.

—Mis Vahlenberg, sabah kahvaltısı için Louis'i lokantaya götürdünüz öylemi?

— Evet;

— Bu şeylerden ben de çocuk ta nefret ederiz.

— Biliyorum, fakat vazifemi bildiğim gibi ifaya bana müsaade etmelisiniz, Mister Coppard.

— Bunun derslerle bir münasebeti var mıdır?

— Zannederim.

— Mis Vahlenberg, ben de söylemeliyim ki benim fikrim böyle değildir. Benim çocuğum gibi bir çocuk âleme menfur gelir. Başka tabir kullanmak mümkün değil. Evet meufur, siz belki kalpsizliğime hükmedersiniz, fakat itiraf ederim ki bazan onun manzarası bana da menfur gelir; fakat tabiî ona sezdirmiyorum, bunun için... (Mürebbiyenin hafif tebensümüne baktı; ve sabırsızlıkla sordu) ne dersiniz?

— Ders odasına bir piyano getirtmek mümkün olur mu?

— Bir piyano mu? Fakat Louis'in hiç musikiye istidadı yok.

— Musikiyi bundan sonra sevebilecektir. Haricî âlemden uzaklaştırılmak elzem ise Mister Coppard, bari kendi âlemini tamamlamalıdır.

Adam kızardı :

— Beni yanlış anladınız Mis Vahlenberg, maksadım Louis'i hapsemek değildir. Fakat onu lüzumsuz ve üzücü temaslardan kurtarmak isterim. Piyanoya gelince şimdi bir tanesini yukarıya gönderirim.

— Teşekkür ederim.

Mürebbiye serbest ve sıkıntısız bir tavırla, allaha ısmarladık demeye luzum görmeden vazifesi başına döndü.

Piyano yerleştirildikten sonra çocuğa dedi ki :

— Louis, ben ancak on yaşımdan sonra piyanoya başladım.

— Ben hiç öğrenemiyeceğim.

— Belki fakat ben sana piyano dersi vermek için ısrar etmem. Her akşam dersten evvel ben sana bir iki parça çalmak istiyorum.

Çocuk bir şey demedi, doğru odasına çekildi.

***

O gün değil, ertesi gün değil; dördündü gün çocuk mürebbiyesine sordu :

— Gezmeğe çıkmıyor muyuz?

— Yağmur yağıyor.

— Ben yeğmura filan bakmam.

— Öyle ise ben de bakmam.

Lâstik ve muşambalarını giyerek sokağa çıktılar. Yolda Mis Vahlenberg ona yağmura dair bir çok güzel şeyler anlattı.

Çocuk bu hikâyeleri dinledikten sonra :

— Yağmur bazan, hele geceleri şiire benziyar, dedi.

Derhal değil fakat o akşam, mürebbiye, okuduktan ve piyano çaldıktan sonra, çocuğa dedi ki:

— Şiirlerinden bazılarını getir bana, Louis.

Çocuk tatlı bir ıztırap ifade eden bir bakışla :
— Benim kâğıtlarıma baktınız, dedi.
— Hayır.
— Yağmuru şiire benzettiğim için mi?
— Evet.
Çocuk gitti, şiirlerini getirdi:
— Şiir denecek şeyler değil, dedi.
Mürebbiye çocuğun yüzüne tebessüm ederek yazılarını okudu.
— Harikul'ade güzeldirler, dedi. Hususile "Geceleyin" namı altında olanı.
—Bazan kafiyeyi uyduramam, yerini boş bırakırım.
— Başka şairler de çok defa öyle yaparlar.
Ve yazılarını kendisine iade etti.

Mürebbiye ile şakirdi arasında, gördüğümüz gibi hiç bir çalışma programı yoktu. Hiç bir ders için hiç bir vakit tayin edilmemişti, fakat her an bir ders için fırsat çıkıyordu. Yalnız öğleden sonra, akşama doğru Mis Vahlenberg odasına çekilir, çocuğu kendi kendine üstünde hiç bir hakimiyet olmaksızıu kendi halinde bırakırdı. Her gece yemekten sonra ona biraz piyano çalar, kitaptan biraz okur veya onunla bir satranç partisi yapardı.

Çocuk yatağa girdikten sonra mürebbiye gelir, "Geceniz hayır olsun" der, yüzünü öper veya saçlarını okşar, bir daha tatlı tatlı " Geceniz hayır olsun Louis " diyerek çekilirdi.

Bir sabah hizmetçi kız mürebbiyeye Mister Coppard'ın lûtfen yanına gitmesini rica ettiğini söyledi. Mister Coppard oturuyordu, hizmetçi kız ona da bir iskemle getirdi.
— Mis Vahlenberg, dedi adam. Tecrübe ayınız hitam buldu.
Mürebbiye başile tasdik etti ve bekledi.
— Çalışmanızdan memnun olduğumu söylemek istiyorum. Siz buraya geldikten sonra çocuğun halinde büyük bir değişme oldu. Bunu tasdik etmek mecburiyetindeyim. İhtimal musikinin tesiri. Musikiye bir istidat gösteriyor mu ?
—Çalmağa değil fakat dinlemeğe ihtiyaeı var.
—Müsaadenizle şunu da söyliyeyim ki çalışınız pek güzel, pek ince, gece çaldığınız Çaykofskiden bir parça idi degilmi ?
— İhtimal, evet. Çaykofski'dendi.
—Acaba misafirim olduğu zaman gelip çalmak istemez misiniz ?
Başını sallıyarak reddetti :
— Hayır, ben mürebbiyeyim, piyanist değilim Mister Coppard.
—O halde kalmanız için rica edeyim. Bir senelik bir kontrat imza eder misiniz ?
— Hayır, aydan aya olsun, böylece ne ben ne siz fazla bağlanmış olmayız.
—Ben daha uzun bir kontratı tercih ederdim, fakat mademki istemiyarsunuz, dediğiniz gibi olsun.
Mürebbiye yukarıya geldidi zaman çocuğa dedi ki:
— Louis yemeğimizi burada yiyelim ve Latince dersi yerine sana piyanoda bir parça çalayım.
Musikiden sonra çocuk sordu:
— Siz niçin daima gri elbise giyiyorsunuz ?
— Bir sebebi yok, birde kırmızısını yaptırırım.

Bir gece allı elbisesini giymiş olan mürebbiye piyanoda çalarken mister Coppard içeriye girdi.
— Ben de dinliyebilir miyim? diye sordu.
Çocuğun yüzünü bir solgunluk bürüdü.
Mis Valenberg :
— İhtimal babanla bir satranç oynamak istersin Louis ? diye sordu. Siz oynarken ben de çalarım.
Mister Coppard bir an ayakta satranç tahtasının üzerinde dizili duran taşlara baktı:
— Sahi, dedi, bu oyunu ben sana öğretmek istiyordum, bak sen öğrenmişsin bile.
Oturdular, oyun başladı, Çocuk şahın önündeki piyadeyi dördüncü haneye sürdü, sonra şahın yanındaki fili yine dördüncü haneye sürdü.
— Ya... Sen Allgaier oyununu biliyormuşsun; aferin Louis.
Musiki nağmeleri odayı dolduruyor, eşyayı ve oynayanları sarıyordu.
— Aferin Louis; fevkalâde bir harekettir bu.. Müdafaam kalmadı, beni yendi Mis Vahlenberg.
Mürebbiye onlara tebessüm etti ve piyanoyu kesti:
— Aferin Louis, dedi.
Mister Coppard saatine baktı ve çabucak ayağa kalktı :
— Geç kalmışım ! Başka vakit gelirim, revanş partisi oynarız, oğlum.
Bunu söylerken mürebbiyenin yüzüne müteşekkir bir nazarla bakıyordu.

Tekrar tekrar ders odasına geldi. Hemen her akşam yarım saat kadar, musiki nağmeleri içinde satranç oynayordu. Bir akşam teklif etti :
— Gidelim yemeğimizi aşağıki lokantada yiyelim.
Umumî salonda oturdular ve dostlar gibi konuştular. Halk onlara baktı ve bazıları aralarında Coppard'ın çocuğu diye fısıldabı. Fakat bu fısıltıya alınan olmadı.
Son bahar gelmişti. Mis Valenberg kütüphanede idi, mister Coppard sordu :
— Mis Valenberg fikrinizi almak istiyorum.
— Buyurunuz.
— Çocuğu acaba Sandley mektebine gönderemez miyim ?
— Gidebilir zannederim.
— Ben de o mektepte okudum.
— Her halde Louis bu niyetinizden dolayı çok memnun kalacak.
Adam biraz lakırdısını şaşırmış gibi idi.
— Ben de onu bunun için göndermek istiyorum, yalnız sizden nasıl ayrılacak? Sizi çok özliyecek.
Mürebbiye susuyordu.
— Mis Valenberg siz oğlum için çok şeyler yaptınız. Hiç bir zaman ben onunla şimdiki kadar dost olamamıştık.
Mürebbiye yumuşak bir tebessümle güldü, cebinden bir kâğıt çıkardı.
— Siz onunla daima dost idiniz, dedi. O sizi damais eviyor, daima düşünüyordu İşte size bir şiir; ben gelmeden evvel yazılmış, okuyınız.
Bu çocuğun "Geceleyin" serlavhalı şiiri idi.

[Devamı 79 uncu sahifede]

Eğlenceli Meşguliyetler

—27 inci sahifeden devam—

Bu zayıf hisle kendilerini tesadüflere koyuverirler. Tesadüfen kendilerini canlı ve faideli bir eğlence atının eğerine atılmış bulsalar onlar da başkaları gidi bu yeni idmandan zevk alacaklardır,

Çok defa eğlence olarak seçilen bir meşguliyet meslek değiştirmeğe bile saik olur. Samuel Mors buna en meşhur misallerden biridir. Kendisi Gole darulfünunundan çıkmış ve yirmi beş sene portrelerile ihtisas sahibi bir sanatkâr olarak yaşamıştır. Sonra elektrik hakkında okuduğu bir makale ona elektrik tecrübeleri yapmak arzusunu verdi; bu karar onda elektriği bir haraketi nakletmenin vasıtası olarak kullanmanın mümkün olacağı fikrini uyandırmıştı. Bu ilham ile tecrübeler yapıyordu ve nihayet 1837 de ilk telgraf aletinin icadını ve Mors alfabesinin tertibini ikmal etti."

Eğlenceli meşguliyetlerin ihtısas mertebesine vardığı hakkında istenildiği kadar misaller bulunabilir ;

Meselâ bizim san'atkâr edibimiz Cenab Şehabettin bey tababet doktorudur. Bir cerrahımızın da yüksek ve meşhur bir diplomat olabildiğini son asır tarihimiz kaydeder. Mister Robenson buna dair müteaddit misaller zikrediyor :

"Piyanist Jozef Hoffman her gün evinddki mihanik iş odasında saatlerle meşgul olur, Amerika reisicümhur muavinlerinden Ç. Dowes te operalarda çalınacak derecede musiki besteleri yapar."

Eğlenpeli meşguliyeler

"Biri sorabilir : Ben acaba kendime hangi eğlenceli meşguliyeti seçmeliyim? Ona cevap olarak denilebilir ki : Her türlüsü iyidir, elverir ki bir kerre seçtikten sonra severek ona devam eylemeli!"

"Kolleksiyon yapmak mecburiyeti eğlenceli meşguliyetlerin en kolayıdır. Birinin posta pulları topladığını farzedelim. Bu merakın neticesi nedir? Evvelâ pul kolleksiyoncusu dikkatle müşahede etmesini öğrenir, Hüner ve maharetle mukayeseye ve tasnife alışır. Fakat bu eğlenceli merak insana daha geniş ve daha faideli bir ufuk açar. Posta pulları kolleksivoncusu coğrafya ve tarih hakkında birçok şeyler öğrenir, siyasî ve iktisadî malûmatını artırır; fakat buna ancak kendisinde her kolleksiyonuna ilâve ettiği pula müteallik bütün hususilikleri tahkik etmek merakı varsa muvaffak olur. Posta pullarının üzerindeki resim ve şekillerin her biri bir tarihe maliktir, o tarihi de teferrüatile merak etmelidir.

"Kolleksiyonculuğun türlüsü vardır: Bir insan paradan veya balıkçılık aletlerinden tutunuz, antika sayılacak eşyaya kadar her şeyin kolleksiyonunu yapabilir. Bu eşyayı toplamak merak ve zevk meselesi olduğu kadar para meselesidir de.

"Eğlenceli meşguliyetlerin büyük bir kısmı da tabiata taallûk eder. Çiçek yetiştirmek merakı, nebatat veya haşerat kolleksiyonculuğu, v. s.. türlü türlü kuş ve hayvan beslemek merakı da bir çok insanlarda iptilâ derecesini bulur.

"Mihanik ve fen aletleri eğlenceli meşguliyetlerden olabilir. Vaktile telgrafcılık ve fotografçılık bu meşguliyetlerin ön safında bulunurdu, şimdi bunlar yerlerini radyo ve tayyarecilik merakına terk etmiş bulunuyorlar. Çocukların bu gibi fennî iştigallere merak sarması çok faidelidir, bu merak onları erken müşahede ve tecrübe metotlarına ve itiyatlarına alıştırır.

"Bence san'ata temas eden meraklar eğlenceli meşguliyetlerin en faidelileridir. Kuyumculuk; nakış; örgü; tesbihçilik; boncukçuluk v. s... Her kim güzel san'atlardan birine merak sardırırda onda maharet sahibi olursa o artık kendisine ömrünce sürecek bir eğlence menbaı bulmuş olur. Elde ettiği kemalâttan biri diğer birine heves ve intisap etmeye yol verir.

"Çocukler eğlenceli işlere, san'at işlerine merak sardırmağa teşvik edilmeli ve merak ettiği işleri takip etmelerine müsade olunmalıdır, çocukların hevesleri çok defa hayret verecek bir sür'atle değişir, onlar daldan dale konan kuşlar gibi hevesten hevese geçerler. Bugün yüzmeye şevk ile heves eden yarın bakarsınız posta pullarına müptelâ olur; bebek oyunları yerine az sonra kitap okumak merakı kaim olur. Fakat bu gelgeçlik yalnız çocukluk çağına aittir. Yoksa biz büyükler hayatımızın ihtiyaçlarile gönlümüzün heveslerini öyle kolaylıkla telif edemeyiz. Bununla beraber biz de duyacağımız derin heveslerin birini seçerek serbest zamanlarımızı ona tahsis etmek imkânını bulabiliriz. Herkesin kendi vesaiti dahilinde bu eğlenceli meşguliyetlerden birine devam etmesine makul hiç bir mani yoktur. Unutmamalı ki, gönlün seçtiği meşguliyetler insana ferahlık ve neş'eden başka şahsiyetini zenginleştiren yeni kuvvetler ve kabiliyetler de verir. Dikkat olunacak bir şey varsa seçilecek eğlenceli meşguliyetin ruhi seciyeye ve mizaca uygun olmasıdır. Kesenin müsaadesinden fazla masraflara kapı açan heveslere düşmemelidir.

Sinir Hastalıkları Mutahassısı

Dr. CAHİT CEVAT

Hastalarını her gün saat 14 den 18 e kadar Lâlelide Şair Haşmet sokağı 27 numaradaki muayenehanesinde **kabul eder.**

Avcılık Kanunları

— 9 uncu sahifeden devam —

larken: "Dan, dedi, senin getireceğin deri hepsinden büyük olmazsa parmaklarımda tek bir halka bile kalmayacak.,,

Delikanlı onu yerden kaldırıp, son bir defa daha öptü ve yalnız emniyet verici bir bakışla ondan ayrıldı.

İki gün sonra, sabahleyin bir kar fırtınasiyle beraber, Krepu nun karargâhına başka bir çingene kabîlesi geldi. Jandarmalar onları kendi kışlaklarından sürmüşlerdi. Bu kabîlenin reisi Kola orada onların da konmasına müsaade edilip edilmeyeceğini sordu, Krepu cevap verdi:

"Yer Allahın yeri; bütün çingeneler barınabilir.,,

Bunun üzerine yeni gelenler kışlık yurtlarını hazırlamağa koyuldular.

Bu çingeneler arasında Sipo isminde, Dan yaşta, fakat ondan daha uzun boylu ve daha dolgun biri vardı. Sesi herkesin sesinden daha yüksekti, ve kendi kavmı arasında, akşam üstü, o günkü işlerin en büyük şerefi ona verilmişti. Krepunun kabîlesindeki kızlar ona hayranlıkla baktılar. Onunla mukayese edebilecekleri başka bir çingene delikanlısı yoktu.

Sefka, Sipoyu işte ve oyunda tetkik etti. Onu Dan ile mukayeseye çalıştı. Danın gözlerindeki o tatlı bakış onun gözlerinde yoktu. Sipo, daha ilk gece, Krepu nun kulübesinde yakılan ateş etrafında, Sefka nın gözleri içine baktı ve o bakış içinde: "Eyi bak, bana, dedi, ben senin beklediğin erkeğim; ben senin erkeğinim.,,

Kız gözlerini indirdi; o, Danın karısı sayılırdı. Dan ona en büyük ayı postunu getirmek için ormanda canı ile uğraşırken Sefka başkasına bakamazdı.

O geceki kamp ateşinde Sipo en yüksek sesle türkü söyleyen erkekti. Birinci türküsünü bitirdiği zaman sanki Krepu nun çingenelerine şöyle demek isteyor gibi idi:

"İçinizde benim kadar yüksek sesle türkü söyleyebilecek var mıdır?,,

Bundan sonra Krepu kabîlesinin kızları ayı avına gitmiş olan genç nişanlılarından bahsetmeye başladılar. Sefka nın kendi nişanlısından istediği en büyük ayı postu bahsi açıldı; kızlar müstakbel zevçlerine olan itimadlarını, bahse attıkları mücevherleri gösterdiler.

Sipo hızlı hızlı güldü, Sefka nın oturmuş olduğu tarafa baktı:

"Yal demek ki ormanda, Danınız da var, öyle mi?,, dedi.

Bakışından, Dan için, Sipo nun şimdiden bir rakip kesilmiş olduğunu herkes anladı.

Ertesi gün kampta bütün çingeneler düşünceli idi. Ormandaki mücadelenin zorluğu bunların yüzüne aksediyordu. Tek tek ormanların arasına dağılanları düşünüyorlardı, her an her biri tehlikeli bir ayının pençeleri arasında bulunabilirdi. İhtiyar Krepu şimdi, Dan ile yeni gelen delikanlıyı zihninde mukayese ediyordu, Sefka iki talipten en eyisine layıktı. Sipo rakîbinden daha liyakatlı bir erkek olduğunu gösterebilirse kız da onun olacaktı.

O gece Sefka çadırında yalnız bırakılmıştı, kimse ile danışmadan kısmetini kendi kararlaştıracaktı. Bununla beraber herkesin gözleri ona söyleyeceğini söylemişti. Bazı gözler: "Danın kalbini şu yeni gelen için kırmamalısın,, demişti; bazı gözler ise: "Sana layık olan erkek Sipo dur,, telkininde bulunmuştu.

Sefkanın kalbi burkuluyordu. Birden Sipo ya karşı kuvvetli bir temayül duymuştu. Onu ancak en çabuk yürüyüşlü atlara biner, en ağır yükleri kaldırır, en yüksek türküleri çağırır, en zor horaları teper, en parlak neş'e ile güler tasavvur edebiliyordu. Sefka kız böyle düşünüyordu. Fakat çocuklarının müstakbel anası sıfatiyle Danın yumuşak huyluluğu, eyi kalpliliği, sakinliği ve doğruluğu zihnini işgal ediyordu... Ancak şimdi kalbini dolduran şiddetli hevese karşı onu müdafaa etmek için Dan yanında değildi.

Çadırının dışarısında Sipo nun öksürüğünü duydu. O bu işarete cevap vermeyince genç çingene tatlı bir türkü tutturdu. Ses kulağına gelir gelmez eli ayağı titremeye başladı. Şakaklarının damarları şişti. Onu tehlike sarmıştı: Sipo yanı başında, Dan çok uzakta idi. Ya Dan en iri ayı postu ile dönmezse ne olacaktı? Bu bahse yalnız bileziklerini, küpelerini, halkalarını atmamıştı; bütün ruhunu, bütün mevcudiyetini bu kumarda oynamıştı. Kendi kabîlesinin kızlarına karşı, bahsını kayb etse de, büyük bir mahcubiyet duymayacaktı; fakat Sipo da, hikâyenin kendisine anlatılmasiyle, o meydan okuyuşa karışmış oluyordu. Dan, başka birinin getireceği deri daha büyük çıkacak olursa, nihayet yumuşak yumuşak gülecekti ve ihtimal rakîbinin şerefine kadehini boşaltacaktı, fakat Sipo böyle bir hal karşısında mağlubiyete baş eğecek adam değildi, mutlaka kavga edecekti veya tekrar ormana dönecek, ya yenecek veya ölecekti. Siponun öksürüğü biraz daha yüksekten işitildi Çuval bezinin arasından gölgesini görebiliyordu çadırın eteğini kaldırsa... Acaba delikanlı ne diyecekti? Neler vadedecekti? Ah, bu adam gelmeden kendisi ne kadar bahtiyardı! Gözlerinden yaşlar boşandı. Ne yapacağını bilmeyordu. Sipo ile konuşmağa bir ihtiyaç duyuyordu. Fakat ne zaman elini çadırın eteğine uzatsa içinden gelen bir ses onu durduruyordu.

Sabahleyin kar diz boyunda yığılmıtı. Sefka ile Sipo çadırın altında birbirine rasgeldiler. Delikanlı kızın elini tuttu ve:

"Gece bana cevap vermediniz, dedi; demek en iri ayının postunu bekleyorsunuz. Bu gece cevap verecek misiniz, bari? Size söyleyecek sözlerim, pek çok sözlerim var. Bu gece sizin için türkü çağırayım mı?„

Sefka kızardı, elini kurtardı, gözlerini kaldırdı ve kaçıp gitti. Ah, bari Dan çabuk dönse idi! talii varsa nişanlısı o gece, belki daha evvel dönecek.

Dan, Dan, gelip kendisini kendisine karşı müdafaasına mühtaçtı. Çünkü artık bilmeyordu: gönlü Danın galip mi dönmesini isteyordu, yoksa mağlup mu?

O gece genç avcılardan biri döndü ve beraber iri bir erkek ayının postunu getirdi. Güzel, büyük bir deri idi. İki kabile birleşerek bu avcının şerefine şenlik yaptılar. Delikanlının nişanlısı bahtiyar ve müftehirdi. Sevincinden "Anlat bize, bu postu nasıl elde ettin?„ diye bağırdı. Sipo Sefkanın kulağına fısıldadı: "Ya ben gider de Dan dan daha iri bir ayı avlarsam... Ne olacak?„ kız döndü ve hiddetle cevap verdi:

"Ne söylenip duruyorsun orada?„ Bu sözler bir vât yerini tutabilirdi. Delikanlı kızın elinden tuttu ve bir mukavele imzalar gibi sıktı, sonra söylediğinden cayar korkusiyle yanından sıvıştı. Sefka kendisini bir aşıkın kurt cüreti ve bir kocanın öküz sabrı arasında hissetti.

Birinci avcının muvaffakiyetini tes'it ederken bir ikinci avcı döndü. Onun da getirdiği deri, birincininki kadar olmasa da büyük ve güzeldi, şenlikler devam etti.

Bütün kabîlenin toplantılarına mahsus olan bodurum yere kakılmış yarım duzina kadar reçineli meş'ale ile aydınlatılmıştı. Odanın ortasında bir çukur içinde yakılan ateşin etrafında yığın yığın oturan yağız ve güler çehreli çingeneler al alevler ve koyu gölgeler içinde yıkanıyor, dumanlar başlarının üstüne kıvranarak yükseliyordu, Kemancılar yaylarının tellerini inletiyor, ve dans için kâfi yer kalmadığından, vücutları türkülerin ahengine uyarak sallanan çingenelerin başları ayin yapan dervişlerinki gibi sağa sola gidip geliyordu.

Avdan dönen delikanlının yanında oturan Sipo o kadar yüksek sesle türkü çağırıyordu ki avcıların en kahramanından fazla dikkati kendisine celbediyordu.

Eğlence sabaha karşı nihayet bulmak üzre iken her birinin arkasında şanlı ganimeti olduğu halde, bir üçüncü ve bir dördüncü avcı daha avdet etti; şenlik en yüksek kertesine çıkarıldı. Taze ayı eti şişlere geçirildi, kuzu içyağiyle sarıldı, kekikle.. sarımsakla baharlandı. Kemancılar, yarı uykuda, yemede, içmede ve çalmada devam ettiler. Ancak yorgun avcılar ateşin kenarında uyuyup kaldıktan sonra herkes dağıldı, yemeklerin artıkları, hırlaşan köpeklere bırakıldı.

***

Dan ormana girdiği zaman ağır ağır ayaklarını kaldırarak, karın üstünde yürüyordu. Bulacağını umduğu erkek ayının ini daha birkaç mil ötede idi. Kar fırtınasına ve rüzgâra karşı yürümek güçtü. Akşam üstü bir tavşan vurdu, şişe geçirdi ve gecelemek için ihtiyar bir meşenin koğuğunu intihap etti.

İkinci günün akşamında hâlâ hedefinden uzaktı; eyi bahtının yardımı ile gecelemeye müsait bir kayalıkta mağaramsı bir oyuk buldu: Burası daha evvel ayıların da sığındığı bir yer olduğu bazı alâmetlerden anlaşılıyordu.

Ertesi sabah Dan küçük bir ayı yavrusunun izlerini keşfetti. Bu küçük mahlûk mağara etrafında daireler çizmişti. Avcının biri anasını vurmuş olacaktı, şimdi yalnız kalan yavru kendi başına, büyük ormanın içinde, hayatın tecrübelerine girişiyordu.

Dan bu yavruyu düşünürken kokusunu almış olan kurtların sesini duydu. Rüzgâr istikametinde yolculuk eden kurtların tehlikesi henüz mevcut değildi, fakat ağaçların arkasından, birdenbire, karşısına çıkmalarına da her an ihtimal vardı.

Dan o gece, ava çıktığının üçüncü gecesi, tepelerdeki ayı inine yetişmiş olacağını umuyordu. Karanlık basmadan, donmuş dağ deresi ayakları altında çıtırdayordu. Mavi gök üzerine saçılmış gümüş yıldızlar ve ondördünde bir ay yolunu aydınlatıyordu.

Dan ine geldi, henüz boştu. Dişi ayılar her kış uykusu için yeni inler kazarlar, fakat erkek yavrular arka arkaya iki kış aynı deliğe gelirler, analarını ararlar. Orada Sefka nın yanan gözlerini hatırladı. Ona güvenerek bütün mücevherlerini bahs oynayan kız ona "En büyük ayı postu!„ Demişti.

O aradığı erkek ayı yavrusu görünmezse daha öteye gidecek, bütün kışı dolaşarak geçirmek lâzım gelse dolaşacak, fakat mutlaka kimsenin rasgelmediği en büyük erkek ayıyı bulup öldürecekti. Bu elzemdi, Sefka nın ona olan itimadı sarsılmamalı idi.

Birdenbire bir ayının kükreyişini işitti. O idi. Dan şimdi kar üzerindeki gölgesini bile görebiliyordu. Fakat işkilli hayvan derhal ağaçların arkasına çekilerek uzaklaştı. Dan arkasını bırakmayordu. Hayvan ömründe gördüğü ayıların en irisi, azgını görünüyordu; zikzaklarla uzaklaşan ve tekrar yakınlaşan tehlikeli ayı kendi kışlaklarının istikametini tutmuştu. Dan bütün gece şikârının peşinden ayrılmadı. Sabaha karşı rüzgâr değişince ayı da istikamet değiştirmeye ve daha hızlı yürümeye başladı. Avcı artık düşünmeyor, gittikçe kurşun kesilen bacaklarını yürütmeye bütün takatiyle çalışıyordu. Nişanlısına vadettiği en büyük ayı derisi muttasıl önünde kaçıyordu.

O günün akşamı, hayvan Danı kamplarına yakın bir yere sürüklemişti. Birdenbire durdu, iki ayağı üzerine şahlandı, korkunç böğürmelerle gükredi ve hücuma hazırlandı. Dan fırsatı kaçırmadı, nişan aldı ve tüfeğinin tetiğini çekti. Yaralanan ayının boğazından korkunç bir uluma çıktı, hayvan irkilerek

geri çekildi ve bütün hızıyla ters yüzüne kaçmağa başladı. Yorgunluktan her hareketi kesilen Dan yere çöktü. Attığı kurşunun hayvana ölümlüb bir darbe verdiğinden emindi. Artık çok uzağa gidemeyecekti, fakat yirmi dört saat ağzına bir lokma atmamış, hiç dinlememiş olan Dan da onu koğalayacak kuvvet kalmamıştı. Ertesi sabah çıkıp şikârını arayabilirdi. Ayının in yolunda düşüp öleceğine şüphesi yoktu.

Krepu nun kavmı büyük bodrumda, kamp ateşinin etrafında, başka bir avcının dönmesi şerefine şenik yapıyor, Sipo nun türkülerini dinleyorken Dan çıkageldi. Sefka kollariyle kucahlayarak haykırdı:

"Postu, Dan; postu getirdin mi?„

Dan ona ve bütün cemaate baktı ve yabancı delikanlının yüzündeki istihzalı, meydan okuyucu tavrın farkına vardı. Sefkayı nazik nazik öteye iterek "Bu kim?„ diye sordu. Hepsi birden bu yabancı kardaşların nasıl ve ne zaman gelip konukluk ricasında bulunduklarını anlatıyorlardı.

Dan, Sefka nın yanına oturdu ve ona ormanda olanı biteni anlattı. Sonra dostlarına dönerek:

"Ömrümde gördüğüm ayıların en irisi!„ dedi; ve Sipo tarafına bakarken gözleri gözleriyle karşılaştı. Bu delikanlı işittiği sözlere ehemmiyet vermeyen bir tavırla:

"Şimdi keyfimize bakalım„ diyerek en gür sesile bir türküye başladı.

Çingar çıkarmağa takatı kalmayan aç ve yorgun Dan bir kaç lokma yemek yedikten sonra, olduğu yerde, başı Sefkanın dizinde, uyuyakaldı.

Bütün gece Sipo ve öbürleri türkü söylediler, içtiler, yediler, güldüler, eğlendiler. Tan ağarırken Sipo Sefkaya dönerek: "En iri ayının postunu kim getirecek, görürsün.„ dedi, cevabını beklemeden çekildi.

Sefka, öğleyn zamanı geldiği halde, daha uyuyordu, dışarıda kopan bir gürültü ile uyandı. Bütün seslerin üstüne Sipo nun gür sesi muzaffer bir nara ile yükseliyordu. Gürültüden uyanan Dan da bodrumdan çıkarak ötekilerin yanına geldi. Gençler Sipo nun getirdiği hayvanın etrafında hora tepiyorlar, ihtiyarlar postunu elleriyle okşayorlardı. Dan ölü hayvana bir göz atar atmaz, cemaate döndü, Sipo nun yüzüne baktı ve ilân etti:

— "Bu benim ayım„; izlerimi takip ederek onu ele geçirdin.

Sipo gür bir kahkaha ile cevap verdi:

— Benim ayım ne demek? Siz ne dersiniz buna, kardeşler? Bana desene:

Babası mı oluyorsun da benim ayım diyorsun?

İki kabîle, o anda, iki ayrı grup halini aldı.. Sipo nun arkadaşları da soruyorlardı:

"Ayısı nasıl olurmuş? Ne zamandan beri onu besleyordu ki.. „

Dan ın doğruluğuna imanları olan dostları ise:

"Bu benim ayım, diyorsa hiç şüphesiz onun vurduğu ayıdır„ diye ısrar ediyorlardı.

Sipo nun adamları bağırıyorlardı:

— İspat etsin, bakalım! Mademki izlerini takip etmiş diye itham ediyor, ispat etsin. Birine iftira etmek kolay... İspat lâzım...

Dan ın ithamı çok ciddî bir şeydi. Karpat dağları avcılarının kanunu kadar ağır cezalar tatbik eden kanun yoktu. İftiranın cezası da suçun cezası kadar ağırdı.

Şimdi dost düşman bir ağızdan meydan okuyorlardı.

— Sipo ya attığın suçu ispat et bakalım, isbat et!

Dan, Sefkaya baktı ve onunla yabancı arasındaki macerayı anladı. İthamının doğruluğunu meydana koyamayacak olursa kız da hilekâr hasmının ganimeti olacaktı. Sefka sı!.. Köylü bir fena adamla nasıl yaşayabilecekti? Sipo gittikçe alaycı tavırlar takınıyordu. Aşağı yukarı meydan okuyarak, Dan ın önünde durdu ve istihza ile sordu:

"Dün geceki masalını sen kızlara dinlet; yoksa şuradaki avcılardan kimsenin inanacağı yok.„ Sonra kendi adamlarına dönerek ilâve etti: "Bu tafralara erkekler inanır mı?„

Bu, Krepu nun bütün kavmına karşı bir hakaretti. *Erkekler* derken yalnız kendi arkadaşlarına bakmıştı. Krepu araya girmese idi kavga patlak verecekti. Fakat çeri başı buna mahal vermedi: onlar misafirdi. "Misafirlere fena muamele edilmez, dedi; Dan söylediğini ispat etsin.„

Siponun da adamları tekrarladılar:

"Evet, söylediğini ispat etsin. Avcılık kanunu avcılık kanunudur.„

Dan onlara baktı. Fırtına o anda bütün izleri silmiş, örtmüştü. Sipo nun hilekârlığını meydana koymak nasıl mümkün olacaktı? Sefka nın kendisine inandığına şüphe yoktu. Krepu da ona inanıyordu. Bütün kabîlenin adamları ona inanıyorlardı. Fakat hayvanı öldüren kurşunun kendi kurşunu olduğunu nasıl ispat edebilecekti? Sefkayı Sipo nun pençesine düşmekten nasıl kurtaracaktı?

Dan kaşlarını çatarak Sipo nun yanına gitti:

"Bu benim vurduğum ayıdır, dedi, bunu sen de eyi biliyorsun.„

Sipo alay etti:

"Şu kahraman avcıya bakın: ayısı da ayısı! Başka bir şey demeyor.„

Dan tekrar etti:

"Sen benim izlerimi takip ettin.„

Sipo bağırıyordu:

"Hangi izleri, canım, hangi izleri? Gel de bize izleri göster.„

Birden bire Dan ın gözleri Sipo nun elindeki

tüfeğin namlusuna ilişti. Deliği onunkinden daha büyüktü. Hemen sordu:

"Sen bu ayıyı bu tüfekle öldürdün, değil mi?„

Sipo alaycı bir sesle cevap verdi:

"Bir kar topu ile öldürecek değildim, ya!„

Dan karşısındaki kabadayı çingenenin önüne atıldı, ve halîm sesiyle anlattı:

"Kardaş, rüzgâr, fırtına karın üstünden benim izlerimi sildi, fakat parçala şu hayvanı, içindeki kurşunu çıkar. Her kes görecek ki senin kullandığın kurşunlardan daha küçüktür. İşte fırtınanın silemediği ispat budur!„

Avcılık kanunu avcılık kanunudur. Başkasının izlerini takip ederek şikârını elinden alan avcının cezası büyüktü: Sipo çıplatıldı, kar fırtınasının ortasında ormana sürüldü, kendi adamları da ötekilerle beraber, kayışlarını çıplak vücuduna yapıştıra yapıştıra ormanın öbür kenarına kadar götürdüler. O kendilerini utandırmıştı: Avcılığın kanununa, hayatın birinci kanununa muhalif hareket etmişti. Cezasını kendi elleriyle veriyorlardı!

Sefka bütün kızların mücevherlerini kazanmıştı, fakat en kıymetlisi emniyetle göğsüne başını koyduğu sevgilisinin herkesçe tasdik olunan şerefi idi.

Mürebbiye

—74 üncü sahifeden devam—

Mister Coppard okudu bitirdi.

Mis Valenberg, dedi. Nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum.

— Rica ederim böyle şeylere ne hacet.

— Oğlumu çok özliyeceğim. Buna hiç ihtimal vermiyordum, fakat dünyada kendi kendine yaşamasını lâzım.

— Elbette buna da muvaffak olacaktır. Emin olunuz, Mister Coppard.

— Yalnız müsaade ederseniz bir düşüncemi daha söyliyeyim. Siz acaba kolaylıkla yer bulacak mısınız, size şükran borcumu maddî bir mükâfatla ödememe müsaade edecek misiniz ?

— Benim için hiç düşünmeyiniz, mister Coppard, ben burada işimi bitirdim, mükâfatımı da almış bulunuyorum. Oğlunuzun yanında bulunmuş olmak benim için kâfi bir mükâfattır.

Üç gün sonra, sabahleyin, mürebbiye, elinde valizi, asansörle aşağı inmişti. Kapıda bekliyen bir kiraotomabili onu götürdü.

Kim bilir hangi kanbur veya hangi meflûç çocuk onun saadet verici mürebbiliğini bekliyordu.

Darülfünün Meselesi

—32 inci sahifeden devam—

bütün Darülfünun mes'elesinin lübbünü ihtiva eder. Başka memleketlerde fazla bir sermaye demek olan ecnebi lisanı bizde hemen hayatın bütün şubelerinde, ve alelhusus fikir ve ilim sahalarında esaslı şarttır; bir zaruret, bir farzdır. Bu ötedenberi görülmüş bilinmiş bir hakikat olmakla beraber, ve bu ihtiyacın husulünü temin için yarım asırdan beri mesai sarf edilerek bütün tali tahsil esnasında bir ecnebi lisanının — tercihan Fransızcanın — talimine uğraşılmakla beraber istihsal edilen netice ağlanacak kadar fecidir. Memleketin cidden iftihara değer bir irfan müessesesi olan Galatasaray ve belki birkaç hususî mektep istisna edilirse, rum, ermeni ve hele musevi mektepleri hayatın faaliyet zeminlerine alay alay ecnebi lisanlarını her suretle istimale kadir gençlir yetiştirirken, bizde tali mekteplerden, yalnız okuduklarını anlayacak kadar Türkçeden başka bir lisana sahip yetişmiş gençlerin adedi zannetmem ki tizkâr edilebilecek kadar olsun.

Bizce ehemmiyeti ikinci derecede gelen İngilizce ve İtalyancayı, hatta bir raddeye kadar Almancayı bir tarafa bırakarak, ve başka zeminlerde lüzumu aşikâr olan yazmak ve söylemek rusuhunu da nazarı dikkata almayarak, mes'eleyi yalnız mevzuu-bahs olan Darülfünuna hasretmiş olmak için ancak okunan kitabı anlamakla iktifa etmek suretiyle, bugün Darülfünun talebesinden yüzde kaçının Fransızcaya vukuf mümtaziyetini haiz oldukları düşünülmelidir. Bu mümtaziyete malik olmıyanlar, bu yüzden asla mesul ve muatep tutulamayarak, müderrislerin takrirlerinden zaptedebildiklerinden bir nabze fazlasına ulaşamayacaklar demektir. Eğer bunlar dersden çıktıktan sonra Darülfünun, yahut meselâ Bayezit kitaphanesinde tetkik ve tetebbu edilecek, işittiklerine bir az fazla malûmat ilâve eyleyecek, ruyet ufkunu biraz daha genişletecek Türkçe kitaplar, membalar bulabilselerdi be - ki bu lisan noksanı kısmen telâfi edilmiş olurdu.

Bu lisan noksaniyle kitap fıkdanı biribirine merbut ve mukayyet iki boşluktur ki çaresini bulmak için iki taraftan harekete geçmek, hem havanın hem toprağın tesiriyle eriyen kartabakası gibi aynı zamanda ikisini birden doldurmak lâzımdır. Bu bir kere temin edilsin, Darülfünun kendiliğinden salâha yüz tutar, ve Prof. Malche ın tahmin ettiği zamandan daha kısa bir müddet içinde memleketin fikir hayatına daima feyzini artıracak bir seyyale akıtılmış olur.

İşte aynile müdekkikin vasıl olduğu netice — ki bütün hakikatın aşinası olanlar gibi beni de meclup ederek bu satırları yazmağa saik oldu — bizlerin de öteden beri zihnimizi kemiren bir mes'eledir: lisan ve kitap

Ehemmiyetine binaen bu iki kelimenin uyandıracağı mutaleaları bir başka makaleye bırakıyorum.

ABONE ŞARTLARI

Türkiye için:

Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
Üç aylığı 1.50 lira

Ec. memleket'er için:

Seneliği 4 dolar
Altı aylığı 2 dolar

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Baş Muharrir: AHMET CEVAT

Adres: Dilsizzade Hanı, No. 1-2
Telefon: 24118 - posta kutusu: 706

Muhit Neşriyat Limited Şirketi tarafından neşr olunur.

Her nushada : metin harici tablolar bulunur.

Fihrist

Memlekete dair

Tarih kongresi		14
Darülfünun meselesi	*Halit Zıya*	32

İlmî bahsler:

Bedbinlik ve izale çaresi	*Mehmet Emin*	20
Orta-Zaman ve Meşrutiyet	*İsmail Hakkı*	22

Edebiyat, San'at, Lisan:

Ediplerimizin edebiyat telâkkileri (1)		12
Senbolizm nedir?	*C. Şehabettin*	16
Fuzuli	*Orhan Seyfi*	24
Ahmet Rasim Bey	*Hikmet Ferudun*	28
Harpten sonraki ressamlar	*Elif Naci*	30
James Redhouse	*L. Mc. C.*	45
Ankara konserleri	*A. B. C.*	49
Lewis Carroll	*Seniha Sami*	54

Hikâye, Seyahat ve Tiyatro:

Mürebbiye (2)	*Neli Vhite*	2
Avcılık kanunları (2)	*Konrad Berkovici*	6
Raziye kadın	*Halit Zıya*	18
Adnan bahsi kazandı	*Halide Nusret*	33
Tavşan deliğinden aşağı	*Lewis Carroll*	55

Tefrika:

Hüsün ve aşk	*Şeyh Galip*	40
Miralay Chabert	*Balzac*	59

Şiirler ve nesiller :

Emel (2)	*Y. K.*	1
Zeynebim	*Fevziye A.*	21
Heykel	*Emin Halil*	25
Seyahat	*Vahdet Gültekin*	29
Zaman sularında	*Cahit Sıtkı*	31
Genç şiirler		58

Düşünce ve Duygu çiçekleri:

Dostluk	*Emerson*	52

Spor :

Beşiktaş klübü	*M. Sami*	46

Kadın sahifelari :

Saç Modası		61
Mevsim Modaları		62
Metot dersleri		65

Müteferrik :

Eğlenceli meşguliyetler		27
Memuriyet sizin olsun!	*Müfide Muzaffer*	36
Elmasları fabrikaya sipariş (3)		38

(1) Bugün de diyorlar ki.. (2) Goodhouse Keeping (3) Popular Science.— Kapak pictorial Reviluv den

İmtiyaz sahibi ve Neşriyat Müdürü: AHMET CEVAT

Türkiye Matbassı